

PŘÍRUČKA

Poručenství dětí bez rodičovské péče

Příručka pro posílení poručenských
systémů k uspokojování
zvláštních potřeb dětských
obětí obchodování s lidmi

Mnoho informací o Agentuře Evropské unie pro základní práva (FRA) je k dispozici na internetu. Přístup k těmto informacím lze získat prostřednictvím internetových stránek agentury FRA na adrese <http://fra.europa.eu>.

Tento dokument nepředstavuje závazný výklad citovaných právních předpisů, nýbrž má být referenčním dokumentem pro snadné použití. Dokument nevyjadřuje nutně stanovisko Evropské komise, a to zcela ani částečně.

***Europe Direct je služba, která vám pomůže odpovědět
na otázky týkající se Evropské unie.***

**Bezplatná telefonní linka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(* Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zproplatnit).

Fotografie (na obálce a uvnitř): © Shutterstock

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na portálu Europa (<http://europa.eu>).

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2015

Paper	TK-01-15-636-CS-C	978-92-9239-988-7	10.2811/7191
PDF	TK-01-15-636-CS-N	978-92-9239-979-5	10.2811/681103

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2015

Reprodukce povolena s uvedením zdroje, mimo komerční účely.

Printed in Luxembourg

VYTIŠTĚNO NA RECYKLOVANÉM PAPIŘE BEZ POUŽITÍ CHLORU (PCF)

Poručenství dětí bez rodičovské péče

Příručka pro posílení poručenských
systémů k uspokojování
zvláštních potřeb dětských
obětí obchodování s lidmi

Předmluva

Děti, které nejsou doprovázeny primární pečující osobou nebo které jsou od této osoby odloučeny, jsou obzvláště zranitelné, pokud jde o zneužití a vykořisťování. Mají proto nárok na zvláštní ochranu.

Poručníci jsou jedním z nejdůležitějších prvků systému ochrany dětí, které byly zbaveny rodinného prostředí a jejichž zájmy nemohou zastupovat jejich rodiče, jak tomu je například v případě zneužívání nebo zanedbávání rodiči.

Srovnávací zpráva o obchodování s dětmi, kterou v roce 2009 zveřejnila Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), ukázala významné rozdíly mezi členskými státy Evropské unie (dále jen „EU“), pokud jde o chápání a používání pojmu „poručník“. Z pohovorů, jež agentura FRA provedla za účelem vyhotovení zprávy o dětech odloučených od rodin a hledajících azyl, která byla zveřejněna v roce 2010, mimoto vyplynulo, že se kvalita služeb a úroveň ochrany poskytované dětem v rámci stávajících poručenských systémů může značně lišit dokonce i v témže státě.

S ohledem na tyto rozmanité vnitrostátní postupy směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) vyžaduje, aby členské státy ustanovily poručníka nebo zástupce dětské oběti obchodování s lidmi od okamžiku, kdy je dítě příslušnými orgány identifikováno jako dítě bez doprovodu a rovněž v případě, že osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, nesmějí zajišťovat nejlepší zájem dítěte nebo dítě zastupovat. Rovněž *strategie EU pro vymýcení obchodu s lidmi 2012–2016* uznává, že systémy ochrany s ohledem na děti, které zajistí meziagenturní a víceoborovou koordinaci, jsou zásadními prvky v plnění potřeb různých skupin dětí, včetně obětí obchodu s lidmi. Ve strategii EU je proto jako výstup zahrnuto i zveřejnění této příručky.

Příručka má posílit ochranu dětí tím, že vnitrostátním orgánům a ostatním zúčastněným stranám v EU pomůže stávající poručenské systémy dále rozvíjet. Jejím cílem je objasnit úlohu poručníků jako základní složky integrovaného systému ochrany dětí. Zdůrazňuje význam úlohy poručníků a právních zástupců při prevenci zneužívání a vykořisťování dětí a reagování na tyto situace a při ochraně dětských obětí obchodování s lidmi a poskytování pomoci těmto dětem. Příručka podporuje společné chápání hlavních zásad a znaků poručenského systému. Předložením souboru společných základních zásad a klíčových norem má zlepšit podmínky pro děti v poručenství a podporovat respektování jejich základních práv.

Chceme poděkovat mnoha odborníkům, kteří k vypracování této příručky přispěli konstruktivními připomínkami.

Cecilia Malmström
komisařka EU pro vnitřní věci

Morten Kjaerum
ředitel agentury FRA

Obsah

PŘEDMLUVA	3
SEZNAM ZKRATEK	7
JAK TUTO PŘÍRUČKU POUŽÍVAT	9
ÚVOD	13
1. Kdo je to poručník?.....	13
2. Poručenství jako základní složka systémů ochrany dětí.....	16
3. Čeho se tato příručka týká?.....	19
4. Nadnárodní spolupráce v rámci ochrany dětí.....	21
ČÁST I – POSÍLENÍ PORUČENSKÝCH SYSTÉMŮ	23
1. Základní zásady poručenských systémů.....	23
2. Poručenské systémy: prvotní úvahy.....	26
2.1. Co by mělo být stanoveno v právních předpisech a/nebo politice?.....	26
2.2. Jeden jednotný poručenský systém pro všechny děti?.....	26
2.3. Zaměstnanecký status poručníků: profesionálové nebo dobrovolníci?	29
2.4. Kdo může být poručníkem?.....	30
2.5. Ustanovení příbuzných jako poručníků v kontextu obchodování s dětmi.....	34
2.6. Zástupci a/nebo právní zástupci.....	34
2.7. Právní poradenství a právní pomoc.....	35
3. Vedení poručníků.....	37
3.1. Poručenský úřad.....	37
3.2. Vypracování pokynů pro poručníky.....	37
3.3. Koordinace a spolupráce s jinými organizacemi a orgány.....	39
3.4. Řízení případů.....	40
3.5. Vzdělávání.....	43
3.6. Podpora poručníků.....	48
3.7. Mechanismy přezkumu a dohledu.....	49
4. Přidělení poručníka dítěti.....	51
4.1. Kdy je nutno ustanovit poručníka?.....	51
4.2. Jaký je osvědčený postup při ustanovení poručníka dítěti?.....	53
4.3. Kdy poručenství skončí?.....	57
4.4. Kdy je nutno poručníka změnit?.....	60

ČÁST II – ÚKOLY PORUČNÍKA	61
5. Ochrana nejlepšího zájmu dítěte	65
6. Prosazování bezpečnosti a blaha dítěte	67
6.1. Posouzení rizik	68
6.2. Posouzení individuálních potřeb	73
6.3. Podpora dítěte při udržování rodinných vazeb	75
6.4. Přiměřená životní úroveň včetně vhodného bydlení a materiální pomoci	76
6.5. Zdravotní péče	78
6.6. Vzdělávání a odborná příprava	80
7. Usnadnění zapojení dítěte	81
8. Funkce prostředníka mezi dítětem a ostatními	83
9. Pomoc při určování trvalého řešení v nejlepším zájmu dítěte	85
9.1. Repatriace a návrat	87
9.2. Integrace v přijímající zemi	89
10. Výkon právního zastoupení a podpora dítěte v právním řízení	91
10.1. Postupy k určení věku	93
10.2. Řízení o povolení k pobytu	94
10.3. Řízení o přiznání mezinárodní ochrany	96
10.4. Odškodnění a náhrada	98
10.5. Občanskoprávní řízení	99
10.6. Trestní řízení	100
10.7. Policejní vyšetřování	102
PŘÍLOHA 1: PRÁVNÍ ZDROJE	103
PŘÍLOHA 2: VYBRANÁ LITERATURA	105

Seznam zkratek

- EÚLP** Evropská úmluva o lidských právech (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod)
- OSN** Organizace spojených národů
- SCEP** Program „Separated Children in Europe“ (Odloučené děti v Evropě)
- UNHCR** Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
- UNICEF** Dětský fond OSN

Jak tuto příručku používat

Tato příručka má poskytnout podporu úředním osobám v členských státech EU, které jsou pověřeny poručenstvím a právním zastupováním dětí na celostátní, regionální nebo místní úrovni nebo které se na nich podílejí. Příručka obsahuje pokyny týkající se zřízení a provozování vnitrostátních poručenských systémů a poukazuje na hlavní úkoly, které by měl poručník vykonávat. Příručka tím má podpořit rovněž společné chápání funkce a úlohy poručníků a právních zástupců v EU jakožto základní složky systémů ochrany dětí. To by mělo přispět k prosazování společného chápání hlavních zásad a znaků poručenského systému. Toto společné chápání by pak mělo pomoci standardizovat úroveň ochrany poskytované dětem v celé EU.

Uvedené pokyny jsou určeny v první řadě úředním osobám v členských státech EU a poručníkům. Do značné míry jsou použitelné i na systémy právního zastoupení dětí ve zvláštních řízeních (jako je azylové řízení), a to i v případě, kdy právní zástupce pouze doplňuje omezenou svéprávnost dítěte pro účely konkrétního řízení, a neodpovídá tudíž za celé spektrum úkolů, jež jsou obvykle přiděleny poručníkovi.

Tato příručka se nezabývá ustanovením právníků, kteří dítěti poskytují bezplatnou právní pomoc v konkrétních občanskoprávních, trestních nebo správních řízeních. Nezabývá se ani osobami, které jsou pověřeny každodenní péčí o dítě.

Příručka je rozdělena do tří částí.

- **Úvod** obsahuje základní informace o tom, čeho se příručka týká, a o obecné úloze poručníka. Vztahuje se na vnitrostátní systémy ochrany dětí, které jsou zřízeny za účelem uspokojování potřeb různých kategorií dětí.
- **Část I** příručky stanoví základní zásady poručenských systémů a obsahuje pokyny týkající se řízení a posílení poručenských systémů. Je určena tvůrcům politik, kteří vypracovávají vnitrostátní rámec pro řízení a posílení poručenských systémů, a vnitrostátním orgánům, kterým jsou svěřeny povinnosti v oblasti poručenství. Tato část dále popisuje postupy ustanovení poručníků a dobu trvání poručenství.
- **Část II** objasňuje úkoly poručníka. Je určena především poručníkům a subjektům pověřeným dohledem na jejich činnost.

Příručka, kterou vypracovaly společně Agentura Evropské unie pro lidská práva (FRA) a Evropská komise, představuje reakci na požadavek uvedený ve *strategii EU pro vymýcení obchodu s lidmi 2012–2016*. Ustanovení týkající se poručenství nebo právního zastoupení dětí bez rodičovské péče obsahují různé zdroje práva EU, včetně směrnice EU o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), *acquis* EU týkajícího se

azyly, směrnice EU o obětech (2012/29/EU) a směrnice o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU). Úplné informace o těchto zdrojích jsou uvedeny v příloze 1. Pokud jde o přehled těchto ustanovení v právu EU a rovněž přehled ostatních příslušných evropských nebo mezinárodních nástrojů a dokumentů, viz tabulky 1, 2 a 3. Tato ustanovení však neposkytují podrobné vodítko ohledně toho, jaký by měl poručník být a co by měl dělat. Příručka má proto tuto mezeru zaplnit.

Příručka zaujímá integrovaný přístup zaměřený na dítě. Jejím jádrem je Úmluva Organizace spojených národů (OSN) o právech dítěte, jejíž ustanovení se vztahují na všechny děti bez rozdílu. Příručka předpokládá pokrytí zvláštních potřeb a práv identifikovaných nebo domnělých dětských obětí obchodování s lidmi, v případě potřeby úpravou poručenských systémů zřízených pro všechny děti, které potřebují poručníka. Značná část této příručky obsahuje návrhy, které jsou společné pro všechna opatření týkající se poručenství, bez ohledu na to, zda souvisejí s dětskou obětí obchodování s lidmi, či nikoli. Nejlepším způsobem, jak prosazovat práva a blaho dětských obětí obchodování s lidmi, je dodržování zásad a záruk, které jsou společné všem poručenským systémům (jako je nezávislost poručníka nebo neexistence střetu zájmů), ve spojení se znalostmi a dovednostmi, jež jsou zapotřebí v případě obchodování s lidmi. Příručka proto odrazuje od zřizování zvláštních poručenských systémů zabývajících se pouze dětskými oběťmi obchodování s lidmi. Oddíl 3 v úvodu objasňuje, kterých případů poručenství se příručka týká a kterých nikoli.

Výchozím bodem této příručky jsou mezinárodní a evropské normy týkající se práv dítěte a ochrany a pomoci poskytované dětským obětem obchodování s lidmi. Ustanovení právně závazných dokumentů, jako je Úmluva o právech dítěte nebo právní předpisy EU, jsou spojena s nezávaznými dokumenty, které obsahují směrodatné pokyny a doporučení. Právní zdroje použité k vypracování příručky jsou uvedeny v příloze 1. Příloha 2 obsahuje další literaturu, kterou by si měl čtenář prostudovat. Při sestavování příručky byla vzata v úvahu i zjištění z předchozího průzkumu agentury FRA, který se týkal dětí odloučených od rodiny a obchodování s dětmi. Stávající právní normy byly převedeny na praktické pokyny, a to shromážděním a porovnáním (pomocí sekundárního výzkumu) informací o způsobu, jakým členské státy EU řídí své poručenské systémy. Srovnávací přehled zjištění z tohoto průzkumu, který zahrnoval všech 28 členských států, zveřejní agentura FRA zvlášť.

Návrh příručky projednala skupina odborníků na zasedání, které agentura FRA uspořádala ve svých prostorách v listopadu 2013. Skupina byla složena ze zástupců příslušných evropských a mezinárodních organizací a nevládních organizací a rovněž vybraných aplikujících odborníků a zástupců příslušných orgánů na vnitrostátní úrovni. Ti byli vybráni tak, aby zastupovali různé vnitrostátní poručenské systémy a různé reálné situace v praxi. Další zúčastněné strany působící v oblasti ochrany dětí a obchodování

s dětmi byly konzultovány písemně. Návrh příručky byl předložen zástupcům členských států za účelem podání připomínek prostřednictvím neformální odborné skupiny Evropské komise pro práva dítěte.

Aby mohl čtenář snadno vyhledat příslušné právní zdroje týkající se konkrétních záležitostí, jimiž se tato příručka zabývá, jsou zdroje v příslušném odstavci uvedeny modře a tučně.

Příručka obsahuje rovněž příklady slibných postupů, které byly zjištěny v členských státech EU a které tvůrcům politiky a aplikujícím odborníkům předkládají návrhy řešení konkrétních problémů. Část týkající se úkolů poručníka obsahuje kontrolní seznamy možných opatření, která musí poručníci případně přijmout za účelem prosazování nejlepšího zájmu dítěte v různých oblastech jeho života.

V níže uvedeném rámečku jsou vysvětleny pojmy používané v této příručce. Pro některé z nich, včetně pojmu „poručník“, neexistuje společně dohodnutá definice.

KLÍČOVÉ POJMY

Oběť obchodování s lidmi: „Obětí obchodování s lidmi“ je fyzická osoba, která je předmětem obchodování s lidmi, jak je vymezeno v článku 2 směrnice EU o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU).

Obchodování s lidmi: Směrnice EU o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) definuje „obchodování s lidmi“ jako „najíímání, převoz, převod, ukrývání nebo příjem osob, včetně výměny či předání kontroly nad těmito osobami, za použití hrozeb, síly či jiných forem nátlaku, únosu, podvodu, klamu, zneužití moci či zranitelného postavení nebo poskytnutím či obdržením platby či výhodu s cílem získat souhlas osoby, jež má kontrolu nad jinou osobou, za účelem vykořisťování“.

Vykořisťování: „Vykořisťování zahrnuje přinejmenším zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování, nucenou práci či služby, včetně žebřání, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo využívání jiných osob k trestné činnosti či odebrání lidských orgánů.“

Pokud se takové jednání „týká dítěte, je trestným činem obchodování s lidmi i tehdy, nebylo-li použito žádného ze způsobů uvedených v odstavci 1“.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), článek 2

Dítě: Dítětem „se rozumí osoba mladší 18 let“.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), čl. 2 odst. 6; viz rovněž Úmluva o právech dítěte, článek 1

„Osoba, která se stala obětí obchodování s lidmi a jejíž věk není znám a u níž existují důvody domnívat se, že se jedná o dítě, musí být považována za dítě, a může tak získat okamžitý přístup k ochraně, podpoře a pomoci.“

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), čl. 13 odst. 2

Dítě bez doprovodu: „Nezletilou osobou bez doprovodu“ je nezletilá osoba, „která vstupuje na území členských států bez doprovodu dospělé osoby, jež za ni podle právních předpisů nebo praxe dotyčného členského státu odpovídá, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; tato definice zahrnuje i nezletilou osobu, jež je ponechána bez doprovodu po vstupu na území členských států“.

Kvalifikační směrnice (2011/95/EU), čl. 2 písm. l)

Dítě odloučené od rodiny: „Dítětem odloučeným od rodiny“ je dítě, které bylo odloučeno od rodičů nebo od své předchozí primární pečující osoby pověřené zákonem nebo dle místních zvyklostí, nikoli však nutně od ostatních příbuzných. Může se proto jednat i o děti doprovázené jinými dospělými rodinnými příslušníky.

Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 CRC/GC/2005/6 a směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13, bod 8

Program „Separated Children in Europe“ („Odloučené děti v Evropě“ (SCEP)) používá spíše výraz „odloučené“ než „bez doprovodu“, jelikož definuje přesněji základní problém, jemuž tyto děti čelí, a to chybějící péči a ochranu ze strany rodičů nebo primární pečující osoby, odloučení tudíž dětem způsobuje sociální a psychickou újmu. V této příručce se pojem „bez doprovodu“ používá pro děti bez doprovodu i pro děti odloučené od rodiny, a to s cílem zajistit soulad s pojmem „bez doprovodu“ používaným v právu EU a zamezit možnému nedorozumění a nekonzistentnosti.

Poručník: Poručník je nezávislá osoba, která zajišťuje nejlepší zájem a blaho dítěte a za tímto účelem doplňuje omezenou svéprávnost dítěte. Poručník jedná jako zákonný zástupce dítěte ve všech řízeních stejně jako rodič zastupující své dítě.

Obecná připomínka Výboru OSN pro lidská práva č. 6 CRC/GC/2005/6 a směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13

Zástupce (někdy nazývaný právní zástupce): Zástupcem se rozumí „osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat [dítěti] bez doprovodu a zastupovat je v řízeních [o mezinárodní ochraně], tak aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte nebo aby mohla v případě potřeby za [dítě] činit právní úkony“.

Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU), čl. 2 písm. j)

Zástupci nebo právní zástupci se liší od kvalifikovaného právníka nebo jiného odborníka v oboru práva, který poskytuje právní pomoc, mluví jménem dítěte a dítě právně zastupuje v písemných prohlášeních a osobně u správních a soudních orgánů v trestním, azylovém či jiném řízení podle vnitrostátních právních předpisů.

Poručenský úřad: „Poručenským úřadem“ je instituce nebo organizace či jiný právní subjekt, který odpovídá za nábor, ustanovení, monitorování a vzdělávání poručníků a dohled nad nimi. Úloha poručenského úřadu nebo organizace by měla být stanovena v právních předpisech.

Směrnice OSN o náhradní péči o děti, A/HRC/11/L.13 a obecná připomínka Výboru OSN pro lidská práva č. 6 CRC/GC/2005/6

ÚVOD

1. Kdo je to poručník?

Členské státy EU uplatňují různé modely, pokud jde o poručenství a právní zastoupení.

Zdroj: Agentura FRA (2009), Child trafficking in the European Union: Challenges, perspectives and good practices (k dispozici na adrese: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf)

Společně dohodnutá definice poručníka neexistuje. Ačkoli právo EU uznává význam poručenství a právního zastoupení pro zajištění nejlepšího zájmu a blaha dítěte, pojem „poručník“ nedefinuje a stejně tak nestanoví ani jeho funkce. Kromě pojmu „poručník“ se v právu EU používá pro popis osoby, která byla ustanovena, aby dětem bez doprovodu nebo dětem, jejichž rodiče nesmějí vykonávat rodičovská práva, poskytovala pomoc a podporu, pojem „právní nebo jiný zástupce“ a „zvláštní zástupce“. V právu EU definuje *acquis* týkající se azylu pouze právní zástupce (viz tabulka 1). Právní zástupci vykonávají mnohem užší funkci než poručníci (viz oddíl 2.6). Definice „poručníka“ není obsažena ani v Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005. Na úrovni OSN byly úloha a povinnosti poručníka zevrubně popsány v dokumentu nazvaném *Směrnice OSN o náhradní péči o děti* a Výborem OSN pro práva dítěte v obecné připomínce č. 6.

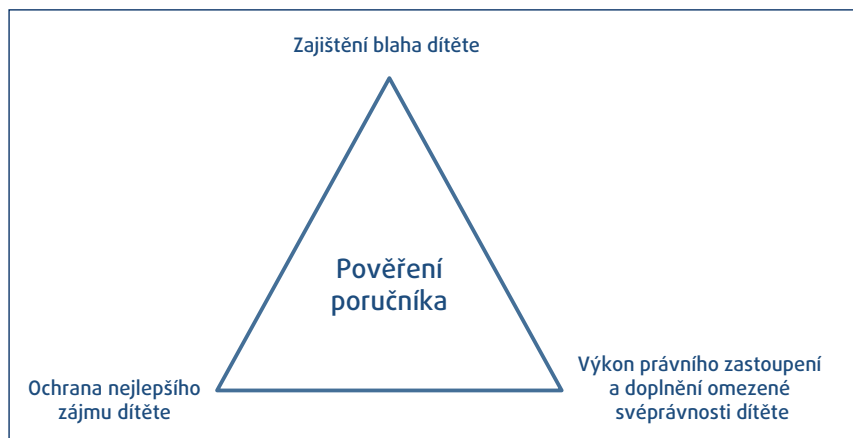
Tabulka 1: Terminologie a definice používané v mezinárodních a evropských politických dokumentech

Nástroj	Použitá terminologie	Odkaz
Nástroje OSN a Rady Evropy		
Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 CRC/GC/2005/6	Poručník Právní zástupce	Bod 33
Směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13	Zákonný zástupce Pověřená odpovědná dospělá osoba	Bod 100
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005	Zákonný zástupce	Čl. 10 odst. 4 písm. a)
Nástroje Evropské unie		
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)	Opatrovník Zástupce	Čl. 14 odst. 2 Čl. 16 odst. 3
Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)	Zástupce	Čl. 2 písm. j)
Směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU)	Zástupce	Čl. 2 písm. n)
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)	Zákonný opatrovník Zástupce	Čl. 31 odst. 1 Čl. 31 odst. 2
Směrnice o obětech (2012/29/EU)	Opatrovník Zástupce / právní zástupce	Čl. 24 písm. b) 60. bod odůvodnění
Směrnice o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU)	Zvláštní / právní zástupce	Článek 20
Dublinké nařízení (č. 604/2013/EU)	Zástupce	Čl. 2 písm. k)

Používání pojmu „opatrovník“, „poručník“, „zástupce“, „právní zástupce“ není jednotné a liší se i terminologie používaná v jednotlivých státech, takže důraz je nutno klást spíše na funkce ustanovené osoby než na označení nebo používanou terminologii.

Pro účely této příručky se pojem „poručník“ používá v celém jejím textu a rozumí se jím nezávislá osoba, která zajišťuje nejlepší zájem a blaho dítěte a za tímto účelem doplňuje v případě potřeby omezenou svéprávnost dítěte stejně jako rodiče. Poručník vykonává tři odlišné funkce, jak je znázorněno na obr. 1. Při odkazech na právní předpisy EU se používá oficiální překlad uvedený v tabulce 1.

Obr. 1: Pověření poručníka

Zdroj: agentura FRA

Poručník se liší od kvalifikovaného právníka nebo jiného odborníka v oboru práva, který poskytuje právní pomoc, mluví jménem dítěte a dítě právně zastupuje v písemných prohlášeních a osobně u správních a soudních orgánů v trestním, azylovém nebo jiném právním řízení podle vnitrostátních právních předpisů.

Poručníka je nutno odlišovat také od sociálních pracovníků a jiných pečujících osob odpovědných za materiální potřeby dítěte. Sociální pracovníci nebo jiné pečující osoby a osoby zajišťující každodenní péči o dítě nejsou poručníky, pokud podle ustanovení právních předpisů nemají odpovědnost za blaho dítěte a nedoplňují omezenou svéprávnost dítěte.

Odpovědnost za právní zastoupení dítěte v rámci konkrétních právních nebo správních řízení může být oddělena od ostatních dvou funkcí poručnictví. V tomto případě je tato odpovědnost přidělena výhradně nezávislé osobě nebo instituci, jež jsou zpravidla nazývány „zástupcem“ nebo „právním zástupcem“. Zástupci mají na rozdíl od poručníků omezený mandát, který je často přesně stanoven při jejich ustanovení: mají zastupovat dítě v konkrétním řízení.

V případě dítěte bez rodičovské péče by proto měl být vždy ustanoven poručník, který může vykonávat všechny tři funkce uvedené na obr. 1. To pomůže zaručit ochranu a zajištění nejlepšího zájmu a blaha dítěte. Zdaleka to překračuje pouhé zastupování v daném řízení nebo doplnění omezené svéprávnosti dítěte v případě potřeby.

2. Poručenství jako základní složka systému ochrany dětí

V *akčním plánu EU pro nezletilé osoby bez doprovodu (2010–2014)* se uvádí, že centrem jakéhokoli opatření týkajícího se nezletilých osob bez doprovodu jsou normy zavedené Úmluvou o právech dítěte. Článek 19 Úmluvy o právech dítěte vyzývá státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, aby učinily všechna potřebná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli násilím, včetně zneužívání a zanedbávání, a rovněž na ochranu a podporu dětských obětí. Článek 20 Úmluvy o právech dítěte vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, poskytovaly všem dětem dočasně nebo trvale zbaveným svého rodinného prostředí zvláštní ochranu a pomoc. Výbor OSN pro práva dítěte ve své **obecné připomínce č. 13 (2011) o právu dítěte na to, aby nepodléhalo žádné formě násilí**, zdůrazňuje význam integrovaného systému ochrany a podpory dětí, který je založen na právech dítěte. Rychlé ustanovení poručníka v případě potřeby proto představuje jedno z nejdůležitějších praktických opatření, která je nutno přijmout na ochranu dětí (Výbor OSN pro práva dítěte, **obecná připomínka č. 6**).

„Násilí na dětech vyžaduje integrovaný (systémový, ucelený) přístup. [...] To znamená, že veškeré programy a opatření zaměřená na prevenci a ochranu dětí před násilím v obecném kontextu prosazování práv dítěte musí fungovat napříč celou řadou oborů a oblastí.“

Zdroj: Rada Evropy (2009), pokyny Rady Evropy o integrovaných národních strategiích prevence násilí na dětech, Štrasburk, k dispozici na adrese: www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Adoption_guidelines_en.asp

Článek 16 **směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)** stanoví, že členské státy musí přijmout opatření nezbytná k zajištění toho, aby byl v případě potřeby ustanoven poručník dětské oběti obchodování s lidmi bez doprovodu. V článku 14 je mimoto stanoveno, že „v případě, že osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, podle vnitrostátního práva nesmějí z důvodu střetu zájmů

mezi nimi a dětskou obětí prosazovat nejlepší zájem dítěte nebo je zastupovat“, ustanoví členské státy poručníka nebo zástupce dětské oběti obchodování s lidmi, a to od okamžiku, kdy je dítě příslušnými orgány identifikováno. Poručník by měl dítě doprovázet během celého procesu, dokud není nalezeno trvalé řešení.

V minulosti se ochrana dítěte zaměřovala na konkrétní záležitosti nebo na zvláštní skupiny zranitelných dětí. Ačkoli tento přístup může být účinný při uspokojování potřeb určité cílové skupiny, má rovněž významná omezení. Mnoho dětí, včetně dětských obětí obchodování s lidmi, může z hlediska ochrany dítěte čelit několika problémům. Roztříštěné reakce v rámci ochrany dítěte se mohou zabývat jedním z těchto problémů, nezajišťují však komplexní řešení. Zaměření se pouze na vybrané záležitosti nebo na konkrétní skupiny dětí není udržitelné ani účinné. V případě dětských obětí obchodování s lidmi může k identifikaci dětské oběti obchodování s lidmi nebo dítěte

ohroženého obchodováním s lidmi dojít v různých okamžicích v rámci kontinuity individuálních potřeb dítěte v oblasti ochrany. Na evropské a celosvětové úrovni se proto v rostoucí míře přechází od roztržitých přístupů k ochraně dětí, které jsou zaměřeny na jednotlivé záležitosti, k systémovým přístupům.

Tato příručka přejímá integrovaný přístup UNICEF k ochraně dětí. Ačkoli je vypracována s ohledem na dětské oběti obchodování s lidmi, předpokládá pokrytí jejich zvláštních potřeb především podniknutím kroků, které by měly být společné pro všechna opatření týkající se poručenských. Zabývá se rovněž způsobem, jakým by měli poručníci jednat s ostatními subjekty a prvky systému ochrany dětí, přičemž se snaží zajistit, aby při přijímání všech opatření dotýkajících se dítěte byl zohledněn jeho nejlepší zájem.

Integrovaný systém ochrany dětí stává se centrem dítěte. Zajišťuje, aby při ochraně dítěte spolupracovaly všechny důležité subjekty a systémy – vzdělávání, zdravotnictví, sociální péče, justice, občanská společnost, komunita, rodina. Takovýto integrovaný přístup může reagovat na rozmanité situace, s nimiž se může jednotlivé dítě setkat. Musí reagovat na potřeby dětí, včetně obětí obchodování s lidmi, v zemi, jejímiž státními příslušníky jsou, stejně jako dětí, které překročily mezinárodní hranice. Nejlepší zájem dítěte musí představovat prvořadé nebo hlavní hledisko, jak vyžaduje Úmluva o právech dítěte.

Integrovaný systém ochrany dětí potřebuje i odborné znalosti a reakce související s konkrétními záležitostmi, zasazuje je však do kontextu celkového systému.

Nedílnou součástí systémů ochrany dětí jsou vnitrostátní poručenské systémy. Tyto systémy by se měly snažit reagovat na potřeby všech dětí, které jsou trvale nebo dočasně bez rodičovské péče a potřebují ochranu.

Dětský fond OSN (UNICEF) definuje systém ochrany dětí následovně:

„soubor právních předpisů, politik, správních předpisů a služeb, které jsou zapotřebí ve všech sociálních odvětvích, zejména v oblasti sociální péče, vzdělávání, zdravotnictví, bezpečnosti a spravedlnosti, na podporu prevence rizik souvisejících s ochranou a reagování na tato rizika. Tyto systémy jsou součástí sociální ochrany a přesahují ji [...]. Povinnosti jsou často rozděleny mezi různé vládní agentury, přičemž služby poskytují místní orgány, nestátní poskytovatelé a komunitní skupiny, což má za následek, že nezbytnou součástí účinných systémů ochrany dětí je koordinace mezi jednotlivými oblastmi a úrovněmi, včetně systémů předávání.“

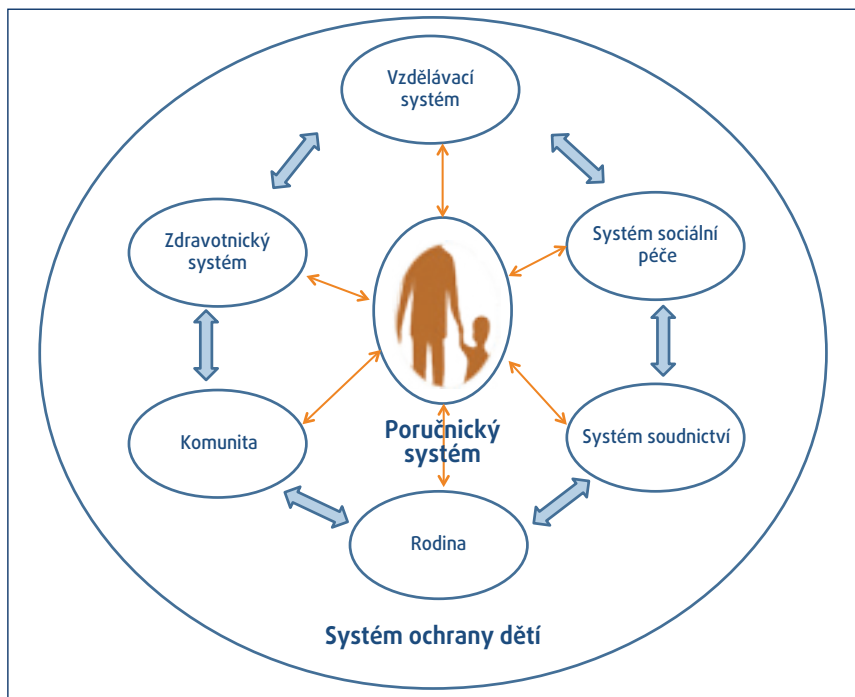
Zdroj: UNICEF (2008), strategie UNICEF pro ochranu dětí, E/ICEF/2008/5/Rev.1, 20. května 2008, k dispozici na adrese: www.unicef.org/protection/files/CP_Strategy_English.pdf

Směrnice Valného shromáždění OSN o náhradní péči o děti poskytují vodítko ohledně ochrany a blaha všech dětí bez rodičovské péče nebo dětí ohrožených ztrátou rodičovské péče. Směrnice obsahují ustanovení, která mají zajistit, aby v případě, kdy rodiče nejsou přítomni nebo nemohou činit každodenní rozhodnutí v nejlepším zájmu dítěte, vždy existovala právně pověřená osoba nebo orgán nesoucí **právní odpovědnost** za dítě.

Zdroj: Valné shromáždění OSN (2010), rezoluce č. 64/142, Směrnice o náhradní péči o děti, 24. února 2010, A/RES/64/142, k dispozici na adrese: www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

Poručníkem by měla být osoba, která má nejkomplexnější přehled o situaci dítěte a jeho individuálních potřebách. Poručník má jedinečnou možnost zajistit kontakt mezi jednotlivými orgány a dítětem. Poručník může rovněž pomoci zajistit kontinuitu ochrany dítěte a umožnit, aby se dítě účinně podílelo na všech rozhodnutích, která se ho dotýkají, v souladu s ustanoveními článku 12 Úmluvy o právech dítěte. Postavení poručníka do centra společně s dítětem posiluje preventivní i ochrannou úlohu poručníka (obr. 2).

Obr. 2: Systémy ochrany dětí a úloha poručníka

Zdroj: agentura FRA

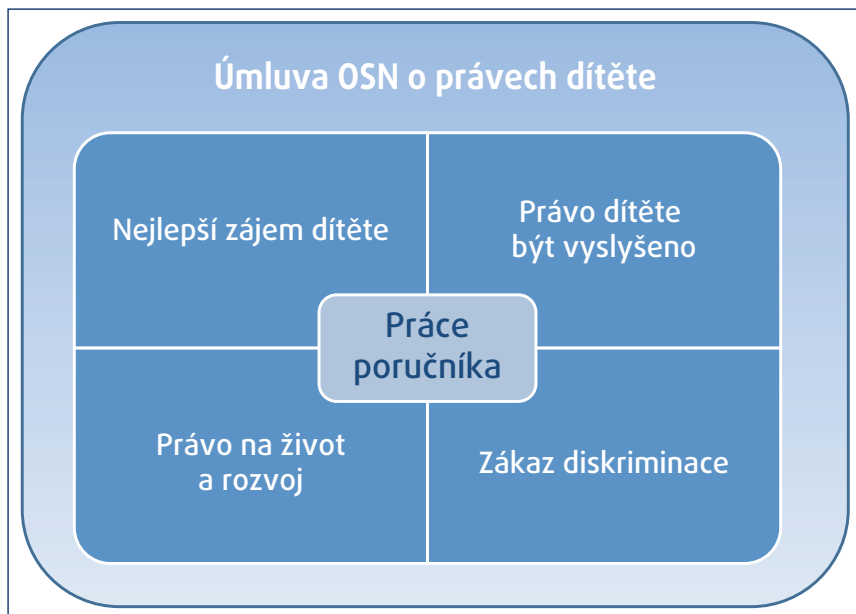
Činnost poručníka se musí řídit čtyřmi základními zásadami stanovenými v Úmluvě o právech dítěte (obr. 3). Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, musí:

Výbor OSN pro práva dítěte poskytuje ve své obecné připomínce č. 14 (2013) o právu dítěte na prvořadě zohlednění jeho zájmů (čl. 3 odst. 1) podrobné vodítko ohledně postupu posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte a uvádí seznam klíčových prvků.

respektovat a prosazovat právo dítěte na život a rozvoj, včetně duševního, tělesného a psychického rozvoje; věnovat patřičnou pozornost názorům dítěte odpovídající jeho věku, zralosti a vývojovým schopnostem; zajistit, aby ve veškerých

rozhodnutích nebo opatřeních dotýkajících se dítěte představoval zájem dítěte přední hledisko; a plně dodržovat a prosazovat zákaz diskriminace.

Obr. 3: Čtyři základní zásady Úmluvy o právech dítěte, jimiž se musí činnost poručníků řídit

Zdroj: agentura FRA

3. Čeho se tato příručka týká?

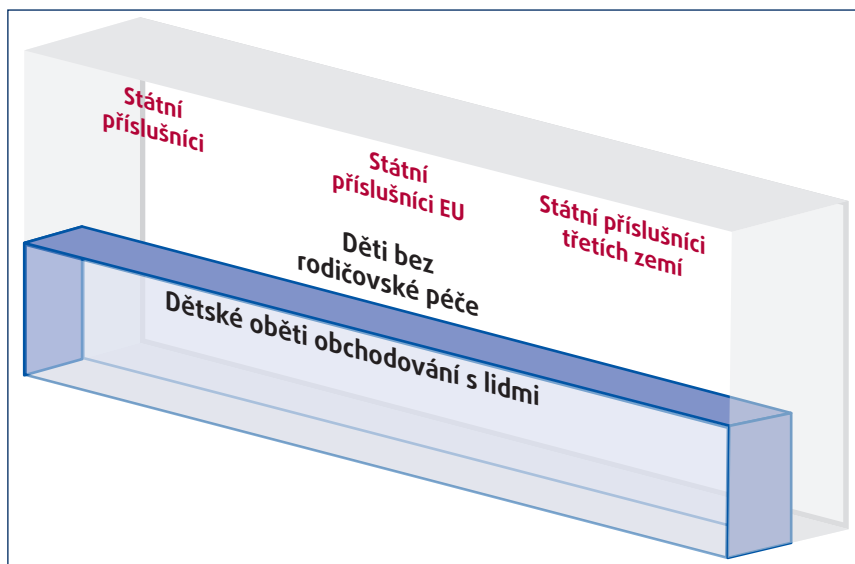
Tato příručka poskytuje vodítko ohledně zřizování a provozování vnitrostátních poručenských systémů a vyjmenovává hlavní úkoly poručníka. Většinu aspektů představují společné body vztahující se na všechny případy poručenství. Ty souvisejí především se systémy poručenství dětí bez rodičovské péče obecně, ačkoli některé z nich se týkají konkrétně dětských obětí obchodování s lidmi, jako jsou otázky účasti dítěte v trestním řízení vedeném proti obchodníkům s lidmi.

Příručka popisuje aspekty, které souvisejí s dětskými oběťmi obchodování s lidmi, jež byly odloučeny od svých rodičů. Může se jednat o státní příslušníky třetích zemí, státní příslušníky EU nebo občany členského státu, v němž se staly oběťmi obchodování s lidmi.

Příručka se zaměřuje na otázku poručenství jako hlavní záruku práv dětí v případech, kdy jejich rodiče nejsou schopni nebo ochotni vykonávat rodičovská práva a povinnosti, nebo je nesmějí vykonávat. Tak tomu může být v případě dětských obětí obchodování s lidmi; odloučení může být důsledkem obchodování s lidmi nebo jeho rizikovým faktorem. Tato příručka má posílit preventivní a ochrannou úlohu poručenství jako jednoho z prvků integrovaného systému ochrany dětí. Příručka se však nezabývá celkovou ochranou dětských obětí mimo poručenské systémy.

Příručka se také nezabývá konkrétními aspekty všech případů poručenství, jako jsou například případy dětí, jejichž rodičům byl uložen trest odnětí svobody. Nezabývá se ani všemi aspekty účinné ochrany dětí, včetně toho, jak respektovat právo dítěte, které bylo odloučeno od jednoho či obou rodičů, na udržování osobních vztahů a přímého kontaktu a jak obnovit způsobilost rodiče k výkonu rodičovské zodpovědnosti. Obr. 4 znázorňuje, čeho se příručka týká a čím se naopak nezabývá.

Obr. 4: Děti bez rodičovské péče a dětské oběti obchodování s lidmi

Zdroj: agentura FRA

Tato příručka se nezabývá ustanovením právníků, kteří dítěti poskytují bezplatnou právní pomoc v občanskoprávním, trestním nebo správním řízení. Stejně tak se nezabývá osobami, které jsou pověřeny každodenní péčí o dítě. Některé aspekty příručky však mohou být užitečné i pro ně, zejména v případě, spolupracují-li s poručníky.

4. Nadnárodní spolupráce v rámci ochrany dětí

S rostoucí mobilitou v rámci EU i na celosvětové úrovni se může dítětem zabývat více než jeden členský stát EU. Pro účinnou ochranu dítěte před vykořisťováním, zneužíváním, zanedbáním a násilím jsou nezbytné mechanismy spolupráce a koordinace v rámci EU i na mezinárodní úrovni.

Spolupráce mezi členskými státy EU a třetími zeměmi má zásadní význam v případě dětí bez doprovodu a dětských obětí obchodování s lidmi, které jsou vykořisťovány mimo svou zemi původu. Může být například nutné zjistit totožnost dítěte bez dokladů nebo určit a posoudit trvalá řešení (viz rovněž kapitola 9). Účinnou nadnárodní spolupráci mezi různými orgány ochrany dětí mimoto vyžadují i jiné případy týkající se dětí, jako je pohřešování dětí, únosy dítěte jedním z rodičů nebo mezinárodní osvojení.

Přeshraniční nebo nadnárodní koordinace za účasti poručníků může být nezbytná v těchto případech:

- v jednom členském státě je identifikována potenciální oběť obchodování s lidmi pocházející z jiného členského státu EU,
- poručník musí dítěti pomoci obnovit kontakt s rodinou nebo spojit se s rodiči dítěte či širší rodinou v jiném členském státě EU nebo mimo EU,
- dítě bez doprovodu pocházející ze země mimo EU, které je pohřešováno v jednom členském státě EU, je nalezeno v jiném členském státě,
- děti jsou od své rodiny odloučeny během migrace do EU.

Členské státy EU by měly vyvinout mechanismy strukturované a systematické spolupráce v rámci EU i mezinárodní spolupráce. Členské státy by měly své zdroje používat k usnadnění nadnárodní spolupráce, pokud možno s využitím finanční podpory EU. Orgány EU by mohly přijmout iniciativy za účelem koordinace této spolupráce, pokud to spadá do jejich pravomoci.

V současnosti se otázkami příslušnosti zabývají dva právní nástroje, jestliže konkrétní případy týkající se dětí spadají do jejich oblasti působnosti.

Haagská úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí z roku 1996 určuje mimo jiné stát, jehož orgány mají pravomoc přijímat opatření k ochraně osoby nebo majetku dítěte.

Na úrovni EU spojuje [nařízení Brusel II](#) (nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ve znění [nařízení \(ES\) č. 2116/2004](#)) v jednom dokumentu ustanovení o rozvodu a rodičovské zodpovědnosti. Nařízení se vztahuje na občanskoprávní řízení ve věcech rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné a rovněž na všechny aspekty rodičovské zodpovědnosti a stanoví úplný systém pravidel týkajících se příslušnosti.

Haagská [úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení](#) z roku 1993 mimoto stanoví záruky toho, aby se mezinárodní osvojení uskutečňovala v nejlepším zájmu dítěte a respektovala jeho základní práva uznávaná mezinárodním právem. Úmluva vytváří systém spolupráce mezi smluvními státy zajišťující, aby byly tyto záruky respektovány, a tak se předcházelo únosům, prodeji a obchodování s dětmi.

Nadnárodní spolupráce by měla jít nad rámec spolupráce soudních nebo policejních orgánů. Je-li to nezbytné s ohledem na nejlepší zájem dítěte, měla by se tato spolupráce rozšířit na vnitrostátní orgány ochrany dětí, včetně poručenských úřadů, a to jak v rámci členských států EU, tak i se třetími zeměmi. Tato spolupráce by neměla být omezena pouze na určité kategorie dětí.

Část I – Posílení poručenských systémů

Část I poskytuje vodítko tvůrcům politik, kteří vypracovávají vnitrostátní rámec pro řízení a posílení poručenského systému, a vnitrostátním orgánům, které odpovídají za poručenství. Nejprve jsou uvedeny hlavní prvky, které lze považovat za základní zásady poručenských systémů.

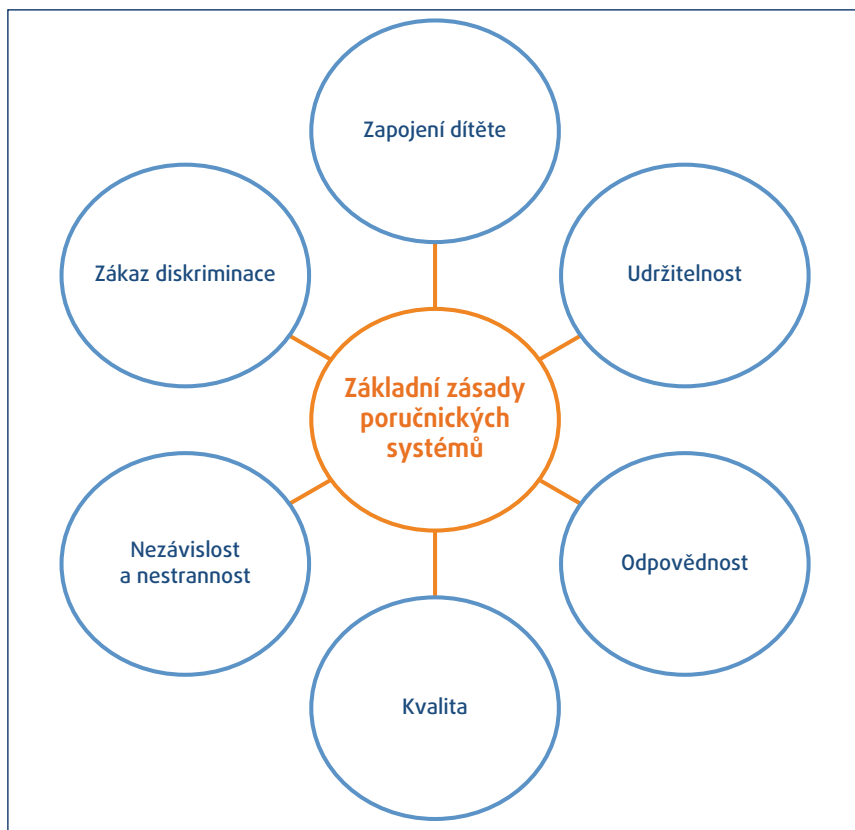
Kapitola 2 se zabývá záležitostmi, jež souvisejí se zaměstnaneckým statutem a požadavky na odbornou kvalifikaci a vzdělání poručníka. K těmto záležitostem patří prověrky, střet zájmů a nestrannost poručníků. Tato kapitola zkoumá rovněž rozdílné úlohy a spolupráci poručníka, právního zástupce, který byl ustanoven, aby dítě zastupoval v konkrétním řízení, a právníka nebo jiného odborníka v oboru práva, který dítěti poskytuje právní pomoc. **Kapitola 3** obsahuje pokyny k řízení poručenských systémů a vedení jednotlivých poručníků, včetně vypracování norem a interních pokynů, řízení případů a ustanovení o odpovědnosti a monitorování, jakož i podpory poskytované poručníkům a dohledu nad nimi. **Kapitola 4** popisuje postupy ustanovení poručníka a dobu trvání poručenství.

1. Základní zásady poručenských systémů

Poručenské systémy se mezi jednotlivými členskými státy EU liší, jelikož závisejí na potřebách, přidělených zdrojích a kulturních, sociálních a historických faktorech. Mají však společné znaky a čelí společným problémům.

Bez ohledu na typ poručenského systému a vnitrostátního systému ochrany dětí, v jehož rámci působí, existuje šest základních zásad, které by se měly vztahovat na všechny druhy opatření týkající se poručenství. Těchto šest zásad, jež lze odvodit z mezinárodních norem (viz tabulky 1–4 a [příloha 1](#)), je uvedeno na obr. 5.

Obr. 5: Základní zásady poručenských systémů

Zdroj: agentura FRA

1. Zákaz diskriminace

Všechny děti zbavené rodinného prostředí a rodičovské péče mají nárok na stejnou úroveň ochrany bez ohledu na svůj věk, status přistěhovalce (tj. státní příslušník EU, osoba s povolením k pobytu, žadatel o azyl, neoprávněně pobývající migrant), státní příslušnost, pohlaví, etnický původ nebo jakýkoli jiný důvod diskriminace uvedený v článku 21 [Listiny základních práv EU](#). Zvláštní pozornost je nutno věnovat genderovým aspektům násilí na dětech.

Zásada zákazu diskriminace vyžaduje rovněž stejnou ochranu všech dětí na území daného státu, bez ohledu na místo bydliště. Členské státy EU by měly předpisy týkající

se poručenství a poručenské služby harmonizovat. Pokud za systémy ochrany nese odpovědnost regionální nebo místní samospráva, měla by ústřední vláda zajistit soudržnost norem a postupů uplatňovaných v jednotlivých regionech a obcích na území daného státu.

2. Nezávislost a nestrannost

Ustanovení poručníci a právní zástupci musí být schopni činit nezávislá a nestranná rozhodnutí, hodnocení, opatření a vyjádření řídicí se nejlepším zájmem dítěte. Organizace, instituce a/nebo jednotlivci nesmějí plnit povinnosti v oblasti poručenství a/nebo právního zastoupení, pokud jejich zájmy jsou nebo mohou být v rozporu se zájmy dítěte.

3. Kvalita

Ustanovení poručníci a právní zástupci by měli mít náležitou odbornou kvalifikaci v oblasti blaha dítěte a/nebo ochrany dítěte. Mimoto by měli absolvovat odpovídající počáteční a další vzdělávání poskytované příslušnými orgány. K identifikaci dětských obětí obchodování s lidmi a pro jejich ochranu je důležité, aby měli poručníci znalosti a dovednosti, které jsou zapotřebí k odhalení dětských obětí. Poručníci, kteří se zabývají dětmi se zvláštními potřebami, jako jsou dětské oběti obchodování s lidmi nebo děti bez doprovodu, musí mít rovněž potřebné odborné znalosti, aby mohli na tyto potřeby účinně reagovat, například znalosti a zkušenosti týkající se práce s traumatizovanými dětmi.

4. Odpovědnost

Vnitrostátní právní předpisy by měly stanovit právní základ poručenství a určit úřad, který za poručenství odpovídá. Tento poručenský úřad by měl nést odpovědnost za úkony ustanoveného poručníka. Výkon poručenské funkce a jiných funkcí v oblasti zastoupení je třeba pravidelně a nezávisle monitorovat. Právní základ poručenství ve vnitrostátním právu by měl zahrnovat dostatečně přesná ustanovení vymezující povinnosti a funkce poručníka.

5. Udržitelnost

Systémy poručenství a právního zastoupení by měly být nedílnou součástí vnitrostátního systému ochrany dětí. Státy by měly na fungování poručenského systému přidělit dostatečné lidské a finanční zdroje. Rozpočet by měl pokrývat náklady související s účinným monitorováním poručenských služeb a dohledem nad těmito službami a rovněž vzděláváním.

6. Zapojení dítěte

Opatření a postupy týkající se poručenství a právního zastoupení by měly respektovat právo dítěte být vyslyšeno a měly být řádně zohledňovat názor dítěte. Dětem by měly být poskytnuty odpovídající informace o rozsahu opatření týkajících se poručenství a o všech dostupných službách, které jim mohou poskytnout pomoc, a to způsobem, kterému rozumí. Děti by měly být rovněž náležitě informovány o svých právech a o možnosti podat stížnost, pakliže se domnívají, že jejich poručníci nerespektují jejich práva.

2. Poručenské systémy: prvotní úvahy

Inkluzivní poručenský systém přispívá k účinné prevenci zneužívání a vykořisťování dětí, včetně obchodování s dětmi. Zajišťuje účinnější ochranu a rehabilitaci obětí. Tato kapitola se zabývá základními aspekty souvisejícími s poručenskými systémy, které jsou nezbytné k zajištění účinné ochrany dětí, jako je zaměstnanecký status poručníků, požadavky na kvalifikaci a záruky neexistence střetu zájmů.

2.1. Co by mělo být stanoveno v právních předpisech a/nebo politice?

Existují určité základní požadavky, které je nutno objasnit transparentním způsobem. Rozsah, v jakém jsou tyto požadavky stanoveny ve vnitrostátním právu, se může lišit v závislosti na právním systému. Základní aspekty by však měly být stanoveny jednoznačně. K nim patří:

- postupy nábory a ustanovení poručníků a právních zástupců, včetně jejich zaměstnaneckého statusu,
- úkoly, práva a povinnosti poručníků a právních zástupců,
- profesní požadavky, odborná kvalifikace a prověrky poručníků,
- požadavky na vzdělání,
- postupy monitorování a dohledu, včetně dostupných mechanismů podávání individuálních stížností ze strany dětí,
- právo dětí vyjádřit své názory v různých fázích řízení a povinnost zajistit, aby příslušné orgány tyto názory řádně zohlednily.

2.2. Jeden jednotný poručenský systém pro všechny děti?

Žádný členský stát EU nemá poručenský systém pouze pro dětské oběti obchodování s lidmi.

Zdroj: agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

Aby poručenský systém fungoval účinně, měl by být nedílnou součástí vnitrostátního systému ochrany dětí a musí působit v souladu s právními předpisy a postupy v oblasti ochrany dětí. Tento přístup se uznává ve *strategii EU pro vymýcení obchodu s lidmi 2012–2016*, v níž se uvádí, že „systémy ochrany s ohledem na děti, které zajistí meziagenturní a víceoborovou koordinaci, jsou zásadními prvky v plnění rozmanitých potřeb různých skupin dětí, včetně obětí obchodu s lidmi“.

Ustanovení poručníka může být nezbytné v různých situacích, například v případě dětí bez doprovodu a dětí odloučených od rodiny, které se nacházejí mimo svou zemi původu, či dětí žádajících o azyl nebo dětí v zemi původu, jejichž rodiče mají zájmy, které jsou v rozporu se zájmy dítěte.

Některé členské státy EU mají jeden poručenský systém pro všechny děti; v jiných existují různé systémy v závislosti na migračním statusu dítěte. Takovéto rozdíly mají vliv na zacházení s dětskými oběťmi obchodování s lidmi, jelikož dětské oběti mohou mít v EU rozdílný migrační status. Může se například jednat o:

- děti, které se staly oběťmi obchodování s lidmi a jsou vykořisťovány ve vlastním členském státě EU,
- státní příslušníky EU, kteří jsou obětí obchodování s lidmi a směřují z jednoho členského státu EU do druhého,
- státní příslušníky třetích zemí, kteří mají povolení k pobytu nebo právo pobytu a kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi,
- neoprávněně pobývajících státní příslušníky třetích zemí, kteří se stali oběťmi obchodování s lidmi.

V některých zemích závisí ustanovení zákonného zástupce na žádosti o mezinárodní ochranu. Ne každá oběť obchodování s dětmi má proto automaticky zajištěnu pomoc zákonného zástupce. Bylo zjištěno, že se právní předpisy a praxe týkající se ustanovení zákonného zástupce mezi členskými státy EU liší. V některých členských státech dochází k ustanovení zákonného zástupce pouze ve velmi ojedinělých případech, jelikož dětské oběti obchodování s lidmi nejsou identifikovány a/nebo jelikož se orgány péče o dítě na tuto záležitost nezaměřují.

Zdroj: agentura FRA (2009), Child trafficking in the European Union: Challenges, perspectives and good practices, k dispozici na adrese: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf

Oběti obchodování s lidmi se často nacházejí mezi žadateli o mezinárodní ochranu. Status dětí se může v průběhu času změnit z jedné kategorie na druhou. Integrovaný přístup zajišťuje, aby děti byly v centru pozornosti bez ohledu na právní postavení nebo pobytový status. Ačkoli se vyžaduje integrovaný přístup k ochraně dětí, jsou nezbytné i odborné znalosti a reakce související s konkrétními záležitostmi, přičemž je třeba zasadit je do kontextu celkového systému.

Dětské oběti obchodování s lidmi jsou často bez doprovodu, ačkoli se vyskytují případy, kdy se na obchodování s dětmi nebo jejich vykořisťování podílejí rodiče nebo zákonní opatrovníci dítěte nebo kdy se dítě stalo obětí obchodování s lidmi spolu se svými rodiči. Odloučení od rodičů může být důsledkem vykořisťování dítěte a obchodování

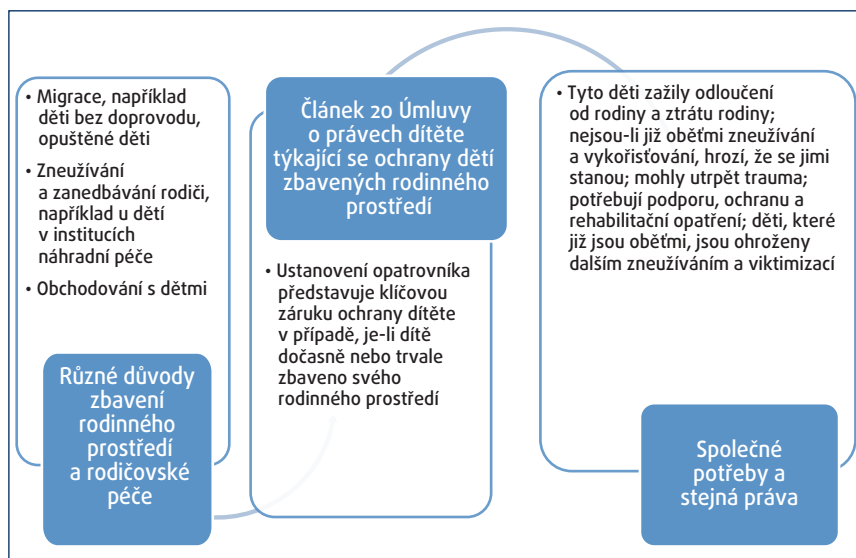
s ním nebo může představovat jeden z rizikových faktorů, které přispěly k tomu, že se dítě stalo obětí obchodování s lidmi.

Vzhledem k nutnosti předcházet obchodování s dětmi by orgány měly věnovat zvláštní pozornost dětem, které jsou z různých důvodů dočasně nebo trvale zbaveny rodinného prostředí. To zahrnuje zejména děti, které žijí v zařízeních ústavní péče a děti bez doprovodu.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat i dětem se zdravotním postižením, včetně duševních a mentálních poruch, které jsou vysoce ohroženy vykořisťováním a zneužíváním. Zdravotní postižení může být rovněž důsledkem obchodování s lidmi. U dětí, které se staly obětmi obchodování s lidmi a byly zneužity, se mohou v důsledku fyzického nebo psychického traumatu s podstatně vyšší pravděpodobností rozvinout poruchy.

Rozdílné okolnosti, avšak společné potřeby a práva dětí bez doprovodu nebo dětí odloučených od rodiny jsou znázorněny na obr. 6.

Obr. 6: Společné potřeby a stejná práva pro všechny děti zbavené rodinného prostředí

Zdroj: agentura FRA

Děti v dlouhodobé péči a děti pocházející z ústavního prostředí mají dodatečné potřeby. Nejenže jsou odloučeny od svých rodičů, nýbrž mohou mít rovněž citový vztah k obchodníkovi s lidmi, například vztah závislosti, částečně z důvodu svých psychosociálních potřeb. To vyžaduje odborné posouzení v zájmu zajištění jejich náležité ochrany a péče o ně. Pokud jsou tyto děti navraceny do náhradní péče, je nutno zavést zvláštní opatření na jejich ochranu i k ochraně ostatních zranitelných dětí před obchodníky s lidmi.

2.3. Zaměstnanecký status poručníků: profesionálové nebo dobrovolníci?

Členské státy EU musí zajistit ustanovení poručníka, který chrání nejlepší zájem a blaho dítěte, a zajistit odpovídající právní zastoupení.

Aby byl pro každé dítě zajištěn kvalifikovaný a zkušený poručník, **měli by být poručníci zaměstnanci**. Musí existovat jednoznačná odpovědnost vůči určenému poručenskému úřadu.

Dobrovolníci mohou zastávat důležitou **úlohu spočívající v podpoře** ustanoveného poručníka a jednat pod jeho odborným dohledem. Poručenský systém by se však neměl spoléhat zcela na dobrovolnické služby, tj. poručníky, kteří nejsou vyškolenými profesionály, jež jsou buď zaměstnanci, nebo osobami samostatně výdělečně činnými. Systém založený výhradně na dobrovolnících může postrádat kontinuitu a nemusí být udržitelný. Opatrovníci nemusí mít potřebné znalosti a odbornost. To pro děti představuje dodatečná rizika, zejména s ohledem na skutečnost, že často trpí určitým traumatem a potřebují zvláštní ochranu a zacházení. Mechanismy odpovědnosti a monitorování mohou být u dobrovolných poručníků slabé, nebo je obtížné je prosazovat.

„Aniž by byly popřeny přínosy jednotlivých dobrovolníků či příkladná obětavost a angažovanost některých z nich, upřednostňuje se v této souvislosti systém profesionálního poručnictví před dobrovolným systémem. Není-li to možné, mohou dobrovolníci představovat druhou nejlepší možnost nebo zálohu.“

Zdroj: ENGI (European Network for Guardianship Institutions) (2011), Care for unaccompanied minors: Minimum standards, risk factors and recommendations for practitioners, *Guardianship in practice, závěrečná zpráva*, Utrecht, s. 17, k dispozici na adrese: <http://engi.eu/about/documentation/>

Je proto nanejvýš důležité zajistit, aby se v případech, jsou-li jako opatrovníci ustanovení dobrovolníci, na ně vztahovaly stejné normy jako na profesionální poručníky. To zahrnuje kvalifikace, prověrky, vzdělávání, mechanismy monitorování a opatření týkající se odpovědnosti. Kodexy chování a písemné pokyny k náboru, vzdělávání, monitorování, hodnocení a dohledu vypracované pro profesionální poručníky by se měly uplatňovat i u dobrovolných poručníků.

Všem dobrovolníkům, kteří pomáhají při péči o zranitelné děti a při jejich ochraně, je nutno poskytovat dohled ze strany odborníků a neustálou podporu. To je obzvláště důležité u dobrovolníků, kteří jsou ustanovení jako opatrovníci nebo plní povinnosti poručníka dětských obětí obchodování s lidmi.

Dobrovolníci, kteří mají jednat jako opatrovníci, by měli obdržet náhradu výdajů, které vynaložili při plnění přidělených úkolů.

2.4. Kdo může být poručníkem?

Odborná kvalifikace

Opatrovníci musí být kvalifikovaní a dostatečně vybaveni k tomu, aby zvládli širokou škálu právních předpisů a postupů, které upravují otázky azylu, migrace či jiné záležitosti, jimiž se musí případně zabývat. Odborné kvalifikace, které jsou zapotřebí k výkonu funkce poručníka, by měly být stanoveny ve vnitrostátních právních předpisech nebo oficiálních dokumentech. Poručenské úřady by měly mít písemné koncepce, které stanoví jednoznačné postupy, metody a normy týkající se náboru, vzdělávání, monitorování a hodnocení ustanovených poručníků a dohledu nad nimi.

Poručenské úřady by měly zajistit, aby ustanovení opatrovníci měli odborné znalosti a zkušenosti, které jsou zapotřebí pro účinné zastupování nejlepšího zájmu dítěte a pro plnění jejich povinností.

Vnitrostátní právní předpisy nestanoví vždy zvláštní požadavky na odbornou kvalifikaci nebo vzdělání poručníků. To platí zejména pro dobrovolníky, kteří jsou ustanovení jako opatrovníci. Vnitrostátní právní předpisy se místo toho obvykle zaměřují na morální a osobní vlastnosti, které by měli potenciální opatrovníci mít.

Agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

To znamená, že jednotlivci, kteří jsou ustanovení jako opatrovníci, musí mít:

- odborné znalosti a zkušenosti v oblasti blaha a ochrany dítěte, včetně rozvoje dítěte a dětské psychologie,
- znalost kulturních a genderových aspektů,
- dostatečné znalosti vnitrostátních systémů ochrany dětí a rovněž vnitrostátních zdravotnických a vzdělávacích systémů,
- dostatečné znalosti právního rámce.

Opatrovníci hrají zásadní úlohu v prevenci zneužívání a vykořisťování dětí. Měli by si proto být vědomi zvláštních rizikových faktorů u dětí souvisejících s obchodováním s lidmi a být obeznámeni se strategiemi, které mají zabránit zmizení dětí z pobytových zařízení. Opatrovníci by měli vědět, jak se obrátit na specializované služby, včetně čísla na evropskou krizovou linku pro pohřešované děti: www.hotline116000.eu/.

Opatrovníci musí mít znalosti potřebné pro identifikaci a odhalení dětských obětí. Osoby, které pracují s dětskými oběťmi, by měly rovněž znát a chápat zvláštní práva a potřeby dětských obětí obchodování s lidmi, měly by být schopny posoudit jejich potřeby a zacházet s nimi uctivě, citlivě, profesionálně a nediskriminačně.

V tabulce 2 jsou uvedeny požadavky a kritéria, jež stanoví různé právní zdroje.

Tabulka 2: Kdo může být poručníkem? Zdroje v politických dokumentech a právu EU

Nástroj	Odpovědnost	Žádný střet zájmů	Nezávislost	Kvalifikace	Vzdělání
Nástroje OSN a Rady Evropy					
Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 CRC/GC/2005/6	Bod 33	Bod 33	–	Bod 33 Bod 95	Bod 95
Směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13	Bod 19 Bod 101	–	Bod 103	Bod 103	Bod 57 Bod 103
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005	–	–	Čl. 29 odst. 1 a 3 (obecné ustanovení)	Čl. 29 odst. 1 a 3 Čl. 10 odst. 1 (obecné ustanovení)	Čl. 29 odst. 3
Nástroje Evropské unie					
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)	–	–	–	–	25. bod odůvod. Čl. 18 odst. 3
Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)	–	Čl. 24 odst. 1	–	Čl. 24 odst. 1 Čl. 24 odst. 4	Čl. 24 odst. 4
Směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU)	–	Čl. 25 odst. 1 písm. a)	–	Čl. 25 odst. 1 písm. a)	–
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)	Čl. 31 odst. 1	–	–	Čl. 31 odst. 6	Čl. 31 odst. 6
Dublinské nařízení (EU) č. 604/2013	–	–	–	Čl. 6 odst. 2	
Směrnice o obětech (2012/29/EU)	–	–	–	–	Článek 25 61. bod odůvod. (obecná ustanovení)
Směrnice o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU)	–	–	–	–	Čl. 23 odst. 3 36. bod odůvod. (obecná ustanovení)

Genderové a kulturní aspekty

Dětem je nutno poskytnout pokud možno individualizovanou péči a pomoc.

UNICEF vyvinul praktický nástroj poskytující informace o jednotlivých krocích a procesech, které tvoří „osvědčený postup“ při ochraně dětských obětí obchodování s lidmi a poskytování pomoci těmto dětem. Zabývá se komplexně aspekty pohlavní a kulturní identity, které souvisejí s péčí o oběti a poskytování pomoci obětem.

Zdroj: UNICEF (2008), Reference guide on protecting the rights of child victims of trafficking in Europe, Ženeva, k dispozici na adrese: http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf

Zvláštní pozornost je nutno věnovat genderovým a kulturním aspektům. Je-li to možné a vhodné, měl by být ustanoven poručník stejného pohlaví, zejména v případech dívek, které jsou oběťmi pohlavního vykořisťování (viz rovněž [oddíl 6.5](#) o genderových otázkách a zdravotní péči).

Opatrovníci by si měli osvojit kulturně citlivé kompetence, postoje a dovednosti,

kteří zlepšují mezikulturní komunikaci a jednání s dětmi pocházejícími z různého kulturního prostředí. To zahrnuje znalost dopadů kultury na smýšlení a chování druhých osob, jakož i povědomí o vlastních kulturních znacích a stereotypech a o jejich dopadu na chování a smýšlení.

Dětské oběti obchodování s lidmi sdílejí řadu společných zkušeností a okolností, liší se však s ohledem na kulturu, pohlaví a věk a rovněž zkušenosti před tím, než se staly oběťmi obchodování s lidmi, v jeho průběhu a posléze. Tuto individualitu je nutno akceptovat.

Poručenský úřad by měl podporovat vzdělávání poručníků v oblasti genderových a kulturních aspektů při poskytování podpory obětem; při přijímání zaměstnanců a dobrovolníků by měl prosazovat kulturní a genderovou rozmanitost a inkluzivnost; měl by umožnit přístup k překladatelským a tlumočnickým službám, které poskytují kvalifikovaní pracovníci, a využívat kulturní mediátory (viz rovněž [kapitola 7](#)).

Prověrky

Nemělo by být přípustné, aby opatrovníci začali vykonávat svou činnost před tím, než prošli prověrkou. Je nutno přijmout aktivní ochranná opatření, aby bylo zaručeno respektování práv dětí a aby se co nejvíce snížilo riziko zneužití nebo vykořisťování dětí či jiného porušování jejich práv.

Poručenský úřad by měl mít písemnou koncepci, která zajišťuje ověření referencí zájemců o poručenství a splnění minimálních požadavků na vzdělání, odbornou přípravu a praxi u osob, které jsou ustanoveny poručníkem.

U všech zájemců o poručenství je nutno ověřit záznamy v rejstříku trestů a registru zneužívání. **Článek 10 směrnice o boji proti pohlavnímu zneužívání dětí (2011/93/EU)** zakazuje činnost osobám, které byly odsouzeny za určité zvláštní trestné činy, a tyto osoby nesmí vykonávat profesní činnosti zahrnující pravidelné kontakty s dětmi. Je nezbytné ověřit záznamy v rejstříku trestů, zejména s ohledem na odsouzení související se zneužíváním a vykořisťováním dětí a/nebo jinými protiprávními činnostmi, jako jsou drogové trestné činy, což může naznačovat potenciální rizika pro dítě. Je důležité, aby se tyto kontroly nepoužívaly pouze při náboru nebo při prvním ustanovení poručníků, nýbrž aby se prováděly systematické přezkumy.

Stejně prověrky by se měly vztahovat na všechny poručníky, včetně dobrovolných poručníků.

Střet zájmů

Instituce nebo osoby, jejichž zájmy by mohly být v rozporu se zájmy dítěte, by neměly být pro poručenství způsobilé. Opatrovníci by měli být s to činit nezávislá a nestranná rozhodnutí, hodnocení a vyjádření, která jsou v nejlepším zájmu dotyčného dítěte a která prosazují a zajišťují blaho dítěte.

Poručenské služby a osoby ustanovené poručníky by proto neměly být nijak spojené s policejními, migračními nebo jinými orgány odpovědnými za formální identifikaci dítěte jako oběti nebo za rozhodnutí o navrácení, povolení k pobytu nebo přiznání statusu mezinárodní ochrany, ani by neměly být na těchto orgánech závislé.

Poručenské služby a ustanovení opatrovníci by měli být nezávislí a neměli by mít finanční nebo institucionální vazby na instituce, služby nebo orgány veřejné moci odpovědné za zajištění ubytování pro dítě nebo každodenní péči o dítě.

Opatrovníci, kteří pracují současně pro přijímací zařízení, se mohou nacházet v situaci možného střetu zájmu mezi vedením přijímacího střediska a dítětem. Od zaměstnanců se například očekává, že budou své úkoly plnit v zájmu svého zaměstnavatele (pečovatelského zařízení) a jednat podle pokynů ředitele. Současně musí po pečovatelském zařízení, jeho řediteli a zaměstnancích požadovat odpovědnost za péči a ochranu poskytovanou dítěti.

Tyto aspekty je nutno posoudit na základě skutečnosti, že k násilí na dětech dochází velmi často v pečovatelské instituci, v níž dítě pobývá. Jako opatrovníci by proto neměli být ustanoveni ředitelé nebo zaměstnanci zařízení ústavní péče.

V situaci střetu zájmů se mohou nacházet i zaměstnanci služeb sociální péče, které odpovídají za poskytování pečovatelských služeb.

Pokud u osoby, která byla ustanovena poručníkem, existuje potenciální střet zájmů, který by mohl ovlivnit plnění úlohy a povinností poručníka, měla by to oznámit orgánům, které ji ustanovily poručníkem. Tyto orgány pak odpovídají za posouzení možného dopadu střetu zájmů.

2.5. Ustanovení příbuzných jako poručníků v kontextu obchodování s dětmi

Je-li dítě odloučeno od svých rodičů, nebo pokud rodiče nesmějí vykonávat rodičovská práva a povinnosti v nejlepším zájmu dítěte, mohou být (je-li to možné) jako opatrovníci přiděleni jiní blízcí příbuzní nebo příslušníci širší rodiny, jestliže nic nenasvědčuje tomu, že by to nebylo v nejlepším zájmu dítěte, například v případě střetu zájmů. Pokud jsou po posouzení rizik jako opatrovníci ustanovení příslušníci širší rodiny, měl by systém ochrany dětí zajistit pravidelné monitorování a přezkum situace dítěte. V těchto případech by měl poručenský úřad přijmout dodatečná opatření, jako je ustanovení poradce dítěte nebo rodinného poručníka či asistenta, který rodinu podporuje a který situaci dítěte sleduje.

Zejména v případě dětských obětí obchodování s lidmi musí příslušné orgány pečlivě ověřit způsobilost doprovázejících rodinných příslušníků v přijímající zemi nebo příbuzných dítěte v zemi původu, aby se zabránilo dalšímu vykořisťování a viktimizaci dítěte a/nebo tomu, že se dítě po návratu opět stane obětí obchodování s lidmi.

Jestliže jsou rodinní příslušníci schopni a ochotni zajistit každodenní péči, nemohou však ve všech oblastech a na všech úrovních života dítěte náležitě zastupovat jeho nejlepší zájem, je nutno ustanovit poručníka, který tyto mezery zaplní. To je obzvláště důležité u dětí, které se staly obětí obchodování s lidmi a které potřebují profesionální poradenství a podporu, pokud se účastní často několika soudních řízení, nebo zdlouhavých soudních řízení.

2.6. Zástupci a/nebo právní zástupci

Právní zastoupení je jednou ze tří hlavních funkcí poručníků, spolu s ochranou nejlepšího zájmu dítěte a zajištěním jeho blaha (viz rovněž [obr. 1](#)). Jestliže právo EU a vnitrostátní právo upřednostňuje tuto funkci, je třeba věnovat pozornost tomu, aby zaměření se na právní zastoupení nevedlo k opomíjení druhých dvou funkcí.

Právo EU umožňuje ustanovit zástupce pro nezletilé děti bez doprovodu, které žádají o mezinárodní ochranu ([směrnice o azylovém řízení \(článek 25\)](#)). Zaručuje rovněž

práva dětských obětí při vyšetřování a trestním řízení v případě, že osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, nesmějí podle vnitrostátního práva z důvodu střetu zájmů mezi nimi a dětskou obětí dítě zastupovat (**čl. 15 odst. 1** směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU); **článek 20** směrnice EU o boji proti pohlavnímu zneužívání dětí (2011/93/EU); **článek 24** směrnice o obětech (2012/29/EU)).

V právních předpisech EU je pojem „zástupce“ nebo „právní zástupce“ vymezen jako „osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat dítěti a zastupovat je v občanskoprávním, správním nebo soudním řízení v případě, kdy rodiče nejsou schopni nebo ochotni či nesmějí tak činit, aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte a aby mohla v případě potřeby za dítě činit právní úkony“ (**čl. 2 písm. j**) směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)).

Ustanovení zástupců má tudíž zajistit pouze zastupování dítěte v konkrétních řízeních, nelze je proto považovat za rovnocenné ustanovení poručníka. Pověření právního zástupce nezahrnuje všechny aspekty života a rozvoje dítěte.

K ustanovení poručníka by proto mělo dojít ve všech případech, kdy je dítě zbaveno rodinného prostředí, bez ohledu na ustanovení právního zástupce. Tento přístup je v souladu se smyslem Úmluvy o právech dítěte a článkem 24 [Listiny základních práv EU](#).

Je-li právní zástupce ustanoven před přidělením poručníka, měl by ve své práci pokračovat (například v případě, kdy jsou i nadále zapotřebí jeho odborné znalosti) v úzké spolupráci s poručníkem a dítětem.

Právní zástupce musí poručníka a dítě pravidelně informovat o dotyčném řízení, včetně rozhodnutí, která mohou být přijata, a poskytovat jim zpětnou vazbu o výsledku své činnosti.

2.7. Právní poradenství a právní pomoc

Kromě právního zastoupení má dítě v určitých správních, trestních nebo občansko-právních řízeních nárok i na bezplatnou právní pomoc.

Nárok na právní pomoc je uspokojen ustanovením právníka či jiného kvalifikovaného odborníka v oboru práva, který poskytuje právní pomoc, mluví jménem dítěte a právně je zastupuje v písemných prohlášeních a osobně u správních nebo soudních orgánů v trestním, azylovém či jiném právním řízení podle vnitrostátních právních předpisů.

Ustanovení čl. 15 odst. 2 směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) ve spojení s 19. bodem odůvodnění opravňuje dětské oběti obchodování s lidmi k okamžitému

přístupu k bezplatnému právnímu poradenství a bezplatnému právnímu zastoupení, a to i za účelem uplatnění nároku na odškodnění, jestliže nemají dostatečné finanční prostředky. Obdobná ustanovení jsou obsažena ve směrnici o obětech (2012/29/EU) (**článek 13**) a ve směrnici o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU) (**článek 20**).

Evropská rada pro uprchlíky a exulanty (ECRE) vypracovala nástroj pro poskytování kvalitní právní pomoci dětem bez doprovodu. Cílem tohoto nástroje je podpořit členské státy při zlepšování systémů právní pomoci a napomoci právním poradcům při poskytování účinné právní pomoci. Nástroj byl vyvinut v rámci projektu s názvem „Right to Justice: Quality Legal Assistance for Unaccompanied Children“ (Právo na spravedlnost: kvalitní právní pomoc pro děti bez doprovodu), který byl spolufinancován EU.

Nástroj bude spolu s dalšími projektovými materiály k dispozici ve druhém čtvrtletí roku 2014 na adrese: <http://ecre.org/component/content/article/63-projects/325-right-to-justice.html>

Je-li dítě účastníkem správního, trestního nebo občanskoprávního řízení, měl by poručník a/nebo jiný zástupce (nebyl-li poručník dosud přidělen) zajistit, aby mělo dítě přístup k bezplatné právní

pomoci a aby příslušné vnitrostátní orgány ustanovily kvalifikovaného právníka v souladu s vnitrostátními právními předpisy.

Jestliže příslušné vnitrostátní orgány neustanoví poručníka nebo zástupce z moci úřední, měl by poručník nebo jiný zástupce zahájit řízení o ustanovení zasláním žádosti příslušným orgánům.

Úloha kvalifikovaného právníka či jiného kvalifikovaného odborníka v oboru práva, který dítěti poskytuje právní poradenství a pomoc, se liší od pověření a úlohy „zástupce“ nebo „právního zástupce“, jak je definován v právu EU (viz **kapitola 1** a rovněž textový rámeček s **klíčovými pojmy**).

Vždy je nutno vzít v úvahu rozdíl mezi jejich úlohami, a to i v případě, kdy fyzické osoby ustanovené jako „zástupce“ nebo „právní zástupce“ mají právnické vzdělání nebo jsou právníky či advokáty, jak tomu je v mnoha členských státech EU.

Přístup k právnímu poradenství a právní pomoci, jež poskytuje nezávislý a kvalifikovaný právník, funguje jako dodatečná záruka při ochraně a prosazování nejlepšího zájmu dítěte.

3. Vedení poručníků

Tato kapitola popisuje systém, který je nutno zavést za účelem vedení a správy poručníků. To zahrnuje podporu a funkci dohledu ze strany subjektu pověřeného vedením poručníků a síť spolupráce s ostatními subjekty, jež je nutno zřídit. Pokyny obsažené v tomto oddíle jsou použitelné i na systémy právního zastoupení dětí.

3.1. Poručenský úřad

Vnitrostátní právní předpisy by měly určit nezávislý úřad příslušný pro poručenství. Tento úřad by měl být nedílnou součástí vnitrostátního systému ochrany dětí. Je-li k uspokojování různých potřeb zřízen více než jeden poručenský úřad (např. zvláštní úřad pro státní příslušníky třetích zemí), měly by být všechny tyto úřady nedílnou součástí systému. Tento úřad by měl být i součástí vnitrostátního mechanismu předávání dětských obětí obchodování s lidmi. Úřad, který je příslušný pro poručenství, by měl být nezávislý, například na státních orgánech, které rozhodují o pobytovém statusu dítěte, o odebrání dítěte z rodičovské péče nebo o umístění dítěte do náhradní péče (viz rovněž [oddíl 2.4](#) o střetu zájmů). Úřad by měl odpovídat za úkony ustanovených poručníků. Pověření a funkce poručenského úřadu by měly být jednoznačně stanoveny ve vnitrostátních právních předpisech.

Členské státy EU by měly poručenskému úřadu přidělit dostatečné lidské a finanční zdroje a zajistit udržitelné financování. Na náklady související s účinným monitorováním poručenských služeb a dohledem nad těmito službami a rovněž potřebnými vzdělávacími činnostmi by měl být vyhrazen dostatečný rozpočet, a to i v případě, jsou-li zajišťovány jinými orgány.

3.2. Vypracování pokynů pro poručníky

Jedním z úkolů poručenského úřadu je vypracování norem a poskytování pokynů osobám, které pracují jako opatrovníci. Praktické pokyny a běžně uplatňované postupy je nutno uvážit zejména u těchto tří opatření:

- posouzení individuálních potřeb každého dítěte a rizik z hlediska ochrany,
- posouzení schopnosti rodičů vykonávat rodičovskou zodpovědnost,
- určení nejlepšího zájmu dítěte v případě, že příslušné orgány hledají trvalé řešení.

„Státy musí zavést formální postupy s přísnými procesními zárukami za účelem posouzení a určení nejlepšího zájmu dítěte s ohledem na rozhodnutí dotýkající se dítěte, včetně mechanismů pro vyhodnocení výsledků. Státy musí vypracovat transparentní a objektivní postupy pro všechna rozhodnutí vydávaná zákonodárci, soudci nebo správními orgány, zejména v oblastech, které se přímo dotýkají dítěte nebo dětí.“

Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 14 (2013), bod 87, 29. května 2013, CRC/C/GC/14

Pokyny by měly jednoznačně stanovit osoby odpovědné za provedení takového posouzení, faktory, které je třeba vzít v úvahu, a způsob jejich uvážení, načasování a dobu trvání posouzení a úlohu různých odborníků, kteří se na něm podílejí. Měly by zahrnovat právo dítěte být vyslyšeno a právo na řádné zohlednění jeho názorů.

K dodržení norem kvality by poručenské úřady měly uvážit rovněž vypracování kodexu chování pro poručníky a právní zástupce. Kodex chování jasně stanoví etické normy, které musí opatrovníci a právní zástupci při své činnosti dodržovat. Kodexy chování pro poručníky by měly obsahovat jednoznačná pravidla týkající se zásady důvěrnosti.

Poručenské úřady by měly odpovídat za zajištění toho, aby byly zavedeny účinné mechanismy informování dítěte a ostatních dospělých osob odpovědných za péči o ně nebo podílejících se na péči, jako jsou sociální pracovníci a zaměstnanci ubytovacích zařízení, o povinnostech poručníků.

Informace srozumitelné dětem

Předpokladem práva dítěte být vyslyšeno (**článek 12 Úmluvy o právech dítěte**) je, aby poručenský úřad zajistil, že děti obdrží přiměřené informace o rozsahu opatření týkajících se poručenství a o všech dostupných službách, které jim mohou poskytnout pomoc a podporu, a že těmito informacím rozumí. Děti by měly být rovněž náležitě informovány o svých právech a o možnosti podat stížnost, pakliže se domnívají, že jejich opatrovníci zneužívají nebo narušují jejich práva.

„Mnoho dětí si není plně vědomo povinností poručníka či dokonce toho, zda mají poručníka nebo kdo je jejich poručníkem. I někteří dospělí respondenti (nikoli samotní opatrovníci) si nebyli jisti úlohou poručníka; například tím, zda to znamená pouze právní podporu, nebo rovněž podporu v oblasti sociální péče.“

Zdroj: agentura FRA (2010), Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva, k dispozici na adrese: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Poručenské úřady by proto měly uvážit vypracování informačních materiálů přízpůsobených dětem, a to v jazyce, kterému děti rozumí, a vydat pokyny ohledně šíření těchto materiálů.

Informace by měly být dětem poskytovány různými způsoby, a to ústně, písemně, prostřednictvím sociálních médií či jinak (viz rovněž kapitola 7).

Informace poskytované dětem by se měly týkat:

- funkcí, práv a povinností poručníka,
- důvěrnosti sdělení a jeho omezení a dostupnosti poručníka,
- úlohy, práv a povinností právních zástupců,
- mechanismů podávání individuálních stížností, které má dítě k dispozici, pokud chce oznámit porušení svých práv,
- práv dítěte s přihlédnutím ke zvláštní situaci každého jednotlivého dítěte, pokud jde o pobytový status, potřebu mezinárodní ochrany, potřebu podpory pro oběti atd.,
- dostupné pomoci a opatření na ochranu dětí a stávajících poskytovatelů služeb podle konkrétní situace dítěte, včetně telefonických linek pomoci,
- různých trestních, správních a občanskoprávních řízení, jejichž účastníkem může dítě být, včetně nároku na odškodnění.

3.3. Koordinace a spolupráce s jinými organizacemi a orgány

Poručník musí zajistit blaho dítěte a kontinuitu péče, kterou dítě potřebuje. Opatrovníci však nesmí vykonávat stejnou činnost jako jiné subjekty. Funkcí poručníka je koordinovat, nikoli však nahrazovat opatření sociálních pracovníků v oblasti ochrany dětí, orgánů sociální péče nebo pracovníků zajišťujících péči o dítě. Poručník by měl fungovat jako referenční osoba pro dítě a jako prostředník mezi dítětem a specializovanými agenturami, jednotlivci a poskytovateli služeb.

Poručník by měl koordinovat různé poskytovatele služeb a zajistit náležité fungování sítě služeb podporujících dítě. členské státy by měly zřídit účinné koordinační mechanismy a posílit spolupráci mezi poručenským úřadem a orgány zabývajícími se dětskými oběťmi obchodování s lidmi. Tento přístup je stanoven ve [směrnici o boji proti obchodování s lidmi](#) (2011/36/EU) a dále rozvinut ve strategii EU, v níž se uvádí, že „víceoborová a soudržná politika boje proti obchodu s lidmi vyžaduje zapojení rozmanitější skupiny aktérů než dříve“, například migračních a policejních orgánů, občanské společnosti a konzulárních a diplomatických pracovníků a služeb podpory pro děti a oběti.

Této spolupráci mohou napomoci oficiální protokoly a dohody mezi poručenským úřadem a jinými dotčenými subjekty. Ty rovněž objasňují, kdo odpovídá za konkrétní úkol, a usnadňují dohled, podporují tudíž odpovědnost.

Dohody o spolupráci mohou obsahovat například tyto údaje:

- jednoznačná ustanovení o úloze a povinnostech všech příslušných subjektů podílejících se na zajišťování ochrany dítěte;
- jednoznačné pokyny ohledně toho, kdy je nutno kontaktovat a/nebo informovat poručníka, s připojením kontaktních údajů poručenského úřadu a jiných subjektů, které se obvykle zabývají oběťmi;
- pokyny, jak informovat dítě;
- pokyny ohledně toho, které informace o dítěti mohou či naopak nesmí být sděleny;
- koordinační mechanismy, které byly zřízeny za účelem objasnění otevřených záležitostí a pravidelné výměny názorů.

Nadnárodní spolupráce

Děti se mohou stát oběťmi obchodování s lidmi ve své vlastní zemi, nebo v cizí zemi. Jestliže se děti stanou obětí přeshraničního obchodování s lidmi, je pro trestní stíhání obchodníků s lidmi a pro ochranu obětí nezbytná nadnárodní spolupráce. Pokud jde o význam spolupráce v rámci EU a nadnárodní spolupráce, viz [oddíl 4](#) v [úvodu](#). Tato spolupráce je zapotřebí například k získání informací, které jsou nezbytné pro určení nejlepšího zájmu dítěte při hledání a zavedení trvalého řešení (viz rovněž [kapitola 9](#)).

Poručenský úřad by měl usnadňovat nadnárodní spolupráci s příslušnými orgány, a to v rámci členských států EU i se třetími zeměmi, je-li nezbytná s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Tato spolupráce by neměla být omezena na určité kategorie dětí.

Poručenské úřady by měly být zahrnuty do rámce zavedeného mechanismu nadnárodní spolupráce, například ve vztahu k policejním a soudním orgánům.

S přihlédnutím ke stávajícímu vnitrostátnímu rámci a dohodám o spolupráci by poručenské úřady měly podporovat nadnárodní spolupráci při zajišťování účinné ochrany dítěte a při prosazování práv dítěte.

3.4. Řízení případů

Poručenský úřad by měl zajistit, aby opatrovníci mohli **účinně zvládnout** všechny děti, které jim byly přiděleny. Měli by mít s každým dítětem častý kontakt, trávit s ním dostatečný čas a poskytovat každému dítěti náležitou podporu.

Slibný postup

Hledání poručníků pomocí vyhledávače

Finsko má databázi poručníků, kteří jsou k dispozici pro ustanovení v případech týkajících se ochrany dětí. Vyhledávač pro „vyhledávání poručníků“ umožňuje rychlý a snadný přístup k poručníkům působícím v různých oblastech země. Uživatelsky přívětivá služba pomáhá sociálním službám a matematickým úřadům vyhledat v příslušném regionu poručníky za účelem ochrany dětí. Do registru se mohou přihlásit osoby, které se zúčastnily vzdělávacích kurzů pro poručníky nebo které již pracují jako opatrovníci. Databáze je průběžně aktualizována, takže se v každém případě, kdy je zapotřebí poručník, doporučuje provést nové hledání.

Vyhledávač poručníků byl vytvořen v rámci projektu s názvem „Guardianship in Child Protection“ (Poručenství v rámci ochrany dětí) (2005–2009), který koordinovala organizace Save the Children. Jako partneři se účastnily vybrané místní a regionální orgány.

Zdroje: <https://www.thl.fi/fi/julkaisut/sahkoiset-kasikirjat/sosiaaliportti>; Marjomaa, P. a Laakso, M. (2010), Lastensuojelun edunvalvonta – lapsen oikeus osallisuuteen häntä koskevassa päätöksenteossa: Käsikirja lastensuojelun edunvalvonnasta, Helsinki, Pelastakaa lapset ry, s. 27–29

Při rozhodování o přidělení případů musí poručenský úřad vzít v úvahu nejen počet případů, nýbrž i typ případu a úroveň potřebné podpory. Stanovení maximálního počtu případů, které lze přidělit jednotlivému poručníkovi, je jedním ze způsobů, jak zajistit přiměřenou pracovní zátěž poručníků, což poručníkům umožní, aby své úkoly plnili efektivně, aniž by byla ohrožena práva dítěte. Vnitrostátní orgány mohou přitom zohlednit mezinárodní a vnitrostátní normy, které byly vypracovány pro řízení případů v jiných oborech, například sociální práci.

K zajištění kvality je třeba sledovat maximální počet případů přidělených jednomu poručníkovi a regulovat minimální počet kontaktů s dítětem, a to týdně nebo měsíčně. Musí však existovat určitá flexibilita, aby bylo možno zohlednit individuální potřeby každého dítěte, které mohou ovlivnit to, jak často je takovýto kontakt zapotřebí.

Je nutno regulovat rovněž dostupnost poručníka. Příslušný orgán by měl zajistit, aby byl poručník nablízku, a zamezit tomu, aby se poručník nacházel daleko od místa pobytu dítěte. Je třeba také zajistit, aby dítě mohlo poručníka snadno kontaktovat, zejména v mimořádných situacích, a poskytnout dítěti kontaktní údaje poručníka. Opatrovníci by měli být k dispozici i mimo úřední hodiny. Příslušný orgán by měl dítěti dále poskytnout informace o tom, jak jednat v mimořádných situacích.

Poručenský úřad by měl **vést záznamy** o všech dětech, které mu byly předány. O každém dítěti, které je v jeho péči, by měl vést samostatný spis. Poručenský úřad by měl zajistit důvěrnost těchto záznamů podle platných právních předpisů EU a vnitrostátních právních předpisů o ochraně soukromí a osobních údajů. K druhům údajů, které by měly být uvedeny v jednotlivých spisech, patří například:

- datum, k němuž bylo dítě předáno poručenskému úřadu,
- datum ustanovení poručníka, jeho jméno a kontaktní údaje a rovněž případné změny v opatřeních týkajících se poručenství a jejich důvody,
- pobytový status dítěte, opatření týkající se ubytování atd.,
- totožnost a osobní údaje dítěte, včetně kopií dokladů totožnosti dítěte,
- veškeré změny týkající se poručenství, ubytování a/nebo pobytového statusu dítěte,
- datum a výsledky posouzení potřeb dítěte, kdo posouzení provedl a kdo se na něm podílel,
- individuální plán péče o dítě a jeho případné aktualizace,
- příslušné údaje o zdravotním stavu dítěte,
- vzdělání dítěte, včetně zpráv o pokroku dítěte ve škole,
- podrobné údaje a příslušná dokumentace o trestním, správním a/nebo občanskoprávním řízení, včetně informací souvisejících s právním zastoupením dítěte,
- rozhodnutí, opatření, hodnocení a vyjádření, jež jménem dítěte učiní poručník,
- slyšení, schůzky a jiné kontakty mezi dítětem a ostatními orgány a službami (např. migrační orgány, služby podpory pro oběti),
- kontakty mezi poručníkem a dítětem, včetně data a místa schůzek,
- veškeré důležité události dotýkající se dítěte,
- kdy a proč byl spis uzavřen.

Je-li dítě pohřešováno, měl by spis obsahovat informace o známých okolnostech zmizení. Ve spisu by měla být zaznamenána rovněž opatření, která poručník a poručenský úřad přijaly k nalezení dítěte, včetně podání oznámení policejním orgánům. Spisy by měly být úplné a aktuální a měly by dítě doprovázet během celé doby poručenství.

3.5. Vzdělávání

Opatrovníci musí mít znalosti a dovednosti potřebné pro plnění svých úkolů. To zahrnuje především odborné znalosti o ochraně dětí, aby bylo zajištěno prosazování nejlepšího zájmu dítěte.

Kromě odborných znalostí o ochraně dětí by měli opatrovníci mít i dovednosti potřebné pro přímou práci s dětmi. Musí rozumět zvláštním potřebám dětských obětí zneužívání a vykořisťování a rovněž kulturním otázkám souvisejícím s dětmi, které jim byly svěřeny. Dětské oběti obchodování s lidmi jsou v obzvláště zranitelném postavení, jak se uznává ve [směrnici o boji proti obchodování s lidmi \(2011/36/EU\)](#).

Opatrovníci mají za úkol nezpůsobit dítěti další újmu a zajistit ochranu před dalším zneužíváním a/nebo opakovanou viktimizací. Nedostatečné odborné znalosti a dovednosti mohou vést k neúmyslným chybám s vážnými důsledky pro blaho dítěte.

Náležitě vyškolení opatrovníci jsou schopni plnit úkoly efektivně a včas. Vzdělávací programy poskytují poručníkům potřebné kompetence a podporují jejich větší oddanost práci. Poručenské úřady by měly zajistit, aby byly nabízeny různé iniciativy v oblasti vzdělávání za účelem získání kompetencí a přizpůsobení dovedností novým postupům a metodickým nástrojům. To může usnadnit partnerství s univerzitami, vzdělávacími institucemi a jinými příslušnými subjekty, které se zabývají ochranou dětí a které mohou napomoci při zajišťování vzdělávání a rovněž při vypracovávání vzdělávacích materiálů.

Výbor OSN pro práva dítěte zdůraznil, že by opatrovníci měli mít „potřebné odborné znalosti v oblasti péče o děti, aby byla zajištěna ochrana zájmů dítěte a náležitě uspokojení potřeb dítěte v právní, sociální, zdravotní, psychické, materiální a vzdělávací oblasti, mimo jiné tím, že poručník jedná jako prostředník mezi dítětem a specializovanými agenturami / jednotlivci zajišťujícími kontinuitu péče, kterou dítě potřebuje.“

Zdroj: Výbor OSN pro práva dítěte (2005), *obecná připomínka č. 6 o zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu, 1. září 2005, CRC/GC/2005/6, k dispozici na adrese: <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>*

Povinnost týkající se vzdělávání

Poručníkům je proto nutno poskytnout odpovídající vzdělání a odbornou podporu.

Pouze několik málo členských států nabízí poručníkům systematické úvodní školení, přičemž toto školení nemusí být nutně povinné.

Agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (*připravuje se*)

Poručenské úřady by měly zajistit, aby poručníkům bylo při jejich ustanovení a před tím, než začnou plnit povinnosti poručníka, poskytnuto **úvodní školení**. Měl by existovat rovněž systém, který zajišťuje poskytování **opakovacího školení**. Opatrovníci by měli mít povinnost absolvovat minimální počet hodin vzdělávání ročně, který je stanoven podle potřeb. Je nezbytné vypracovat moduly vzdělávání poručníků s cílem zajistit účinné a harmonizované vzdělávání poručníků a stanovit a prosazovat normy kvality.

Počáteční a další vzdělávání poručníků by se mělo vyžadovat v právních předpisech. Poručenský úřad by měl zajistit, aby ustanovení opatrovníci absolvovali náležitě úvodní a průběžné školení, jak vyžaduje právo EU, aby mohli účinně plnit své povinnosti.

Certifikace

Státy a poručenské úřady by neměly podceňovat možnost újmy způsobené nekvalifikovanými poručníky. Kvalitu poručenských služeb a ochranu dětí může zlepšit certifikace poručníků. Proces certifikace stanoví základní kompetence, které musí poručník mít. Zahrnuje požadavky na kvalifikaci a vzdělání, stanoví normy chování a určuje důsledky v případě nedodržení těchto norem.

Obecné vzdělávací kurzy

Vzdělávací programy pro poručníky by měly zahrnovat minimálně obecné otázky ochrany dětí, například:

Vzdělávání poručníků není organizováno systematicky ani jednotně. Pouze několik málo členských států stanoví povinnou účast poručníků na vzdělávacích činnostech.

Agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

- zásady a ustanovení Úmluvy o právech dítěte,
- vhodné způsoby vedení pohovorů a poskytování poradenství,
- rozvoj dítěte a dětská psychologie,
- právní rámec (důležité právní předpisy EU a vnitrostátní právní předpisy),
- genderové a kulturní otázky, včetně kulturní citlivosti a mezikulturní komunikace.

Obecné vzdělávací kurzy pro poručníky by měly mimoto zahrnovat rizikové faktory a strategie prevence v souvislosti s pohřešováním dětí, informace o dostupných specializovaných službách, znalost rizikových faktorů s ohledem na obchodování s dětmi a strategie pro jeho odhalování a ukazatele používané k identifikaci dětských obětí.

Specializované vzdělávání

Kromě obecného vzdělání by opatrovníci měli mít odborné znalosti a/nebo absolvovat vzdělávání zaměřené výslovně na potřeby a práva zvláštních skupin dětí, jako jsou děti bez doprovodu, dětské oběti pohlavního zneužívání nebo dětské oběti obchodování s lidmi.

Potřebou specializovaného a dalšího vzdělávání pro všechny zaměstnance a úředníky přicházející do styku s oběťmi, včetně poručníků, se zabývá **směrnice o boji proti obchodování s lidmi** (2011/36/EU) v **čl. 18** odst. 1 a 3, podle něhož „členské státy podporují **pravidelnou odbornou přípravu** úředníků, u kterých existuje pravděpodobnost, že se dostanou do styku s oběťmi a potenciálními oběťmi obchodování s lidmi, včetně policistů v přímém výkonu služby, a to s cílem umožnit jim rozpoznat oběti a potenciální oběti obchodování s lidmi a jednat s nimi“.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) v článku 14 ukládá členským státům EU povinnost přijmout opatření „nezbytná k zajištění toho, aby po provedení individuálního posouzení konkrétní situace jednotlivých dětských obětí, při řádném zohlednění jejich názorů, potřeb a obav a v zájmu nalezení trvalého řešení situace daného dítěte, byla přijata konkrétní opatření, která mají dětským obětem obchodování s lidmi krátkodobě i dlouhodobě pomoci a podpořit je při jejich fyzickém a psychosociálním zotavování“. Opatrovníci a všichni ostatní úředníci, u nichž existuje pravděpodobnost, že se dostanou do styku s dětskými oběťmi obchodování s lidmi, a kteří se podílejí na posouzení potřeb a rizik, jež určuje potřebu ochrany a podpory těchto obětí (viz **oddíl 3.5**), by měli absolvovat zvláštní odbornou přípravu týkající se způsobu provádění tohoto posouzení. Při vzdělávání by se měly rozsáhle využívat běžně uplatňované postupy posuzování individuálních potřeb, posuzování rizik, hodnocení rodičů a určování nejlepšího zájmu dítěte a rovněž jakékoli jiné pokyny vypracované pro poručníky.

„Osoby, jimž byly svěřeny povinnosti zákonného poručníka, a rovněž jakékoli jiné osoby pověřené ochranou nejlepšího zájmu dítěte, by měly absolvovat odpovídající odbornou přípravu a obdržet podporu, aby mohly přiměřeně plnit své funkce.“

Zdroj: agentura FRA (2010), Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva, s. 12, k dispozici na adrese: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Členské státy EU by s ohledem na výzkumné a vzdělávací programy a odbornou přípravu, jakož i při monitorování a hodnocení účinku opatření proti obchodování s lidmi měly úzce spolupracovat s organizacemi občanské společnosti (**směrnice o boji proti obchodování s lidmi, 6. bod odůvodnění**). Při přípravě a zavádění obecného

nebo specializovaného vzdělávání týkajícího se práv a potřeb zvláštních skupin dětí (jako jsou děti bez doprovodu nebo dětské oběti obchodování s lidmi) by členské státy, a zejména poručenské úřady měly spolupracovat s nevládními organizacemi a jinými veřejnými nebo soukromými subjekty, které působí v této oblasti nebo které vyvinuly specializované služby pro děti obecně nebo pro konkrétní skupiny. Členské státy EU mohou při vypracovávání vzdělávacích modulů a zajišťování vzdělávacích činností uvážit spolupráci s nevládními organizacemi.

Členské státy EU se značně liší, pokud jde o nabídku specializovaného nebo pokročilého vzdělávání poručníků se zaměřením na potřeby a zranitelnost zvláštních skupin dětí, jako jsou dětské oběti obchodování s lidmi nebo děti bez doprovodu. Většina členských států takového vzdělávání nenabízí vůbec, zatímco jiné tak nečiní systematicky.

Agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

V zájmu poskytování optimální podpory dětským obětem obchodování s lidmi by opatrovníci, kteří s nimi pracují, měli být dodatečně vyškoleni a měli mít dostatečné znalosti, pokud jde o:

- kulturu a stávající podmínky v zemi původu dítěte, včetně způsobu používání databází s informacemi o zemích původu, které byly vyvinuty pro azylová řízení, jako je databáze Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky www.refworld.org, databáze Rakouského červeného kříže www.ecoi.net nebo portál Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) s informacemi o zemích původu,
- zvláštní zranitelnost (např. závislost na návykových látkách) a psychologické potřeby dětských obětí obchodování s lidmi,
- možnou potřebu specializované lékařské péče (např. děti ohrožené sexuálně přenosnými nemocemi nebo těhotné oběti),
- důvody u konkrétního dítěte a rizikové faktory související s obchodováním s lidmi společně s různými typy a oblastmi vykořisťování dětských obětí, například v sexuálním průmyslu, při žebřání nebo drobné trestné činnosti,
- potřebu ochrany u dětských obětí obchodování s lidmi, včetně obětí v obzvláště zranitelném postavení, jako jsou pohlavně zneužívané a vykořisťované děti nebo děti, které se staly oběťmi obchodování s lidmi za spoluúčasti rodičů či jiných osob, kterým důvěřují,
- genderové otázky související s dětskými oběťmi (rizikové faktory, typy a oblasti vykořisťování spojené s pohlavím obětí) a jejich potřeby v oblasti ochrany,

- otázky související s migračním statutem dětských obětí a jejich právy (lhůta na rozmyšlenou, nárok na povolení k pobytu, potřeba mezinárodní ochrany atd.),
- informace vyplývající z výzkumu s tím, jak se tato oblast rozvíjí.

Vzdělávací činnosti společné s ostatními příslušnými organizacemi

Opatrovníci by se měli účastnit rovněž **společných vzdělávacích činností** určených pro širší okruh úředníků a odborníků, kteří přicházejí do styku s dětskými oběťmi obchodování s lidmi a dětmi ohroženými obchodováním s lidmi. Takovéto společné nebo víceoborové vzdělávací činnosti mohou podpořit společné chápání pojmů a otázek souvisejících s dětskými oběťmi obchodování s lidmi, a tudíž usnadnit a posílit spolupráci mezi příslušnými subjekty.

Vzdělávací činnosti mohou zahrnovat například studijní návštěvy nebo výměnu osvědčených postupů mezi poručenskými úřady v ostatních členských státech EU. Tyto vzdělávací činnosti přispívají rovněž k posílení nadnárodní spolupráce.

Slibný postup

Podpora poručníků a dohled nad nimi

Belgický červený kříž – Flandry vyvinul projekt týkající se odborného vedení nově ustanovených, nezkušených poručníků. V rámci tohoto projektu se opatrovníci pravidelně scházejí, aby projednali různé aspekty poručenství a podělili se o své tipy, znalosti a zkušenosti. Mezi schůzkami mohou klást otázky prostřednictvím e-mailu nebo vzájemně diskutovat o konkrétních případech. Kouč je může vést, poskytovat jim v případě potřeby informace a napomáhat jim při komunikaci a spolupráci s úředními orgány.

Projekt se zabývá v první řadě potřebami jednotlivců, dobrovolníků a poručníků, kteří jsou samostatně výdělečně činnými osobami, jimž chybí systematická podpora a dohled, a poskytuje jim strukturované fórum pro usnadnění komunikace a spolupráce. Pomáhá jim rovněž lépe se vypořádat s každodenními úkoly a povinnostmi.

Belgický červený kříž – Flandry pracuje na tomto projektu od roku 2011 v partnerství s oddělením poručenské péče na Ministerstvu spravedlnosti.

Zdroj: Belgický červený kříž – Flandry (2012), výroční zpráva za rok 2012, k dispozici na adrese <http://jaarverslag.rodekruis.be/content/jvs10/2012/Annualreport2012.pdf>

3.6. Podpora poručníků

Poručenské orgány by měly poručníkům umožnit přímý přístup k podpůrným službám, nebo usnadnit přístup k těmto službám v případě, že je poskytují jiné subjekty.

Jako osvědčený postup by opatrovníci měli mít přístup k víceoborovému týmu odborníků, aby si při plnění svých povinností v oblasti poručenství mohli vyžádat odborné znalosti, doporučení a pomoc.

Je nezbytné, aby opatrovníci měli přístup k právnímu poradenství poskytovanému zkušenými právníky a/nebo jinými kvalifikovanými odborníky v oboru práva, aby byli náležitě informováni o právních otázkách souvisejících se správním a trestním řízením, jehož účastníkem může být dětská oběť (např. žádost o mezinárodní ochranu nebo povolení k dočasnému pobytu, trestní řízení vedené proti obchodníkovi s lidmi, nárok na odškodnění).

V případě potřeby je nutno zajistit profesionální tlumočníky s cílem usnadnit běžnou komunikaci mezi dítětem a poručníkem nebo jiným zástupcem.

Pro poručníky by měl být zajištěn systematický odborný dohled a psychosociální podpora s cílem zamezit syndromu vyhoření a zajistit kvalitu jejich práce. Dohled pomáhá poručníkům získat znalosti a osvojit si dovednosti potřebné pro účinnější a účelnější vykonávání jejich činnosti.

Opatrovníci mohou jednat pouze v mezích systémů ochrany dětí a normativního rámce, v němž působí. Opatrovníci by si měli být vědomi mezí svých kompetencí, včetně z citového hlediska.

Pracovní podmínky, včetně odměny a počtu případů přidělených jednomu poručníkovi (viz rovněž oddíl 3.4), by měly být takové, aby maximalizovaly motivaci, spokojenost s prací a kontinuitu, a tudíž snahu poručníků plnit úkoly co nejhodněji a nejefektivněji.

„Výkon funkcí zákonného či jiného zástupce je nutno monitorovat prostřednictvím pravidelných a nezávislých hodnocení, například ze strany soudních orgánů.“

Zdroj: *agentura FRA (2010), Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva, s. 12, k dispozici na adrese http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf*

3.7. Mechanismy přezkumu a dohledu

Slibný postup

Usnadnění účinného zapojení dítěte

Účinné zapojení dítěte představuje klíčovou záruku kvality poručenského systému. V Nizozemsku se organizace NIDOS snaží prosazovat a usnadňovat zapojení dětí do monitorování a hodnocení poručenských služeb.

Děti mají možnost vyjádřit svůj názor různými způsoby.

- Hovoří o svých zkušenostech a vyjadřují své názory na schůzkách nebo v průzkumech týkajících se jejich blaha, které každoročně organizuje poručenský úřad.
- Na konci poručenství vyplňují formulář k vyhodnocení činnosti jejich poručníka a provádění individuálního plánu.
- Mohou podávat stížnosti na své poručníky, pokud jsou porušována jejich práva nebo pokud se domnívají, že jejich potřeby nejsou uspokojeny. Poručenské úřady mají ze zákona povinnost zavést nezávislý postup vyřizování stížností. Komise pro stížnosti je složena nejméně ze tří nezávislých osob, které nejsou zaměstnanci samotné organizace.

Aby bylo zajištěno, že děti jsou náležitě informovány, a aby se usnadnilo zapojení dětí, vypracoval poručenský úřad informační leták, který obsahuje veškeré příslušné informace o poručenství, včetně postupu vyřizování stížností. Informace jsou poskytnuty v národních jazycích dětí.

Zdroje: Nizozemsko, zákon o péči o mladistvé (Wet op de jeugdzorg), § 68; Nidos (2012), výroční zpráva za rok 2011 (Jaarverslag 2011), Utrecht, Nidos; Znalostní centrum pro sociální inovace (Kenniscentrum sociale innovatie) (2013), Nezletilí žadatelé o azyl a jejich opatrovníci (Minderjarige asielzoekers en hun voogd), k dispozici na adrese: www.innovatievemaatschaplijekdienstverlening.nl/Content.aspx?PGID=4a912568-1d54-4bba-a9a4-70892bf40340

Poručenské úřady by měly stanovit povinnosti poručníků v oblasti podávání zpráv a kritéria pro monitorování. Měly by rovněž určit opatření, která je nutno přijmout v případě, že opatrovníci neplní své povinnosti, včetně stanovení účinných disciplinárních opatření a okolností, za nichž se použijí.

Mechanismy přezkumu a dohledu se využívají současně, avšak k různým účelům. Jsou nezbytné pro sledování kvality poručenských služeb. Nepřímo pomáhají zajistit, aby v celém rozhodovacím procesu byl prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte. Plní rovněž důležitou preventivní funkci a snižují riziko zneužití a porušení práv dítěte.

Vzhledem k jejich významu by mechanismy monitorování a dohledu měly být výslovně zakotveny ve vnitrostátních právních předpisech. Hodnocení a monitorování by nemělo být omezeno na finanční otázky a záležitosti týkající se řízení případů, nýbrž by mělo být rozsáhlé a účelné a mělo by zahrnovat otázku kvality služeb a úrovně ochrany poskytované dětem. Monitorování by nemělo být omezeno na vnitřní mechanismy (jako jsou povinnosti týkající se podávání zpráv), nýbrž by mělo zahrnovat i pravidelné nezávislé hodnocení prováděné externími subjekty.

Zapojení dětí

Účinné mechanismy monitorování vyžadují dodržování práva dítěte být vyslyšeno. Právo dítěte být vyslyšeno je nutno plně respektovat a názory a stanoviska dítěte musí být vždy zohledněny s přihlédnutím k jejich věku, zralosti a vývojovým schopnostem, jak se vyžaduje v **článku 12 Úmluvy o právech dítěte**.

Děti proto musí být informovány o opatřeních týkajících se poručenství a právního zastoupení, o svém právu být vyslyšeny a o právu na řádné zohlednění jejich názorů. Informace musí být přiměřené a musí být poskytnuty způsobem vhodným pro děti.

Děti by měly být vybízeny k tomu, aby se zapojily do monitorování poručenských systémů a aby k němu přispěly, a měly by mít tuto možnost.

Mechanismy podávání individuálních stížností

Pro děti musí být dostupné mechanismy podávání individuálních stížností. Děti by měly být způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému rozumí, informovány o jednotlivcích nebo organizacích, jimž mohou podávat stížnosti na své poručníky, a to důvěrně a bezpečně, včetně prostřednictvím telefonických linek pomoci. Musí být zavedeny spolehlivé postupy k zajištění toho, aby děti, které využijí mechanismy podávání stížností a postupy oznamování, nebyly vystaveny odplatě.

Ve většině členských států neexistuje zvláštní mechanismus nebo předpisy týkající se podávání stížností na poručníky. Pokud existují, nejsou mechanismy podávání individuálních stížností dostatečně vyvinuté a děti k nim často nemají přístup.

Agencia FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

Jelikož se stále více dětí ztrácí ze zařízení ústavní péče, měly by mechanismy přezkumu a dohledu sledovat počet pohřešovaných dětí v poručenství, včetně dětí bez doprovodu a identifikovaných nebo domnělých dětských obětí obchodování s lidmi. Důkladné hodnocení a posouzení kvality postupů ustanovení poručníků a poručenských služeb se bude problémem pohřešovaných dětí zabývat účinněji, neboť účinný poručenský systém může přispět k řešení otázky pohřešovaných dětí nebo dětí, u nichž hrozí, že budou pohřešovány.

Pravidelné přezkumy poručenství

Rozhodnutí o ustanovení poručníků jsou založena na posouzení individuálních potřeb každého dítěte (viz rovněž [oddíl 4.1](#)). Poručenský úřad by měl každé individuální opatření týkající se poručenství pravidelně přezkoumávat, a to nejméně jednou ročně. Přezkumy opatření týkajících se opatrovnictví je nutno zdokumentovat. Při každém takovémto hodnocení je nutno zohlednit názory dítěte.

4. Přidělení poručníka dítěti

Tato kapitola obsahuje pokyny k postupu ustanovení poručníka jednotlivým dětem. Zdůrazňuje význam včasného ustanovení. Mimoto se zabývá dobou trvání opatrovnictví a tím, jakou podporu je nutno dětem poskytovat poté, co dosáhnou 18 let věku.

„Žádné dítě se nikdy nesmí ocitnout bez podpory a ochrany zákonného zástupce či jiné pověřené odpovědné dospělé osoby nebo kompetentního veřejného orgánu.“

Zdroj: Valné shromáždění OSN, rezoluce č. 64/142, Směrnice o náhradní péči o děti, 24. února 2010, A/RES/64/142, bod 19.

4.1. Kdy je nutno ustanovit poručníka?

Rychlé ustanovení poručníka představuje klíčovou záruku práv a blaha dítěte, ochrany dětí bez doprovodu a prevence obchodování s dětmi a jiných forem zneužívání a vykořisťování dětí.

Poručník musí být ustanoven od okamžiku, kdy orgány dítěte identifikují jako možnou oběť obchodování s lidmi, je-li to nezbytné k prosazování nejlepšího zájmu a blaha dítěte ([směrnice o boji proti obchodování s lidmi \(2011/36/EU\)](#), [čl. 14 odst. 2](#)). Vnitrostátní právní předpisy by proto měly stanovit, že poručník musí být přidělen co nejdříve. V praxi je možné, že děti bez doprovodu již mají vzhledem ke svému postavení nezletilé osoby bez doprovodu poručníka před tím, než jsou identifikovány jako oběť obchodování s lidmi.

Slibný postup

Zajištění rychlého ustanovení poručníků

V rámci nizozemského programu organizace NIDOS musí k prvnímu kontaktu mezi organizací NIDOS a dítětem bez doprovodu dojít týž den, kdy dítě přijde do střediska pro žadatele. Od tohoto okamžiku plní organizace NIDOS úlohu poručníka a žádá soud, aby ji ustanovil poručníkem do doby, než dítěti přidělí zvláštního poručníka. K usnadnění rychlého ustanovení poručníka podepsala organizace NIDOS s migračními orgány memorandum o porozumění s cílem zajistit, aby byla organizace NIDOS ihned kontaktována, jakmile orgány identifikují dítě bez doprovodu.

Zvláštní tým poručníků organizace NIDOS působí ve středisku pro žadatele v Ter Apel a na amsterodamském letišti Schiphol. Po převzetí dítěte cizineckou policií vedou s dítětem pohovor opatrovníci organizace NIDOS, kteří se pokoušejí zjistit, zda může být dítě obětí obchodování s lidmi. V takovém případě je dítě předáno do chráněného přijímajícího zařízení pro děti, které se staly obětmi obchodování s lidmi.

Zdroje: Nizozemsko, prováděcí rozhodnutí k zákonu o péči o mládež (Uitvoeringsbesluit Wet op de Jeugdzorg), § 44; Kromhout, M. H. C. a Liefwaard, A. (2010), Mezi kontrolou a vedením: vyhodnocení pilotního projektu „Chráněné přijetí ohrožených nezletilých cizinců bez doprovodu“ (Tussen beheersing en begeleiding. Een evaluatie van de pilot „beschermde opvang risico-AMV’s“), Haag, Vědecké výzkumné a dokumentační středisko (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, WODC).

Rychlé ustanovení poručníků u domnělých obětí obchodování s lidmi nebo u dětí bez doprovodu, které jsou ohroženy vykořisťováním a zneužíváním, je rovněž v souladu s **Haagskou úmlouvou** o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí z roku 1996, jejíž smluvní stranou je většina členských států EU. Článek 5 této úmluvy stanoví obecné

pravidlo, podle něhož mají pravomoc ustanovit poručníka orgány státu *obvyklého bydliště* dítěte. V případě dětí uprchlíků a dětí, jejichž obvyklé bydliště nelze zjistit, má pravomoc stát, na jehož území se děti nacházejí (**článek 6** a rovněž **článek 13** nařízení Brusel II, kterým se mění nařízení (ES) č. 2201/2003). I v případě, není-li dotčený stát příslušný, může přijmout naléhavá a prozatímní opatření (**články 11 a 12 Haagské úmluvy z roku 1996**). Rovněž **článek 20** nařízení Brusel II (kterým se

Praktická příručka pro používání Haagské úmluvy z roku 1996 předpokládá, že užitečným přístupem orgánů při rozhodování, zda je určitá situace „naléhavá“, může být uvážení toho, zda dítě pravděpodobně utrpí nenapravitelnou újmu nebo zda bude ohrožena jeho ochrana nebo zájmy, nebude-li přijato opatření na jeho ochranu.

Zdroj: Stálý výbor Haagské konference mezinárodního práva soukromého (květen 2011), revidovaný návrh praktické příručky pro používání Úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, kapitola 6.2.

mění nařízení (ES) č. 2201/2003) předpokládá možnost přijetí předběžných a zajišťovacích opatření v naléhavých případech, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě. Členské státy EU mohou tato ustanovení využít k ustanovení poručníka i v případě, nebylo-li obvyklé bydliště dosud zjištěno, pokud orgány přijímají opatření, která pravděpodobně ohroží ochranu dítěte bez doprovodu.

Příslušné orgány by měly stanovit lhůtu pro ustanovení poručníka, která začíná běžet od okamžiku, kde je dítě bez doprovodu identifikováno.

4.2. Jaký je osvědčený postup při ustanovení poručníka dítěti?

Základní procesní kroky k ustanovení poručníka by měly být u všech dětí stejné, a to i v případě, kdy jsou pro občany EU a státní příslušníky třetích zemí zavedeny rozdílné poručenské systémy. Jsou-li opatrovníci přidělováni na regionální nebo místní úrovni, měly by se bez ohledu na místo uplatňovat stejné záruky. To například znamená, že by se mezi jednotlivými regiony nebo obcemi neměla významně lišit doba potřebná pro ustanovení poručníka.

Vzhledem k častému pohřešování dětí v péči je nutno vynaložit dodatečné úsilí, aby se zabránilo jejich zmizení před ustanovením poručníka a/nebo před jeho první schůzkou s dítětem.

Co se týká postupu přidělení poručníka, je nutno rozlišovat dvě rozdílné situace.

- Dítě je bez doprovodu nebo je odloučeno od svých rodičů. V těchto případech může proces přidělení poručníka začít ihned.
- Mezi osobami, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost, a dětskou obětí existuje střet zájmů; v důsledku toho nesmějí tyto osoby prosazovat nejlepší zájem dítěte a/nebo dítě zastupovat. V tomto případě je třeba přidělit dočasného poručníka nebo právního zástupce, považuje-li subjekt, který je podle vnitrostátního práva odpovědný za hodnocení rodičů a posouzení rizik, za nutné rozhodnout o odloučení dítěte od rodičů, je-li toto odloučení v nejlepším zájmu dítěte.

Dítě, které je se svými rodiči nebo primární pečující osobou, poručníka v zásadě nepotřebuje. O blaho dítěte se postarají rodiče. Mohou však nastat případy, kdy se rodiče podíleli na obchodování s dítětem, kdy mezi nimi a dítětem existuje střet zájmů nebo kdy nesmějí z jiného důvodu prosazovat nejlepší zájem dítěte (**směrnice o boji proti obchodování s lidmi, čl. 14 odst. 2**). Mají-li orgány na základě prvotního posouzení rizik a okolností jednotlivého případu důvod domnívat se, že se rodiče nebo jiné primární pečující osoby mohly podílet na obchodování s dítětem, musí důkladně prověřit, zda je vhodné, aby tyto osoby zastupovaly zájmy dítěte.

Odloučení od rodičů může představovat vážné porušení práv dítěte a může mít dlouhodobé psychické a sociální důsledky. Podle **článku 9 Úmluvy o právech dítěte** by děti neměly být odděleny od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže je to potřebné v zájmu dítěte, jak je tomu v případě zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči. Tímto směrem se ubírá i **článek 8 Evropské úmluvy o lidských právech**, jak jej vykládá judikatura Evropského soudu pro lidská práva. O odloučení mohou rozhodnout pouze příslušné soudní orgány v souladu s platnými právními předpisy a postupy a rozhodnutí o odloučení musí podléhat soudnímu přezkumu. Bez ohledu na státní příslušnost dítěte musí platit procesní a hmotné záruky stanovené vnitrostátními právními předpisy.

Jsou-li děti obětmi obchodování s lidmi, mohou být dospělí, kteří dítě doprovázejí a kteří se mohou jevit jako jeho rodiče nebo pečující osoby, součástí sítě obchodníků s lidmi, které dítě vykořisťují. Pokud panují pochybnosti o totožnosti doprovázejících dospělých osob a pokud nejsou k dispozici náležitě doklady, měly by příslušné orgány jejich vztah k dítěti pečlivě přezkoumat a prověřit. Orgány by měly vypracovat standardizované postupy pro ověřování rodičovství a rodinných vztahů. Toto posouzení by měli provádět kvalifikovaní odborníci.

Při zjišťování, zda je nutné ustanovit poručníka, by se měly uplatňovat níže uvedené základní záruky, a to podle zavedeného postupu oznamování a předávání a po identifikaci dítěte, které potřebuje ochranu. Posouzení individuálních potřeb s ohledem na rodinnou situaci dítěte by mělo být provedeno urychleně, přičemž je nutno zohlednit níže uvedené aspekty (viz rovněž [kapitola 5](#)).

- Má-li příslušný orgán přiměřený důvod domnívat se, že se rodiče podíleli na vykořisťování dítěte nebo na obchodování s dítětem, a je-li ohroženo blaho dítěte, je nutno posoudit způsobilost rodičů uspokojit a zastupovat zájmy dítěte.
- Posouzení by jménem příslušného orgánu měli provést vhodní kvalifikovaní odborníci.
- Posouzení by měl provést víceoborový odborný tým, nikoli jednotlivý odborník.
- Dítě by mělo být informováno o příslušných postupech a po celou dobu by mělo být konzultováno způsobem odpovídajícím jeho věku, zralosti a vývojovým schopnostem.
- Všechny fáze postupu musí být zdokumentovány.
- Postupy musí být v souladu s platnými právními předpisy a rodiče by měli být případně informováni o postupu a o svém právu na právního zástupce.

Doba ustanovení

Je-li zjištěna potřeba ustanovit poručníka, měl by být poručník dítěti přidělen co nejdříve, v maximální lhůtě, která by měla být stanovena v právních předpisech (tabulka 3). Rozhodnutí o ustanovení poručníka by mělo podléhat soudnímu přezkumu.

Je-li ustanoven poručník, mělo by mít dítě možnost být vyslyšeno a jeho názory je nutno řádně zohlednit.

Tabulka 3: Mezinárodní a evropské právní zdroje týkající se lhůty pro ustanovení poručníka

Nástroj	Informace	Terminologie	K ustanovení by mělo dojít co nejdříve po identifikaci dítěte
Nástroje OSN a Rady Evropy			
Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 CRC/GC/2005/6		Poručník / právní zástupce	Bod 33 „urychleně“, „okamžitě“ (bod 21, bod 24)
Směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13		Zákonný zástupce / pověřená odpovědná dospělá osoba	Bod 18
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005		Zákonný zástupce	Čl. 10 odst. 4
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)		Opatrovník a/ nebo zástupce	Článek 14
Nástroje Evropské unie			
Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)		Zástupce	Čl. 24 odst. 1
Směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU)		Zástupce	Čl. 25 odst. 1 písm. a)
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)		Zákonný opatrovník / zástupce	Čl. 31 odst. 1 (co nejdříve pro přiznání mezinárodní ochrany)
Dublnské nařízení (EU) č. 604/2013		Zástupce	Čl. 6 odst. 2
Směrnice o obětech (2012/29/EU)		Opatrovník Zástupce / právní zástupce	–
Směrnice o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU)		Zvláštní/ právní zástupce	–

Slibný postup

Zřízení linek bezpečí dětí a mládeže

Orgán sociálně-právní ochrany dětí v České republice, český poručenský úřad, zřídil telefonickou linku bezpečí, takže se na něj lze obrátit i mimo úřední hodiny.

V případech týkajících se dětských obětí obchodování s lidmi musí policejní orgány zajistit přítomnost poručníka nebo zaměstnance orgánu při výslechu dítěte. Zaměstnanci orgánu plní v těchto případech automaticky funkci poručníka, dokud není poručník ustanoven oficiálně soudem.

Zdroj: Česká republika, Ministerstvo vnitra České republiky (2011), Obchodování s dětmi – doporučení pro postup orgánů veřejné správy, Praha, Odbor bezpečnostní politiky, k dispozici na adrese www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-obchodovani-s-detmi.aspx

Pokud nelze dítěti z praktických důvodů přidělit rychle stálého poručníka, měla by být ustanovena osoba, která úkoly poručníka vykonává dočasně.

Tak tomu může být například v případě, pokud je věk dítěte bez dokladů (a tudíž potřeba poručníka) sporný a věk dítěte určují orgány. *Směrnice o boji proti obchodování s lidmi* (2011/36/EU) výslovně uvádí, že není-li s jistotou znám věk osoby, která je obětí obchodování s lidmi, a existují-li důvody domnívat se, že se jedná o osobu mladší 18 let, měla by být považována za dítě a měla by jí být okamžitě poskytnuta pomoc, podpora a ochrana (22. bod odůvodnění). V těchto případech by měl být ustanoven poručník nebo dočasný poručník (viz rovněž **oddíl 10.1** týkající se určování věku).

Před ustanovením poručníka by v zásadě nemělo být přijato žádné rozhodnutí dotýkající se dítěte s výjimkou bezodkladných opatření, která jsou nezbytná k zajištění bezpečnosti dítěte a uspokojení jeho základních potřeb. Zejména je nutné zavést opatření na ochranu dítěte s cílem zabránit jeho zmizení během čekání na ustanovení poručníka a v době mezi ustanovením poručníka a prvním osobním kontaktem mezi poručníkem a dítětem.

Před zahájením řízení a přijetím rozhodnutí by orgány měly poručníkům poskytnout dostatek času na setkání s dítětem a na jeho přípravu. Lhůty by měly být stanoveny v oficiálních pokynech.

Odpovědnost za zajištění těchto prozatímních opatření nese orgán, který dítě identifikoval nebo jemuž vnitrostátní právní předpisy svěřují tento úkol.

Přenesení zodpovědnosti za dítě z orgánu, který dítě identifikoval jako oběť, například donucovacího orgánu, na opatrovnickou službu je nutno zdokumentovat.

Informování dítěte

Poručenský úřad by měl dítěti poskytnout příslušné informace o poručníkovi v jazyce a způsobem, kterému dítě rozumí, podle věku, zralosti a vývojových schopností dítěte.

Při informování dítěte je nutno vzít v úvahu rovněž genderové a kulturní aspekty. Je třeba se zabývat zvláštní situací a potřebami dětí se zdravotním postižením, včetně duševních a mentálních poruch.

Poskytnuté údaje by měly zahrnovat informace o tom, co se bude dít po přidělení poručníka dítěti, o úloze a funkci poručníka a o právech a povinnostech dítěte.

Poručenské úřady by v zájmu snazšího informování dětí měly vypracovat materiály srozumitelné pro děti, které mohou používat rovněž ostatní orgány a subjekty.

Poručenský úřad by měl při ustanovení poručníka odpovídat za poskytnutí všech důležitých informací o opatřeních týkajících se poručení dítěti, a zejména za informování dítěte o tom, kdy, kde, jak a komu může podat stížnost na poručníka, zneužití a pochybení nebo jakékoli porušení jeho práv. Tyto informace by měly být poskytnuty v ústní a/nebo písemné formě způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému dítě rozumí (viz rovněž [oddíl 3.2](#)).

4.3. Kdy poručení skončí?

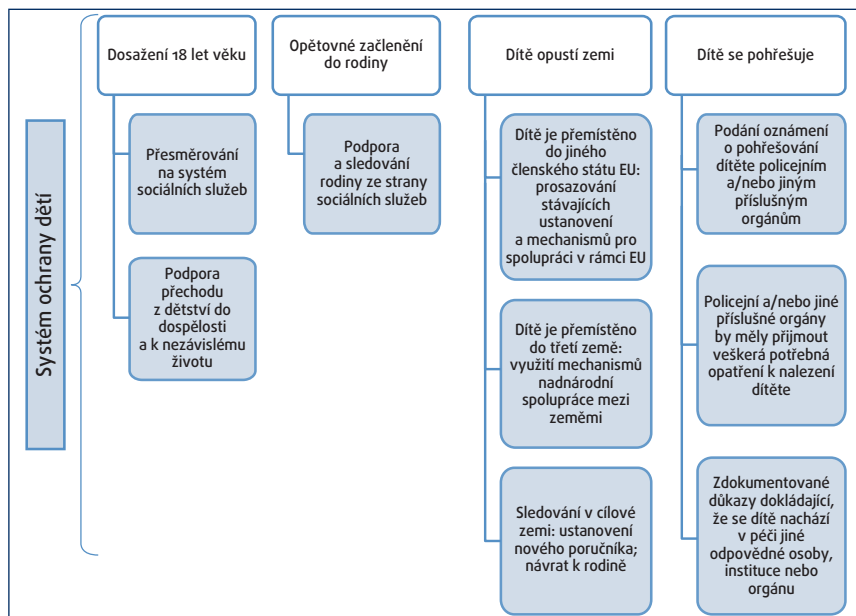
Opatření týkající se poručení musí trvat do doby, než je určeno a zavedeno trvalé řešení v nejlepším zájmu dítěte, nebo do doby, než dítě dosáhne zletilosti (viz obr. 7). Při hledání trvalého řešení by se měla v zásadě přezkoumat možnost sloučení dítěte s rodiči a jeho opětovného začlenění do rodiny, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.

Pokud si dítě přeje, aby bylo přemístěno do jiného členského státu EU, nechce se však připojit ke své rodině, měly by být v členském státě, do něhož je dítě přemístěno, v zásadě i nadále vykonávány funkce poručníka.

To lze usnadnit vytvořením mechanismů spolupráce mezi poručenskými službami v různých členských státech EU. To je prvek, který je nutno zohlednit ve vnitrostátních nebo nadnárodních mechanismech předávání, které se předpokládají ve *strategii EU pro vymýcení obchodu s lidmi*. Poručník by měl veškerá opatření související s opětovným

sloučením rodiny, včetně posouzení rodiny, koordinovat, a to i v případech, kdy rodina dítěte pobývá v jiné zemi.

Obr. 7: Kdy poručenství skončí?

Zdroj: agentura FRA, 2014

Je-li dítě pohřešováno, měl by poručník tuto skutečnost neprodleně oznámit příslušným orgánům a být v kontaktu se službami pro pohřešované děti, případně včetně telefonické linky 116 000 pro pohřešované děti (viz rovněž [oddíl 6.1](#)). Pohřešuje-li se dítě v poručenství, je poručník za dítě i nadále zodpovědný, nejsou-li k dispozici zdokumentované důkazy, že se dítě nachází v péči jiné zodpovědné osoby, instituce nebo orgánu. K ukončení poručenství by se mělo vždy vyžadovat rozhodnutí soudu.

Opatrovníci by měli mít nárok na náhradu za dobu, kterou strávili nahlášením pohřešovaného dítěte policejním a/nebo jiným příslušným orgánům podle vnitrostátních předpisů, nebo za dobu strávenou ověřováním, zda orgány činí vše, co je v jejich silách, aby dítě našly. Tento nárok na náhradu by měl existovat do doby, dokud není dítě nalezeno, nebo dokud není poručenství oficiálně ukončeno.

Postupy, normy a záruky týkající se přezkumu, jež zajišťují nejlepší zájem dítěte, by měly být stejné jako v případech systémů ochrany všech dětí v náhradní péči.

Obzvláště u dětí bez doprovodu, na něž se vztahují právní předpisy týkající se migrace, se může od okamžiku, kdy dosáhnou 18 let, významně změnit poskytování péče, právní nároky, právní možnosti a perspektivy. Je velmi důležité, aby byly děti na přechod z dětství do dospělosti náležitě připraveny a aby přitom obdržely potřebnou podporu (viz rovněž obr. 13).

Ačkoli poručenství může skončit, jakmile dítě dosáhne zletilosti, členské státy EU by měly vzhledem k zranitelnosti těchto mladých lidí uvážit poskytování podpory a pomoci i po dosažení 18 let věku v zájmu snazšího přechodu dítěte z dětství do dospělosti.

Jsou-li poručenské služby a opatření týkající se péče dostupné pro děti, které jsou státními příslušníky členského státu a které jsou starší 18 let, měly by být dostupné i pro děti z ostatních zemí, zejména pro oběti obchodování s lidmi. U dětských obětí obchodování s lidmi je v procesu rehabilitace a hledání trvalého řešení klíčovým prvkem důvěra. V některých případech může být nezbytná delší účast poručníka.

Po dosažení 18 let věku by oběti obchodování s lidmi měly mít i nadále přístup k odpovídajícím službám podpory pro oběti, pokud pobývají v hostitelském členském státě EU, v souladu se **směrnicí o obětech** (2012/29/EU). To znamená, že by jednotlivci měli mít po celou dobu přístup k rehabilitačním službám, psychologické a lékařské pomoci v případě potřeby, právnímu zastoupení a bezplatné právní pomoci v soudním řízení. Tyto služby by měly být poskytovány za stejných podmínek a na stejné úrovni jako pro oběti trestného činu, které jsou státními příslušníky dotčeného členského státu.

Na nutnost zajištění transparentnějšího a informovaného přechodu do dospělosti poukazuje výzkumná studie týkající se postupů členských států při řešení problémů, s nimiž se po dosažení 18 let potýkají děti bez doprovodu a děti odloučené od rodiny, které žádají o azyl, a děti uprchlíků.

Zdroj: UNHCR a Rada Evropy (2014), Unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children turning eighteen: What to celebrate?, k dispozici na adrese www.refworld.org/DOCID/53281A864.HTML

Parlamentní shromáždění Rady Evropy vzhledem k zvláštní situaci mladých migrantů bez doprovodu, kteří dosáhli dospělosti, a s ohledem na nejlepší zájem dítěte doporučuje, aby členské státy zřídily přechodnou kategorii pro mladé lidi ve věku od 18 do 25 let. Během tohoto období by mladí migranti měli být i nadále podporováni v nezávislém životě a měli by mít zaručen přístup k sociálním službám a bydlení, vzdělávání a zdravotním službám a k informacím o příslušném správním postupu.

Zdroj: Parlamentní shromáždění Rady Evropy, Výbor pro migraci, uprchlíky a demografii (zpráva / Doc. 13505 / 23. dubna 2014), Migrant children: What rights at 18?, k dispozici na adrese <http://website-pace.net/documents/19863/168397/20140313-MigrantRights18-EN.pdf/ea190a6e-1794-4d30-b153-8c18dc95669f> <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20589&lang=en>

Jestliže byly děti kvůli zneužívání nebo zanedbávání odloučeny od svých rodičů, je nutno posuzovat pravidelně schopnost a ochotu rodičů zastupovat nejlepší zájem dítěte. Pokud se objeví nové důkazy, z nichž vyplývá, že by návrat k rodině byl v nejlepším zájmu dítěte, měl být poručník spolu s příslušnými orgány ochrany dětí tento návrat podporovat a sledovat. Postupy, normy a záruky týkající se přezkumu, jež zajišťují nejlepší zájem dítěte, by měly být stejné jako postupy, normy a záruky, které se uplatňují v systémech ochrany všech dětí v náhradní péči.

4.4. Kdy je nutno poručníka změnit?

V zájmu zajištění kontinuity a využití důvěry, která se vytvořila mezi dítětem a poručníkem, by se poručník po přidělení dítěti neměl v zásadě změnit, nevyžadují-li to zvláštní okolnosti daného případu.

Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU) v čl. 24 odst. 1 stanoví: „s cílem zajistit blaho a sociální rozvoj nezletilé osoby [...] lze změnit osobu jednající jako zástupce jen v nezbytných případech“. Tato směrnice dále stanoví, že „příslušné orgány provádějí pravidelná hodnocení situace těchto nezletilých osob, mimo jiné pokud jde o dostupnost prostředků nezbytných pro zastupování nezletilé osoby bez doprovodu“.

Dočasní opatrovníci, kteří byli ustanoveni v rámci prozatímních opatření na ochranu dítěte, by měli být pokud možno přiděleni rovněž jako „stálí“ opatrovníci.

V zájmu zajištění potřebné stability v životě a rozvoji dítěte by dítě nemělo být zbytečně nebo rutinně předáno do jiné části země, nevyžaduje-li jeho přemístění bezpečnost nebo nejlepší zájem dítěte.

Jestliže si dítě stěžovalo na pochybení poručníka, měla by se jako jedna z možností uvážit změna poručníka. Změna by měla být výslovně stanovena v právních předpisech a mělo by k ní dojít neprodleně, je-li poručník vyšetřován kvůli vážnému porušení práv dítěte, například zneužívání nebo nevhodnému chování.

Poručenský úřad by měl mimoto každý jednotlivý případ v pravidelných intervalech přezkoumávat, a to nejméně jednou ročně. Při každém takovémto hodnocení je nutno vzít v úvahu názory dítěte. Poručenský úřad by měl stanovit pokyny a kritéria pro tato pravidelná hodnocení. Přezkumy opatření týkajících se poručenství musí být zdokumentovány. Situaci rodiny je případně nutno posoudit i s ohledem na možnost opětovného sloučení dítěte s rodiči (viz [oddíl 4.2](#)).

Část II – Úkoly poručníka

Jak je popsáno v **oddíle 1 v úvodu**, poručník odpovídá za ochranu nejlepšího zájmu dítěte, zajištění jeho blaha a výkon právního zastoupení dítěte k doplnění jeho omezené svéprávnosti. Dalších pět kapitol tyto základní úkoly popisuje podrobněji. Tyto kapitoly zahrnují rovněž průřezové úkoly, jako je požadování odpovědnosti po orgánech za rozhodnutí dotýkající se dítěte a zasahování v případě ohrožení blaha dítěte (obr. 8).

Většina členských států EU nestanoví přesně úkoly poručníků v právních předpisech.

Agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

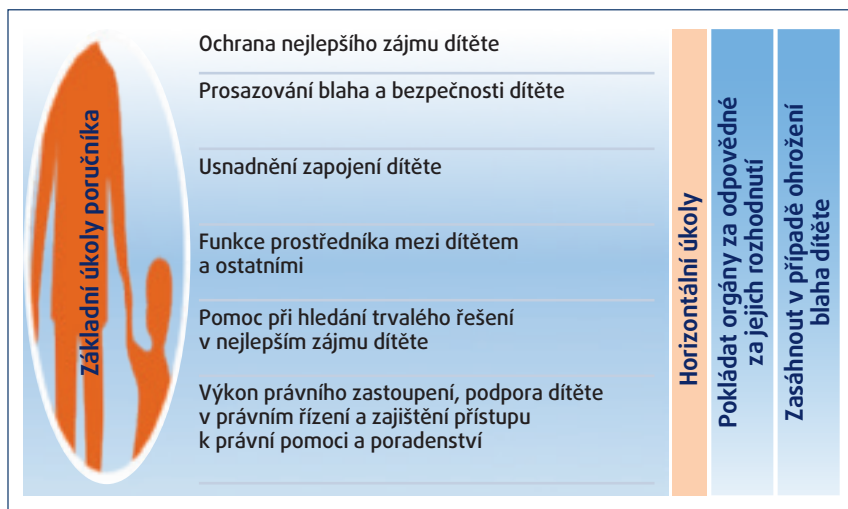
Práva a povinnosti poručníka by měly být stanoveny ve vnitrostátních právních předpisech nebo politických dokumentech a v případě potřeby blíže objasněny v oficiálních pokynech. V tabulce 4 jsou uvedeny mezinárodní a evropské právní zdroje, které popisují úkoly poručníků nebo právních zástupců.

Tabulka 4: Úkoly poručníka uvedené v evropských a mezinárodních právních zdojích

Nástroje OSN a Rady Evropy a směrnice Evropské unie	Terminologie	Funkce a úkoly ustanovené osoby						
		Ochrana nejlepšího zájmu dítěte	Zajištění blaha dítěte a naležitě péče	Výkon zastoupení	Doprovázení dítěte během řízení (přítomnost při vyslechnutí, informování a připravení dítěte)	Pomoc při hledání a zavádění trvalého řešení	Funkce prostředníka - úloha koordinátora	Rodinné vazby a vyhledání rodiny
Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 CRC/GC/2005/6	Opatrovník / právní zástupce	Bod 33	Bod 33	Bod 33	Bod 33 Bod 72	Bod 90	Bod 33	-
Směrnice OSN o náhradní péči o děti A/HRC/11/L.13	Zákonný zástupce / pověřená odpovědná dospělá osoba	Bod 101 Bod 103	Bod 104 písm. a)	Bod 104 písm. b)	-	Bod 104 písm. c)	Bod 104 písm. d)	Bod 104 písm. e) Bod 104 písm. g)
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi z roku 2005	Zákonný opatrovník	Čl. 10 odst. 4 písm. a)	-	-	-	-	-	Čl. 10 odst. 4 písm. c)
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)	Opatrovník/ zástupce	Článek 13 Preambule, 23. bod odůvodnění	-	Čl. 14 odst. 2	-	-	-	-
Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)	Zástupce	Čl. 2 písm. j) Čl. 24 odst. 1	Článek 23 Čl. 24 odst. 1	Čl. 2 písm. j)	Čl. 24 odst. 1 (být přítomen při pohovorech)	-	-	-
Směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU)	Zástupce	Čl. 2 písm. n) Čl. 25 odst. 1 písm. a)	-	Čl. 2 písm. n) Čl. 7 odst. 3	Čl. 25 odst. 1 písm. b)	-	-	-
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)	Zákonný opatrovník / zástupce	Čl. 31 odst. 4 Preambule, 18. bod odůvodnění	Čl. 31 odst. 1	Čl. 31 odst. 1	-	-	-	-
Dublinské nařízení (EU) č. 604/2013	Zástupce	Čl. 6 odst. 2	-	Čl. 6 odst. 2	-	-	-	-
Směrnice o obětech (2012/29/EU)	Opatrovník Zástupce / právní zástupce	-	-	Čl. 24 písm. b)	Čl. 20 písm. c)	-	-	-
Směrnice o pohlavním vykořisťování dětí (2011/93/EU)	Zvláštní/ právní zástupce	-	-	Čl. 20 odst. 1	Čl. 20 odst. 3 písm. f)	-	-	-

Obr. 8: Hlavní úkoly poručníka

Zdroj: agentura FRA, 2014

Poručník se s ohledem na všechny aspekty své práce musí během celé doby přidělení řídit čtyřmi základními zásadami Úmluvy o právech dítěte (viz obr. 3). V případě nepřítomnosti rodičů nebo v případě rodičů, kteří nesmějí vykonávat rodičovskou zodpovědnost, je poručník povinen zajistit a prosazovat blaho dítěte. Je-li přijato opatření dotýkající se dítěte, je úlohou poručníka prosazovat možnost, která je v **nejlepším zájmu dítěte**. Poručník musí zajistit, aby byly názory dítěte vyslyšeny a řádně zohledněny. Poručník musí dítě informovat a radit se s ním ohledně všech aspektů práce poručníka, a to s přihlédnutím ke zralosti a vývojovým schopnostem dítěte.

„Četnost a kvalita styku mezi poručníky a dětmi se liší. Značný počet dětí byl spokojen a přál si větší osobní kontakt se svým poručníkem, což je otázka, kterou za důležitou pro blaho dítěte považovali i dospělí respondenti.“

Zdroj: agentura FRA (2010), Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva, s. 9, k dispozici na adrese http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Vytvoření a udržování důvěrného vztahu s dítětem

Nezbytnou podmínkou účinného poručení je vztah důvěry mezi poručníkem a dítětem. Bez důvěry nebude moci poručník zjistit přání a pocity dítěte, což ztěžuje prosazování nejlepšího zájmu dítěte.

Poručník by měl s dítětem komunikovat přátelským způsobem, projevit kulturní citlivost a zaujmout přístup zohledňující pohlaví. Ačkoli na vytvoření důvěry má dopad mnoho faktorů, obzvláště důležité jsou tyto čtyři:

- respektovat názory dítěte,
- zacházet s dítětem uctivě a důstojně,
- být pro dítě k dispozici,
- zachovávat mlčenlivost.

Základní normy pro poručníky dětí odloučených od rodiny v Evropě poskytují vodítko ohledně úlohy a povinností poručníka (normy 1–6), vztahu s dítětem (normy 7–9) a odborných znalostí a dovedností poručníka (norma 10). Tyto normy byly vypracovány po konzultacích s dětmi odloučenými od rodiny, poručníky a jinými odborníky, jako jsou péstouni, právníci a sociální pracovníci. Základní norma číslo 8 uvádí řadu ukazatelů kladného vztahu založeného na vzájemné důvěře, otevřenosti a mlčenlivosti. Podle této normy poručník:

- A) zná dítě osobně;
- B) zachovává důvěrnost všech údajů o dítěti a údajů získaných od dítěte, není-li jejich zveřejnění nezbytné k zajištění bezpečnosti dotyčného či jiného dítěte, a pokud možno informuje dítě o porušení mlčenlivosti;
- C) nehodnotí důvody dítěte k emigraci ani nepřipustí, aby to ovlivnilo jeho vztah k dítěti;
- D) jedná s dítětem vždy čestně a plní své sliby;
- E) poskytuje jednoznačné informace o své úloze a omezeních způsobem, kterému dítě rozumí, a tak, aby si je dítě zapamatovalo;
- F) dokazuje dítěti, že pracuje s radostí a že se o dítě skutečně stará a cítí se za ně zodpovědný;
- G) vysvětlí dítěti, že se pohřešované dítě může vždy obrátit na poručníka;
- H) věnuje pozornost verbální, neverbální a emocionální komunikaci;
- I) je vůči dítěti empatický a poskytuje mu morální a emocionální podporu.

Zdroj: Defence for Children – ECPAT The Netherlands (2011), Core standards for guardians of separated children in Europe, Leiden, Defence for Children – ECPAT The Netherlands, k dispozici na adrese <http://www.corestandardsforguardians.eu/>

Při vytváření vztahu důvěry s dítětem jsou nezbytnými prvky častý styk s poručníkem a jeho dostupnost.

Opatrovníci, kteří pracují s dětskými oběťmi obchodování s lidmi, by si měli být vědomi toho, jaký dopad může mít na chování dětí zkušenost s obchodováním s lidmi a jaké mohou být důsledky traumatu. Osoby trpící určitým traumatem mají například často problémy s pamětí a nejsou schopny vybavit si podrobnosti o událostech, nebo si mohou v průběhu času vybavovat různé informace. To neznamená, že dítě lže

nebo že poručníkovi nedůvěřuje. Poručník by měl o těchto aspektech informovat jiné odborníky, kteří s dítětem pracují.

Citová péče o dítě představuje základní potřebu, kterou by poručník neměl opomíjet. Ustanovené poručníky je nutno při plnění jejich úkolů podporovat, včetně při poskytování této citové péče, a zejména zajistit, aby jim jejich pracovní zátěž a počet přidělených případů umožňovaly trávit s dítětem dostatek času a navázat s ním osobní vztah (viz rovněž [oddíl 3.6](#)).

Zachování mlčenlivosti

Poručník se dozví podrobnosti ze soukromého života dítěte, s nimiž musí zacházet jako s důvěrnými. Ke komunikaci s dítětem by mělo docházet v důvěrném prostředí a mělo by být plně respektováno právo dítěte na důstojnost a soukromí.

Zachování mlčenlivosti představuje důležitý prvek vztahu dítěte k poručníkovi. Právo dítěte na soukromí by mělo být chráněno právními předpisy. Kodex chování pro poručníky by měl stanovit důsledky porušení zásady zachování mlčenlivosti (viz rovněž [oddíl 3.2](#)). Poručník by měl být schopen rozhodnout, kdy a za jakých podmínek může být předání určitých informací jiným příslušným subjektům a organizacím v nejlepším zájmu dítěte.

Zachování mlčenlivosti je rovněž předpokladem bezpečnosti dítěte, zejména v případě dětských obětí obchodování s lidmi nebo dětí bez doprovodu, které žádají o mezinárodní ochranu. Informace o dětské oběti nesmí být zveřejněny, pokud by to mohlo ohrozit dítě nebo rodinné příslušníky dítěte (viz rovněž [oddíl 6.3](#)). Před zveřejněním citlivých údajů je třeba si vyžádat souhlas dětské oběti, a to způsobem odpovídajícím jeho věku a s přihlédnutím ke zralosti a vývojovým schopnostem dítěte.

5. Ochrana nejlepšího zájmu dítěte

Činnost a opatření poručníka musí být vedeny snahou o zajištění nejlepšího zájmu dítěte.

Nejlepší zájem dítěte je dynamický pojem, který má zajistit komplexní rozvoj dítěte prosazováním plného a účinného využívání všech práv uznaných v Úmluvě o právech dítěte. Od poručníka se

Výbor OSN pro práva dítěte stanoví ve své *obecné připomínce č. 14 (2013) o právu dítěte na prvořadě zohlednění jeho zájmů* (čl. 3 odst. 1) rámec pro posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte. Výbor podotýká, že „posouzení nejlepšího zájmu dítěte dospělou osobou nemůže převážit nad povinností respektovat všechna práva dítěte podle úmluvy“.

Zdroj: Výbor OSN pro práva dítěte (2013), obecná připomínka č. 14, 29. května 2013, CRC/C/GC/14

vyžaduje neustálé posuzování nejlepšího zájmu dítěte, a to pokaždé, jsou-li přijímána rozhodnutí dotýkající se dítěte. To může zahrnovat například rozhodnutí o ubytování, bezpečnosti a vzdělávání dítěte, zdravotní péči o dítě, jeho volnočasových aktivitách a právním zastoupení.

Poručník musí po orgánech veřejné moci požadovat odpovědnost za veškerá rozhodnutí dotýkající se dítěte a během celého rozhodovacího procesu zajišťuje dodržování zásady nejlepšího zájmu jako předního hlediska, jak vyžaduje **článek 3 Úmluvy o právech dítěte**. Poručník musí po orgánech veřejné moci požadovat odpovědnost. V mezích své pravomoci musí v případě ohrožení nebo zpochybnění blaha dítěte zasáhnout proti jakémukoli rozhodnutí, o němž usuzuje, že je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte a/nebo neprosazuje nejlepší zájem dítěte.

Posouzení a určení nejlepšího zájmu dítěte

Nejlepší zájem dítěte je nutno posoudit způsobem, který je citlivý vůči dítěti, s náležitým přihlédnutím k věku a zralosti dítěte a rovněž jeho názorům, potřebám a obavám. Ve své obecné připomínce č. 14 z roku 2013 uvádí Výbor OSN pro práva dítěte prvky, které je nutno vzít při posuzování nejlepšího zájmu dítěte v úvahu:

- názory dítěte,
- totožnost dítěte,
- zachování rodinného prostředí a udržení vztahů,
- péče o dítě, ochrana a bezpečnost dítěte,
- zranitelnost,
- právo dítěte na zdraví,
- právo dítěte na vzdělání.

Výbor poskytuje rovněž vodítko ohledně rovnováhy těchto prvků. Zachování rodinného prostředí může být například v rozporu s potřebou chránit dítě před rizikem násilí nebo zneužívání ze strany rodičů. V těchto případech je při hledání řešení, které je v nejlepším zájmu dítěte, nutno jednotlivé prvky vzájemně porovnat.

Kromě tohoto pravidelného posuzování nejlepšího zájmu dítěte, které může vnitrostátní právo vyžadovat, může být podle vnitrostátních právních předpisů nezbytné i formální určení nejlepšího zájmu, a to při přijímání rozhodnutí dotýkajících se života dítěte, jako je stanovení trvalého řešení. Toto určení nejlepšího zájmu by měl provádět víceoborový tým podle přísných procesních záruk. Vodítko při posuzování nejlepšího zájmu dítěte poskytují členskými státy i právo EU. V čl. 23 odst. 2 *směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)* je stanoveno, že „při posuzování nejlepšího zájmu dítěte členské státy náležitě přihlížejí zejména k následujícím faktorům:

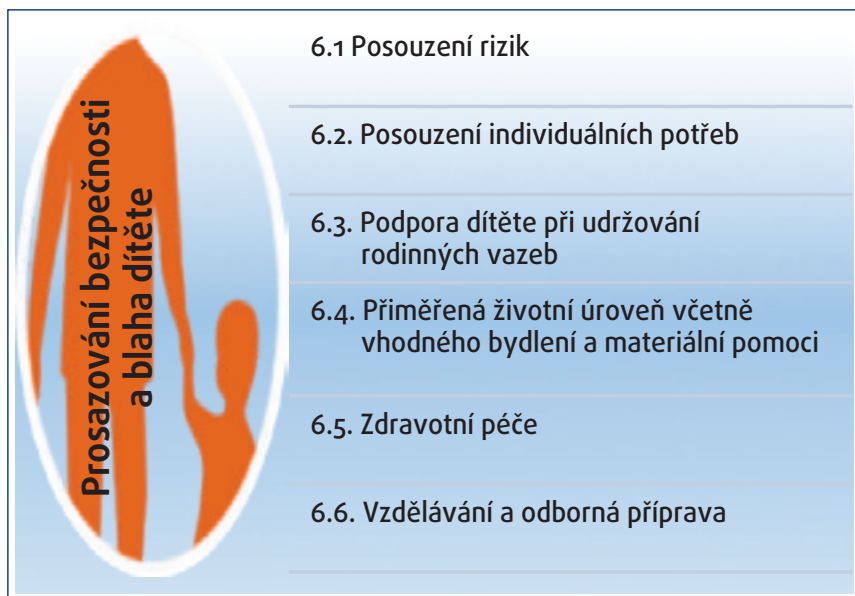
- a) možnostem opětovného sloučení rodiny;
- b) blahu a sociálnímu rozvoji nezletilé osoby, kdy se přihlídnou zejména k jejímu původnímu prostředí;
- c) otázkám bezpečnosti a ochrany, zejména pokud existuje riziko, že je nezletilá osoba obětí obchodování s lidmi;
- d) názorům nezletilé osoby úměrně jejímu věku a zralosti.“

Na tomto formálním určení nejlepšího zájmu se musí podílet i poručník, aby bylo zajištěno, že ve veškerých rozhodovacích procesech je prvořadým hlediskem nejlepší zájem dítěte a že je respektováno právo dítěte být vyslyšeno, jak se vyžaduje v článku 12 Úmluvy o právech dítěte.

6. Prosazování bezpečnosti a blaha dítěte

Prosazování blaha dítěte vyžaduje, aby poručník zajistil uspokojení potřeb dítěte v právní, sociální, zdravotní, psychické, materiální a vzdělávací oblasti (obr. 9). Děti zbavené rodinného prostředí, a zejména dětské oběti obchodování s lidmi se velmi často setkaly s násilím a trpí určitým traumatem. Vystavení násilím zvyšuje riziko další viktimizace dítěte a hromadění zkušeností s násilím. Zajištění bezpečnosti dítěte a ochrany dětských obětí by mělo představovat prioritu, aby se zamezilo další viktimizaci a aby se snížilo riziko, že se děti opět stanou oběťmi obchodování s lidmi.

Obr. 9: Prosazování bezpečnosti a blaha dítěte

Zdroj: agentura FRA, 2014

6.1. Posouzení rizik

Příslušné orgány ochrany dětí by měly u každého jednotlivého dítěte v péči posoudit riziko zneužívání, násilí a vykořisťování a rozhodnout o vhodných opatřeních na jeho ochranu. Toto posouzení rizik by mělo být u dětí bez doprovodu provedeno v případě, že příslušné orgány rozhodují o trvalém řešení pro dítě. To má zajistit, aby bylo navrhované řešení v nejlepším zájmu dítěte a nevystavovalo dítě jakémukoli riziku vykořisťování, zneužívání nebo porušování jeho práv. Posouzení rizik by mělo být mimoto provedeno vždy u dětských obětí obchodování s lidmi s cílem poskytnout dítěti náležitou ochranu a zajistit jeho bezpečnost, aby se opět nestalo obětí obchodování s lidmi nebo aby nebylo nadále vykořisťováno či zneužíváno.

Podle **článku 12 směrnice o boji proti obchodování s lidmi** (2011/36/EU) mají oběti obchodování s lidmi, včetně dětských obětí, nárok na ochranu na základě individuálního posouzení rizika.

Toto posouzení musí být provedeno včas a s cílem určit opatření, která jsou nezbytná na ochranu dítěte před odplatou, zastrašováním a rizikem, že se znovu stane obětí obchodování s lidmi. Posouzení rizik je nutno pravidelně aktualizovat do doby, než je pro dítě nalezeno trvalé řešení. Posouzení rizik by měl provést víceoborový tým odborníků, včetně zástupců orgánů ochrany dětí a poskytovatelů zdravotních a sociálních služeb.

Poručník musí zajistit, aby příslušné orgány provedly u každé dětské oběti obchodování s lidmi individuální posouzení rizika. Poručník by měl být vždy konzultován ohledně zvláštních opatření na ochranu obětí, která mají být přijata, a měl by mít možnost předložit návrhy a doporučení. Ačkoli poručník nenese přímou odpovědnost za přijetí opatření na ochranu obětí, musí přitom hrát důležitou úlohu (obr. 10).

Obr. 10: Posouzení rizik a úloha poručníka

Zdroj: agentura FRA

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k bezpečnosti dítěte

- ✓ Informovat dítě o existujících opatřeních na ochranu, která lze přijmout.
- ✓ Požádat o posouzení rizik u dítěte.
- ✓ Aktivně se zúčastnit posouzení rizik spolu se zástupci ostatních příslušných orgánů, osobami činnými v trestním řízení a právním zástupcem dítěte.
- ✓ Pravidelně posuzovat riziko zmizení dítěte v péči.
- ✓ Zajistit, aby byly názory dítěte vyslyšeny a řádně zohledněny úměrně jeho věku a zralosti.
- ✓ Informovat příslušné orgány, jsou-li k dispozici nové informace týkající se bezpečnosti dítěte, jež mohou vyžadovat změnu uplatňovaných opatření na jeho ochranu.
- ✓ Požádat o přezkum a zdokumentování posouzení rizik, jestliže se objeví nové informace, které mohou vyžadovat jiná nebo dodatečná opatření.
- ✓ Zajistit, aby byly příslušné orgány bezodkladně vyrozuměny o pohřešování dítěte a aby bylo vynaloženo úsilí o jeho nalezení.
- ✓ Jsou-li oběťmi státní příslušníci třetích zemí, pravidelně všem dotčeným orgánům připomínat, aby před dokončením posouzení rizik nesdělovaly informace o statusu dítěte jakožto oběti obchodování s lidmi orgánům v zemi původu.

Přístup ke službám podpory pro oběti

Poručník by se měl zasazovat o to, aby měly dětské oběti obchodování s lidmi přístup k důvěrným službám podpory pro oběti, jak je stanoveno v **článcích 8 a 9 směrnice o obětech** (2012/29/EU).

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k službám podpory pro oběti

- ✓ Usnadnit dítěti přístup k vhodnému a bezpečnému ubytování pro dětské oběti, které potřebují bezpečný úkryt kvůli bezprostřednímu riziku sekundární a opakované viktimizace, zastrašování nebo odvety.
- ✓ Poskytovat informace o podpůrných sítích, které jsou dítěti k dispozici; informace by měly být poskytnuty způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému dítě rozumí, a to ústně a písemně.
- ✓ Usnadnit přístup k telefonickým linkám pomoci.
- ✓ Usnadnit přístup k cílené a integrované podpoře pro oběti se zvláštními potřebami, včetně obětí sexuálního násilí, obětí se zdravotním postižením a obětí genderového násilí, jako je podpora a poradenství v případě traumatu.

„Rodinní příslušníci mají přístup ke službám podpory pro oběti podle svých potřeb a závažnosti újmy, kterou utrpěli v důsledku trestného činu spáchaného na oběti“ (**článek 8 směrnice o obětech** (2012/29/EU)). Členské státy EU by měly zajistit, aby za určitých podmínek byly služby podpory pro oběti k dispozici i rodinným příslušníkům dítěte, pokud se nacházejí v (přijímající) zemi.

Rodinu je nutno posoudit s cílem zjistit, zda nebyla spolupachatelem či se jinak nepodílela na obchodování s lidmi a zda nepředstavuje pro dítě riziko.

Článek 18 směrnice o obětech (2012/29/EU) mimoto stanoví, že členské státy zajistí ochranu „obětí a jejich rodinných příslušníků před sekundární či opakovanou viktimizací, zastrašováním a odvetou, a to včetně opatření proti riziku citové nebo psychické újmy a na ochranu důstojnosti oběti v průběhu výslechu a podávání svědecké výpovědi. Tato opatření zahrnují v nezbytných případech rovněž postupy pro fyzickou ochranu obětí a jejich rodinných příslušníků podle vnitrostátních právních předpisů.“

Umístění v bezpečném úkrytu

Omezení volného pohybu dítěte by měla být přiměřená a měla by vyplývat z výsledků posouzení rizik. Vždy by je měly potvrdit soudní orgány. Poručník by měl rovněž ověřit, zda jsou bezpečnostní opatření narušující soukromí, jako jsou časté změny místa pobytu nebo vážná omezení volného pohybu dítěte, přijata pouze tehdy, považují-li se za naprosto nezbytná pro zajištění bezpečnosti dítěte. Je-li oběť umístěna v „bezpečném úkrytu“ s kontrolovaným odchodem a příchodem, je nutno přijmout zmírňující opatření s cílem zajistit, aby dítě nepodléhalo režimu podobnému zajištění. V závislosti na bezpečnostních rizicích mohou tato opatření zahrnovat pravidelné vycházky s poručníkem, sociálními pracovníky nebo dobrovolníky. Poručník by měl mít k dítěti umístěnému v uzavřeném zařízení neomezený přístup a stejně tak by dítě mělo mít neomezený přístup k poručníkovi. Je třeba zaručit také neomezený přístup k právní pomoci a přístup k vhodným ošetrovatelským a rehabilitačním službám.

Je-li dítě umístěno v bezpečném úkrytu, kde platí omezení pohybu, měly by soudní orgány příslušné rozhodnutí každý měsíc přezkoumat, aby bylo zajištěno, že umístění je naprosto nezbytné pro bezpečnost dítěte a je omezeno na nezbytnou minimální dobu (**Úmluva o právech dítěte, článek 25 a EÚLP, článek 5**).

Pohřešované děti

Studie Evropské komise zjistila, že některé orgány zavedly u určitých kategorií dětí, zejména dětí bez doprovodu, karenční lhůtu před přijetím opatření v případě jejich pohřešování.

Zdroj: Evropská komise (2013), Missing children in the European Union: Mapping, data collection and statistics, k dispozici na adrese http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf

Všechny děti na území EU mají právo na ochranu. V případě pohřešování je nutno u všech kategorií dětí jednat stejně.

Ubytovací zařízení by měla mít systém, který zajistí zaznamenání pohřešovaných dětí spolu s údaji o jejich státní příslušnosti, migračním statusu a okolnostmi zmizení, jsou-li k dispozici. Tento systém by měl rovněž vyžadovat, aby zařízení vyrozuměla poručníka a jiné odpovídající orgány, jakmile je zjištěno, že se dítě pohřešuje, a to neprodleně, nejpozději však do 24 hodin. Ubytovací zařízení by měla nést odpovědnost, pokud pohřešování neoznámí včas.

Obdobně musí poručník po zjištění, že se dítě, které mu bylo přiděleno, pohřešuje, neprodleně kontaktovat policejní a/nebo jiné příslušné orgány podle vnitrostátního

práva. Pokud tak poručníci neučiní, musí nést odpovědnost. Poručníci by měli dohlédnout na to, aby orgány přijaly veškerá nezbytná opatření a aby využily veškeré dostupné prostředky a postupy k nalezení pohřešovaného dítěte. Orgány musí spolupracovat s příslušným donucovacím orgánem a případně s telefonickou linkou 116 000 pro pohřešované děti a případně iniciovat záznam podle článku 32 nařízení o SIS II. Jakmile je pohřešované dítě nalezeno, musí se poručník aktivně podílet na přijetí následných opatření s cílem zamezit opakovanému pohřešování dítěte.

Slibný postup

Vypracování plánu péče

Irské právní předpisy stanoví požadavky vztahující se na plán péče o dítě, tj. písemný plán, který je vypracován a schválen po poradě s dítětem a osobami podílejícími se na péči o dítě. Plán péče by měl zohledňovat individuální potřeby dítěte, a to současně i budoucí. Plán stanoví krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé cíle týkající se dítěte a určuje služby, jež jsou pro dosažení těchto cílů nezbytné. Plán péče se zabývá rovněž posouzením trvalého řešení. Irské právní předpisy stanoví i opatření týkající se přezkumu tohoto plánu.

Zdroj: Irsko (1995), Child Care (Placement of Children in Foster Care) Regulations 1995 (SI č. 260 z roku 1995), nařízení č. 11

6.2. Posouzení individuálních potřeb

Dětské oběti mají nárok na pomoc a podporu zohledňující jejich zvláštní situaci, a to podle směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) (**článek 14**) a směrnice o obětech (2012/29/EU) (**článek 22**). Aby bylo zajištěno poskytování vhodných forem pomoci a podpory, je nutné posoudit jejich potřeby. Účelem posouzení potřeb je stanovit, jaká opatření podpory jsou v nejlepším zájmu dítěte. U dětí žádajících o azyl je nezbytné rovněž posouzení zvláštních potřeb podle článku 22 směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU), článku 24 směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU) a u uprchlíků a osob, kterým byl přiznán status doplňkové ochrany, podle článku 31 kvalifikační směrnice (2011/95/EU).

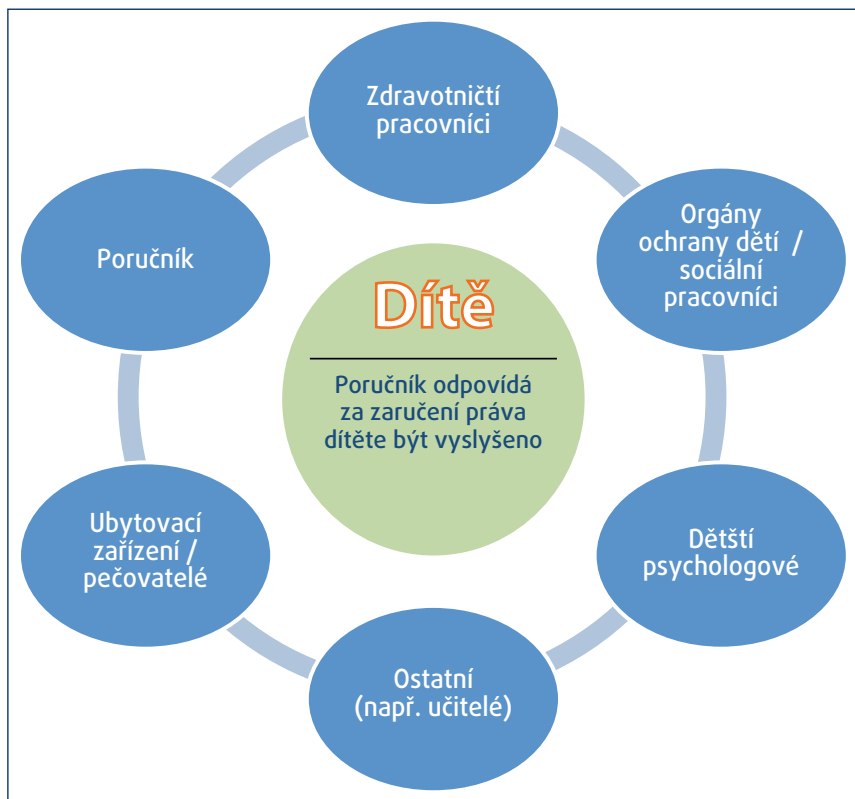
Posouzení potřeb by měl provést víceoborový tým ve spolupráci s poručníkem a za účasti dalších subjektů, včetně zdravotnických pracovníků, dětských psychologů a pečovateli. Na základě posouzení potřeb by měl poručník vypracovat pro dítě individuální plán.

Pokyny k individuálním plánům péče jsou obsaženy v doporučení Výboru ministrů Rady Evropy CM/Rec (2007)9 členským státům týkajícím se životních projektů pro nezletilé migranty bez doprovodu. Tyto projekty usilují o sociální integraci dětí, jejich osobní a kulturní rozvoj a uspokojení jejich potřeb v oblasti bydlení, zdraví, vzdělávání a odborné přípravy a zaměstnání.

Zdroj: Výbor ministrů Rady Evropy, Rec (2007)9, 12. července 2007

Plán by měl zohledňovat případné traumatizující zážitky, jimž mohlo být dítě vystaveno. Měl by řádně zohledňovat názory dítěte. Dítě by se mělo na vypracování plánu podílet úměrně svému věku a zralosti. Úkolem poručníka je usnadnit účast dítěte tím, že dítěti poskytne odpovídající informace a zajistí, aby byly názory dítěte vyslyšeny a řádně zohledněny. Plán je každopádně nutno projednat s dítětem a je třeba si vyžádat jeho souhlas. Je nezbytné zapojení různých účastníků, jak je znázorněno na obr. 11.

Obr. 11: Posouzení potřeb a úloha poručníka

Zdroj: agentura FRA, 2014

Ačkoli proces posouzení potřeb dítěte musí být zahájen v okamžiku přidělení poručníka, individuální plán pro dítě by měl být vypracován až poté, co se poručník náležitě obeznámí s potřebami a přáními dítěte. Plán je nutno v pravidelných intervalech přezkoumávat a upravovat.

Individuální plán by měl zahrnovat alespoň tyto základní prvky:

- opatření týkající se ubytování,
- opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany,
- vztah k rodičům,
- sociální a psychologické poradenství a přístup ke službám v oblasti duševního zdraví,
- poskytování zdravotní péče a lékařského ošetření,
- právní poradenství a právní zastoupení,
- vzdělávání, včetně jazykové přípravy,
- migrační status a potřeba mezinárodní ochrany.

6.3. Podpora dítěte při udržování rodinných vazeb

Rodina je základní jednotkou společnosti a přirozeným prostředím pro rozvoj a blaho jejích příslušníků, zejména dětí. Je třeba plně chránit právo dítěte na rodinný život. Důležitými složkami systému ochrany dětí jsou zamezení odloučení od rodiny a zachování jednoty rodiny. V případě odloučení od rodiny má dítě právo udržovat pravidelné osobní kontakty a osobní vztahy s rodiči a rodinnými příslušníky, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte (**Úmluva o právech dítěte, čl. 9 odst. 3**).

Dětské oběti obchodování s lidmi mohou být od svých rodin odloučeny před tím, než se stanou oběťmi obchodování s lidmi, tj. z důvodu migrace, nebo případně v důsledku toho, že se staly oběťmi obchodování s lidmi.

Poručníci jednající v nejlepším zájmu dítěte by měli být dítěti nápomocni při vyhledání rodiny, pokud si to dítě přeje, a při navázání nebo udržování kontaktů s rodinnými příslušníky. Před vynaložením úsilí o obnovení kontaktu by instituce měly posoudit způsobilost rodičů, aby bylo zajištěno, že rodiče dítě neohroží a že se nepodíleli na obchodování s dítětem.

Vyhledání rodiny je nedílnou součástí hledání trvalého řešení. Mělo by se uskutečnit bez ohledu na opatření k posouzení možnosti navrácení dítěte do země původu.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k vyhledání rodiny

- ✓ Podporovat vyhledání rodiny, a to co nejdříve po identifikaci a se souhlasem dítěte.
- ✓ Vzít na vědomí, že by k vyhledání rodiny (obnovení kontaktů s rodinou) *nemělo* dojít v případě, existují-li vážné důvody domnívat se, že by obnovení rodinných vazeb mohlo dítě nebo rodinné příslušníky ohrozit.
- ✓ Podle konkrétní situace každého dítěte pomoci dítěti při hledání rodiny a/ nebo navázání a udržování komunikace a vazeb s rodinou, je-li zjištěno, že je to v nejlepším zájmu dítěte.
- ✓ Spolupracovat s příslušnými orgány veřejné moci a případně požádat o pomoc rovněž příslušné organizace a orgány, například Mezinárodní organizaci pro migraci nebo Červený kříž.
- ✓ Po úspěšném vyhledání rodiny a před opětovným sloučením rodiny a navrácením zajistit, aby bylo provedeno posouzení rizik k vyhodnocení způsobilosti rodičů a/nebo jiných rodinných příslušníků pečovat o dítě a zastupovat jeho zájmy.
- ✓ Ve snaze o vyhledání nebo opětovné sloučení rodiny jednat v nejlepším zájmu dítěte a dodržovat veškeré požadavky stanovené v právních předpisech.

6.4. Přiměřená životní úroveň včetně vhodného bydlení a materiální pomoci

V článku 27 **Úmluvy o právech dítěte** se uvádí, že „státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj“. Úmluva ukládá členským státům povinnost zabezpečit blaho dítěte a poskytovat odpovídající péči a podporu všem dětem, které jsou zbavené svého rodinného prostředí, včetně dětí bez doprovodu, a zejména dětem, které byly zneužívány (článek 19 a článek 20). Článek 24 **Listiny základních práv EU** mimoto stanoví, že děti musí mít právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho.

Péče a pomoc musí respektovat kulturní identitu, původ, pohlaví a věk dítěte. Dítě nesmí být vystaveno bezpečnostním rizikům. Dětem se zvláštními potřebami, například se zdravotním postižením nebo těžkým traumatem, je mimoto třeba poskytnout odpovídající specializovanou pomoc.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) a směrnice o obětech (2012/29/EU) obsahují řadu ustanovení týkajících se práva obětí obchodování s lidmi, včetně dětí, na pomoc a podporu. Obdobně ukládají směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU) a kvalifikační směrnice (2011/95/EU) členským státům EU povinnost poskytnout dětem bez doprovodu odpovídající podporu, včetně ubytování. Podpora poskytovaná dětským obětem obchodování s lidmi zahrnuje zajištění odpovídajícího a bezpečného úkrytu, který by měl umožnit jejich zotavení z následků obchodování s lidmi. Ačkoli úkolem poručníka není poskytnout dítěti ubytování, měl by se na tom podílet a měl by přijmout řadu opatření.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k ubytování a materiální pomoci

- ✓ Ověřit, zda opatření týkající se ubytování a ústavní péče odpovídají tělesnému, duševnímu, duchovnímu, mravnímu a sociálnímu rozvoji dítěte; poručník by měl oznámit veškeré problémy, které je nutno vyřešit, subjektům poskytujícím dítěti ubytování; je-li to vhodné, měla by být zajištěna účast kulturních mediátorů a konzultace s nimi.
- ✓ Poskytnout dítěti informace o jeho právech a povinnostech ve vztahu k ubytovacím zařízením a zajistit, aby si dítě bylo těchto práv vědomo a vědělo, jak podat stížnost.
- ✓ Zajistit, aby bylo dítě informováno o právech a povinnostech personálu a pečujících osob v ubytovacích zařízeních a aby bylo schopno odlišit jejich úlohu a povinnosti od úlohy a povinností poručníka.
- ✓ Podporovat přístup dítěte k volnočasovým aktivitám, včetně herních a rekreačních činností přiměřených jeho věku, zralosti a zájmům. Tyto činnosti by měly být nabízeny v ubytovacích zařízeních nebo případně v komunitě a měly by usnadňovat komunikaci a vztahy dítěte s vrstevníky a místní komunitou.

Při zajišťování odpovídajících životních podmínek by měl poručník navštívit dítě v místě, kde pobývá, a jednat s dítětem v důvěrném prostředí. V případě údajného porušení práv dítěte, stížnosti na toto porušení nebo zjištěného porušení práv dítěte by měl poručník přijmout náležitá opatření.

Pokud jde o více informací, viz rezoluce Valného shromáždění OSN (2010) č. 64/142, *Směrnice o náhradní péči o děti*, 24. února 2010, A/RES/64/142, s. 19, k dispozici na adrese www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf

6.5. Zdravotní péče

Obecná připomínka Výboru OSN pro práva dítěte č. 13 poskytuje podrobné vodítko ohledně ochrany dětí před všemi formami násilí.

V článku 24 **Úmluvy o právech dítěte** je stanoveno, že všechny děti mají právo na dosažení nejméně dosažitelné úrovně zdravotního stavu, a článek 39 ukládá

státům povinnost přijmout vhodná opatření k podpoře tělesného i duševního zotavení a sociální reintegrace dětí, které jsou obětí zneužívání. Zotavení a reintegrace se musí uskutečnit v místě a prostředí podporujícím zdraví, sebeúctu a důstojnost dítěte.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) v **článku 11** uznává zranitelnost obětí a stanoví, že všechny oběti obchodování s lidmi mají nárok na nezbytnou lékařskou péči včetně psychologické pomoci. Podle článku 19 **směrnice o podmínkách přijímání** (2013/33/EU) mají žadatelé o azyl nárok na poskytnutí potřebné zdravotní péče, zatímco podle článku 30 **kvalifikační směrnice** (2011/95/EU) mají uznání uprchlíci a osoby požívající doplňkové ochrany nárok na stejný přístup ke zdravotní péči jako státní příslušníci členského státu.

Dětské oběti obchodování s lidmi mohly v důsledku zneužívání v minulosti utrpět těžké fyzické nebo psychické trauma, mohou mít deprese či jiné problémy s duševním zdravím, včetně posttraumatických stresových poruch. Tak tomu může být zejména v případě obětí obchodování s lidmi, na němž se podílela osoba, které důvěřovaly.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat otázkám zdravotní péče zohledňující pohlaví nebo související s typem zažitého vykořisťování, například:

- problémy s reprodukčním zdravím u dívek,
- dobrovolné testování na přenosné nemoci u dětí, které se staly obětmi obchodování s lidmi pro účely pohlavního vykořisťování, a důvěrné poradenství pro tyto děti,
- závislost na drogách a/nebo alkoholu.

Úlohou poručníka je poskytnout dětem příslušné informace, usnadnit přístup dítěte k lékařským službám a poskytovat mu podporu v případě, je-li nutné přijmout důležitá rozhodnutí.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k zdravotní péči

- ✓ Zajistit, aby byl dětským obětem vydán potřebný zdravotní průkaz či jiný doklad, který dítě opravňuje k přístupu ke zdravotní péči.
- ✓ Předat dítě příslušné lékařské službě, dítě objednat, doprovázet je, zajistit, aby bylo informováno o objednání a následných kontrolách, a ujistit se, že rozumí informacím, které obdrželo.
- ✓ Upozornit poskytovatele zdravotní péče na nutnost poskytnout dítěti odpovídající informace způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému dítě rozumí.
- ✓ Před provedením vyšetření nebo zahájením léčby poskytnout informovaný souhlas nebo pomoci dítěti poskytnout informovaný souhlas, vyžadují-li to vnitrostátní právní předpisy.
- ✓ Zajistit, aby děti nepodstupovaly zbytečná lékařská vyšetření.
- ✓ Zajistit, aby psychosociální potřeby dítěte posoudil specialista a aby v případě potřeby zahájil léčbu.
- ✓ Požádat poskytovatele zdravotní péče, aby věnovali zvláštní pozornost genderovým a kulturním aspektům, například včetně toho, aby dívky mohly být vyšetřeny lékařkou, pokud si to přejí, nebo aby bylo během hospitalizace zajištěno stravování, které odpovídá kulturním zvyklostem.
- ✓ Umožnit odpovídající tlumočnické služby.

Jsou-li oběťmi obchodování s lidmi děti, je třeba věnovat zvláštní pozornost potřebě psychické podpory a přístupu k rehabilitačním službám. Poručníci musí zajistit, aby se dítěti dostalo odpovídající péče a léčby a aby mělo v případě potřeby přístup k službám v oblasti duševního zdraví. Poručníci by měli dítě během léčby podporovat, přičemž je nutno plně respektovat etický kodex lékaře.

Děti se zdravotním postižením potřebují zvláštní ochranu (**článek 23 Úmluvy o právech dítěte**). Zdravotní postižení může být důsledkem vykořisťování a obchodování s lidmi, může však být rovněž rizikovým faktorem obchodování s lidmi. Zvláštní situaci dětí se zdravotním postižením musí vzít v úvahu nejen poručníci, ale i všechny ostatní subjekty podílející se na identifikaci a ochraně obětí. Služby podpory pro oběti a orgány ochrany dětí by měly pro děti se zdravotním postižením zajistit odpovídající podporu. Je-li to vhodné, je třeba specializovanou pomoc poskytnout prostřednictvím spolupráce s jinými specializovanými službami a organizacemi.

6.6. Vzdělávání a odborná příprava

Právo všech dětí na vzdělání je zakotveno v **článku 28 Úmluvy o právech dítěte**. Rovněž **Listina základních práv EU v článku 14** stanoví, že každý má právo na vzdělání. V případě dětských obětí obchodování s lidmi **článek 14 směrnice o boji proti obchodování s lidmi** (2011/36/EU) výslovně umožňuje přístup ke vzdělání stejně jako *acquis* EU týkající se azylu (**směrnice o podmínkách přijímání** (2013/33/EU), **článek 14 a kvalifikační směrnice** (2011/95/EU), **článek 27**). Při respektování práva dítěte na vzdělání by členské státy EU měly uvážit zajištění přístupu ke vzdělání pro všechny děti i mimo věk povinné školní docházky a nad rámec povinného vzdělávání.

Pro všechny děti je nutné zabezpečit rovněž přístup k odbornému a dalšímu vzdělávání. Výzkum agentury FRA zjistil, že se mnoho dětí chtělo zúčastnit vzdělávacích kurzů, často je však nemohlo absolvovat. Takováto odborná příprava může být obzvláště užitečná u státních příslušníků třetích zemí, kteří se případně mohou vrátit do své země původu.

Zdroj: agentura FRA (2010), Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva, k dispozici na adrese http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

K nástupu do školy by mělo dojít po nezbytném zotavení dítěte a po poradě s ním. Děti by měly mít případně přístup k jazykovým kurzům.

Poručníci by měli shromáždit informace o vzdělání, které dítě získalo v minulosti, poskytnout dítěti příslušné informace o dostupných možnostech vzdělávání a vzdělávacích programech a po poradě s dítětem vypracovat osobní vzdělávací plán. Tento zvláštní plán by měl být součástí širšího individuálního plánu, který byl pro dítě vypracován.

Poručník by měl zajistit, aby dítě obdrželo veškerou psychickou a vzdělávací podporu, která je zapotřebí pro jeho začlenění do školního prostředí a k překonání případných problémů s učením, jež vyplývají z posttraumatické poruchy nebo z delší absence ve škole.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu ke vzdělávání

- ✓ Přijmout veškerá opatření, která jsou nezbytná pro úspěšný zápis a nástup dítěte do školy či jiné vzdělávací instituce, a to na základě vzdělávacího plánu.
- ✓ Často kontaktovat zaměstnance školy a vyžádat si od nich informace o pokroku dítěte a o jeho chování ve škole.
- ✓ Účastnit se školních schůzek a setkání rodičů a učitelů.
- ✓ Diskutovat s učiteli dítěte o problémech a obavách.
- ✓ Projednat s dítětem jeho vzdělávací plán a případné problémy, s nimiž se potýká, a v případě potřeby zajistit odpovídající podporu ve spolupráci s jinými subjekty, například nevládními organizacemi, které poskytují jazykové kurzy nebo doučování.

7. Usnadnění zapojení dítěte

Právo dítěte být vyslyšeno a právo na řádné zohlednění jeho názorů je zakotveno v **článku 12 Úmluvy o právech dítěte**. Dodržování zásady nejlepšího zájmu dítěte vyžaduje, aby orgány vzaly názory dítěte v potaz při přijímání veškerých rozhodnutí, která se dítěte dotýkají.

Jako osoba odpovědná za ochranu nejlepšího zájmu dítěte musí poručník dítěti pomoci zapojit se do všech rozhodovacích procesů, které se ho dotýkají, a zajistit, aby orgány s rozhodovací pravomocí respektovaly právo dítěte být vyslyšeno a právo na řádné zohlednění jeho názorů.

Poručník by měl v případě potřeby mluvit jménem dítěte a sdělit jeho názory. To vyžaduje, aby se poručník s dítětem systematicky radil.

S cílem posílit zapojení dítěte by poručník měl dítěti pomoci zformulovat jeho názory a přiměřeně je informovat o všech hlediscích, a to úměrně věku a zralosti dítěte.

Jak by mělo být dítě informováno?

Poručník musí dítě informovat o jeho právech a povinnostech a rovněž o řízeních, jejichž účastníkem může dítě být. Poručník musí mimoto při výkonu práv podle Úmluvy o právech dítěte ze strany dítěte, včetně práva být vyslyšeno, zajistit vhodné směřování a vedení. To by se mělo uskutečnit způsobem odpovídajícím vývojovým schopnostem dítěte.

Slibný postup

Vedení seznamu kulturních mediátorů

Italské město Neapol zavedlo v roce 2007 zvláštní registr dobrovolných mentorů různého kulturního a etnického původu, kteří působí jako kulturní a jazykoví mediátoři. Využívání kulturních a jazykových mediátorů představuje pro práci poručníků velkou podporu a pomáhá při sociální integraci dětí.

Zdroj: výzkum agentury FRA (2013)

Poručník by měl s dítětem hovořit v důvěrném prostředí (viz rovněž úvod části II).

V zájmu náležitého zapojení musí dítě obdržet odpovídající informace. To je předpokladem pro:

- dodržení práva dítěte účastnit se plně všech řízení a rozhodovacích procesů a práva na vyslyšení a řádné zohlednění jeho názorů;
- zajištění toho, že je plně zastoupen a respektován nejlepší zájem dítěte;
- prosazování blaha dítěte;
- vytvoření vztahu důvěry a vzájemného porozumění a respektu s dítětem.

Informace je nutno poskytnout způsobem vhodným pro děti. Aby byly informace účinné, měly by být poskytnuty ústně a/nebo písemně podle toho, co je nejvhodnější, a měly by být sděleny v jazyce, kterému dítě rozumí, a to úměrně věku, zralosti a vývojovým schopnostem dítěte. Poručník by měl zajistit, aby dítě poskytnutým informacím rozumělo a zapamatovalo si je. Při informování dítěte je nutno vzít v úvahu

Výbor OSN pro práva dítěte ve své obecné příloze č. 12 poskytuje vodítko ohledně účinného uplatňování práva dítěte být vyslyšeno.

i genderové a kulturní aspekty. V tomto ohledu může být neocenitelné využití kulturních mediátorů, které by se mělo pokud možno podporovat.

Komise EU vypracovala dokument s názvem *Práva EU přiznaná obětem obchodování s lidmi*, který podává přehled o těchto právech podle Listiny základních práv Evropské unie, směrnic EU, rámcových rozhodnutí a judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Publikace z roku 2013 je k dispozici ve všech jazycích EU.

V případě dětských obětí obchodování s lidmi stanoví **směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)** a **směrnice o obětech (2012/29/EU)** právo obětí na informace. **Směrnice o obětech (2012/29/EU) v čl. 4 odst. 1** uvádí, že všechny oběti trestného činu mají nárok na informace od prvního kontaktu s příslušným orgánem (např. policejními nebo soudními orgány) bez zbytečného prodlení. Informace by měly být poskytnuty v jazyce, kterému oběť rozumí, jinak nejsou účinné (**směrnice o obětech (2012/29/EU), čl. 3 odst. 1 a 2**). Právo EU stanoví úplný seznam informací, které by měly oběti trestného činu, včetně dětských obětí obchodování s lidmi, obdržet (**směrnice o obětech (2012/29/EU), čl. 4 odst. 1**).

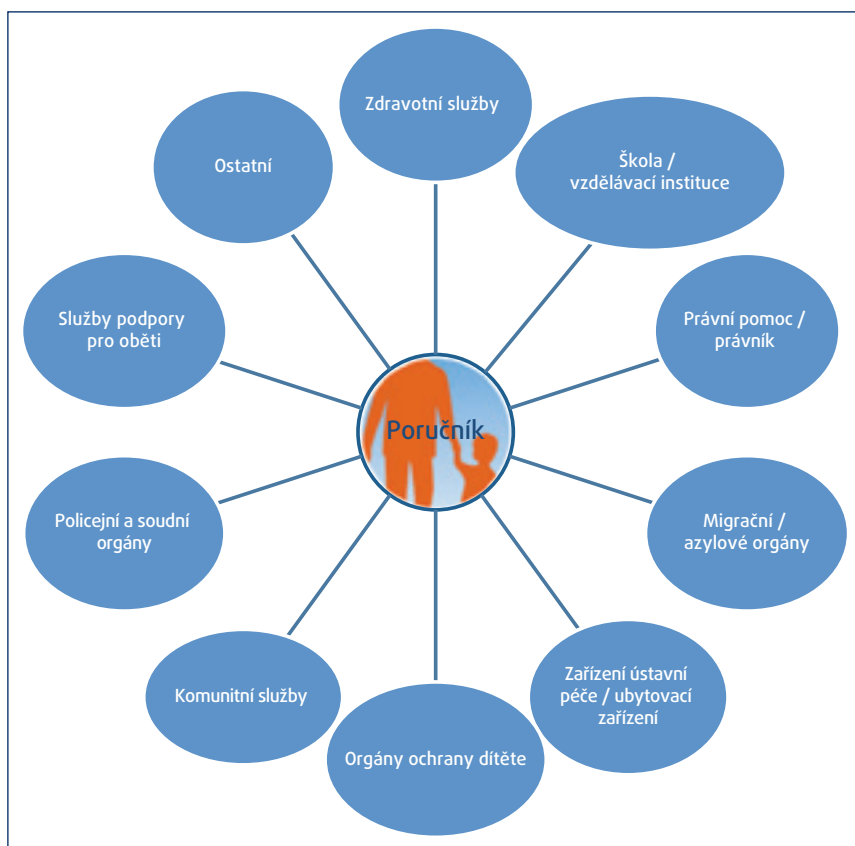
V souvislosti s obchodováním s lidmi musí poručníci stejně jako ostatní odborníci, kteří pracují s dětskými oběťmi, plně respektovat právo dítěte být vyslyšeno, musí však mít na paměti, že dítě může být ovlivněno obchodníkem s lidmi. Je nutné zjistit, nakolik obchodník s lidmi dítě dosud psychicky či jinak kontroluje. V těchto případech může být zapotřebí objektivní a odborné poradenství, které pomůže zasadit důkazy poskytnuté dítětem do náležitého kontextu, aby byla zajištěna bezpečnost a ochrana dítěte.

8. Funkce prostředníka mezi dítětem a ostatními

Při plnění svých úkolů a zajišťování náležitého uspokojení potřeb dítěte v právní, sociální, zdravotní, psychické, materiální a vzdělávací oblasti musí poručník jednat jako prostředník mezi dítětem a specializovanými agenturami a jednotlivci, kteří odpovídají za zajištění kontinuity péče, kterou dítě potřebuje. Dále to vyžaduje, aby respektoval a hájil právo dítěte být vyslyšeno a usnadňoval zapojení dítěte do všech rozhodnutí, která se ho dotýkají.

Poručník nahrazuje biologické rodiče nebo jiné osoby, které mají za dítě rodičovskou zodpovědnost. Poručník je pro dítě referenční osobou a vystupuje jako prostředník mezi dítětem a odborníky, kteří dítěti poskytují péči a pomoc. Poručník by měl usnadnit styk a komunikaci dítěte s ostatními odborníky a rovněž sledovat jejich opatření v zájmu zajištění toho, aby byly služby, které poskytují, v nejlepším zájmu dítěte. Obr. 12 ukazuje různé kategorie subjektů, s nimiž by měl poručník spolupracovat.

Obr. 12: Funkce poručníka jakožto prostředníka mezi různými subjekty

Zdroj: agentura FRA, 2014

Slibný postup

Určení trvalého řešení: úloha poručníka

Podle belgického práva předkládá poručník orgánům písemné stanovisko ohledně trvalého řešení v nejlepším zájmu dítěte. Poručník rovněž oznamuje veškeré změny situace dítěte, jež by mohly mít dopad na trvalé řešení, odbo-ru pro nezletilé osoby na Ředitelství pro vstup a pobyt.

Konečné slovo mají migrační orgány, poručníci však mohou podat proti roz-hodnutí opravný prostředek, pokud se domnívají, že je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

Zdroje: Belgie, oběžník ze dne 15. září 2005, v platnosti ode dne 7. října 2005; zákon o poru-čenství ze dne 24. prosince 2002, v platnosti ode dne 29. ledna 2004

9. Pomoc při určování trvalého řešení v nejlepším zájmu dítěte

Tato kapitola pojednává o dětech bez doprovodu, které se nacházejí mimo svou zemi původu. Kromě řešení bezprostředních potřeb dítěte je pro každé dítě v péči zapotřebí dlouhodobý plán. U dětí bez doprovodu, které se nacházejí mimo svou zemi původu, znamená dlouhodobější plán hledání „trvalého řešení“, které bude v nejlepším zájmu dítěte. K příkladům možných trvalých řešení patří místní integrace v přijímající zemi, opětovné začlenění do země původu dítěte a umístění s rodinnými příslušníky ve třetí zemi. Pokud se děti nacházejí mimo svou zemi původu a jejich rodinní příslušníci dosud pobývají v domovské zemi, je nutno rozhodnout, zda je v nejlepším zájmu dítěte navrácení rodičům dítěte, nebo začlenění do hostitelské společnosti.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) v **(23. bodě odůvodnění)** uvádí:

„Rozhodnutí o budoucnosti každé dětské oběti bez doprovodu je třeba přijmout co nejrychleji s cílem nalézt trvalé řešení založené na individuálním posouzení nejlepšího zájmu dotyčného dítěte, přičemž by tento zájem měl být prvořadým hlediskem. Trvalé řešení by mohlo spočívat v návratu a opětovném začlenění do země původu nebo do země návratu, v začlenění do hostitelské společnosti, v udělení statusu mezinárodní ochrany nebo jiného statusu v souladu s vnitrostátními právními předpisy členských států.“

V čl. 14 odst. 1 směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) se v souladu s články 3 a 12 Úmluvy o právech dítěte zdůrazňuje zásada zapojení dítěte a stanoví, že „v zájmu nalezení trvalého řešení situace daného dítěte by příslušné orgány měly zohlednit názory, potřeby a obavy dítěte“.

Trvalé řešení by mělo zajistit ochranu práv dítěte v budoucnu. Toto řešení by mělo vzít v úvahu bezprostřední potřeby dítěte, mělo by se však zabývat i aspekty jeho rozvoje. Jedním z klíčových prvků je zajištění toho, aby dítě mohlo přejít do dospělosti v prostředí, které zajišťuje jeho práva a potřeby stanovené v Úmluvě o právech dítěte a které je chrání před vážnou újmou a pronásledováním. Rozhodnutí nebo plán, který zajišťuje podporu dítěte pouze do dosažení 18 let věku, nepředstavuje trvalé řešení. Není rovněž vhodné rozhodnutí o právu dítěte na mezinárodní ochranu zbytečně odkládat do doby, než dosáhne 18 let.

Pokyny k hledání trvalého řešení pro dítě bez doprovodu, které se nachází mimo svou zemi původu, jsou obsaženy v obecné připomínce Výboru OSN pro práva dítěte č. 6 (2005) o zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu ze dne 1. září 2005, body 79–94, CRC/GC/2005/6, k dispozici na adrese <http://www.refworld.org/docid/42dd174b4.html>

Respektování práva dítěte na vyjádření názoru a zajištění náležitého právního zastoupení dítěte jsou dvě hlavní procesní záruky, které jsou s ohledem na proces posouzení a určení nejlepšího zájmu dítěte stanoveny v obecné připomínce č. 14 (2013). V této obecné připomínce se uvádí, že „zásadním prvkem procesu je komunikace s dětmi v zájmu usnadnění smysluplné účasti dětí a určení jejich nejlepšího zájmu. Tato komunikace by měla zahrnovat informování dětí o procesu a o možných udržitelných řešeních a službách, jakož i získání informací od dětí a vyžádání si jejich názorů“ (čl. 3 odst. 1).

Zdroj: Výbor OSN pro práva dítěte (2013), obecná připomínka č. 14 o právu dítěte na prvořadě zohlednění jeho zájmů, k dispozici na adrese http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf

Rozhodnutí o trvalém řešení mají na dítě významný dopad. Rozhodovací postup by proto měl obsahovat odpovídající záruky a rozhodnutí by měl přijímat víceoborový tým složený ze všech příslušných orgánů, přičemž jsou řádně zohledněny názory dítěte podle jeho věku a zralosti. Takovýto proces vyžaduje uvážení různých faktorů uvedených v kapitole 5 a často se na něj odkazuje jako na „určení nejlepšího zájmu“. Toto rozhodnutí je nutno odůvodnit a samotné rozhodnutí musí být zdokumentováno v osobním spisu dítěte.

Poručník by měl k procesu určování nejlepšího zájmu aktivně přispět a zajistit, aby byly v souladu s obecnou připomínkou Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 náležitě vyslyšeny a zohledněny názory dítěte.

Při určování nejlepšího zájmu dítěte by si měly orgány vždy vyžádat názory a stanovisko poručníka, aby při hledání

trvalého řešení bylo zajištěno dodržení zásady nejlepšího zájmu i náležité vyjádření názorů dítěte. Postavení a úlohu poručníka v tomto řízení je nutno posílit jejich

zohledněním ve vnitrostátních právních předpisech nebo oficiálních pokynech, které by měly stanovit právo a povinnost poručníka podat v této záležitosti písemnou zprávu.

9.1. Repatriace a návrat

Navrácení dítěte do země původu by mělo být v zásadě uskutečněno pouze tehdy, je-li to v jeho nejlepším zájmu. Musí být v souladu se zásadou nenavrácení, která zakazuje návrat v případě hrozby mučení, pronásledování nebo jiné vážné újmy.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) uvádí, že pokud se určitá osoba stala obětí obchodování s lidmi mimo svou zemi původu, může být návrat jedním z řešení, nikoli však jediným (23. bod odůvodnění). V čl. 16 odst. 2 směrnice je stanoveno, že členské státy „přijmou opatření nezbytná k nalezení trvalého řešení, které bude založeno na individuálním posouzení nejlepšího zájmu dítěte“. Strategie pro vymýcení obchodu s lidmi v prioritě A opatření č. 3 „Ochrana dětských obětí obchodování s lidmi“ uvádí, že by členské státy „měly zajistit, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte, bezpečný a trvalý návrat dětí do země původu, v EU i mimo ni, a zabránit tomu, aby se tyto děti znovu staly oběťmi obchodování“.

Článek 10 směrnice o navracení osob (2008/115/ES) stanoví, že „před rozhodnutím o vydání rozhodnutí o navracení v souvislosti s nezletilou osobou bez doprovodu se zajistí pomoc ze strany vhodných subjektů jiných než orgánů vykonávajících navracení, a to s řádným přihlédnutím k nejlépejšímu zájmu dítěte“. Směrnice rovněž vyžaduje, aby dítě bez doprovodu bylo navraceno členu své rodiny, ustanovenému poručníkovi nebo do odpovídajícího přijímajícího zařízení.

Zájem dítěte bez doprovodu jsou obvykle nejlépe uspokojeny tehdy, může-li se dítě vrátit ke své rodině. Nad výhodami **opětovného sloučení rodiny** však mohou převážet bezpečnostní aspekty, včetně rizika, že se dítě stane znovu obětí obchodování s lidmi. Při rozhodování,

Podrobné vodítko příslušným orgánům a odborníkům podílejícím se na rozhodování poskytují **směrnice UNHCR k určování nejlepšího zájmu dítěte (2008)** a **praktická příručka pro uplatňování těchto směrnic (2011)**. Tyto dokumenty objasňují uplatňování zásady nejlepšího zájmu v praxi při určování a zavádění trvalých řešení u dětí bez doprovodu.

Zdroje: UNHCR (2008), směrnice UNHCR k určování nejlepšího zájmu dítěte, květen 2008, k dispozici na adrese www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/prirucky-doporuceni-a-stanoviska-unhcr/smernice-unhcr-k-urcovani-nejlepsiho-zajmu-ditete-2008.html; UNHCR a Mezinárodní záchranný výbor (IRC) (2011), Field handbook for the implementation of UNHCR BID guidelines (Praktická příručka pro uplatňování směrnic UNHCR k určování nejlepšího zájmu dítěte), k dispozici na adrese www.refworld.org/pdfid/4e4a57d02.pdf

Výbor OSN pro práva dítěte uvádí zvláštní kritéria, která by měla být vždy vzata v úvahu při určování nejlepšího zájmu dítěte, je-li zvážována možnost návratu.

Zdroj: Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 o zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu, 1. září 2005, CR/C/GC/2005/6, bod 84.

zda je opětovné sloučení rodiny v nejlepším zájmu dítěte, je nutno posoudit a uvážit různé faktory, včetně názorů dítěte. Faktory, které je nutno vzít v potaz, jsou stejné jako faktory uvedené v kapitole 5 týkající se posuzování nejlepšího zájmu.

Pokud se na základě řádného postupu usuzuje, že v nejlepším zájmu dítěte je opětovné sloučení rodiny v zemi původu, měl by být poručník nápomocen při **dobrovolném návratu**. Po získání souhlasu dítěte může poručník za účelem přípravy dítěte na návrat navázat přímý kontakt s rodinnými příslušníky dítěte a rovněž s příslušnými subjekty v přijímající zemi i v zemi původu.

Pouze několik málo členských států EU vymezuje v právních předpisech úlohu poručníka při hledání trvalého řešení. Ve většině členských států však mají poručníci, kteří jednají jako právní zástupci dítěte, právo na podání opravného prostředku proti rozhodnutí o navrácení, pakliže se domnívají, že to není v nejlepším zájmu dítěte.

Zdroj: agentura FRA, 2014, Child victims of trafficking: overview of guardianship systems in the European Union (připravuje se)

Poručník by měl být pro orgány, které zamýšlejí vydat **rozhodnutí o navrácení** dítěte bez doprovodu, první kontaktní osobou. Tyto orgány by se měly obrátit na poručníka, konzultovat s ním a řádně zohlednit jeho názory na to, co je v nejlepším zájmu dítěte. Při rozhodování, zda návrat je či není v nejlepším zájmu dítěte, zahrnuje osvědčený postup provedení výše popsaného určení nejlepšího zájmu. Poručník může tento proces zahájit tím, že příslušné vnitrostátní orgány požádá o získání a přezkoumání informací ze země původu dítěte.

Je rovněž důležité zajistit, aby příslušné orgány jako předpoklad přijetí informovaného rozhodnutí o tom, zda je repatriace a opětovné sloučení rodiny v nejlepším zájmu dítěte, provedly posouzení rodiny a sociálního prostředí.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k repatriaci

- ✓ Obrátit se orgány rozhodující o navrácení a požádat o konzultace.
- ✓ Sdílet své závěry ohledně toho, zda návrat je či není v nejlepším zájmu dítěte, a požádat o řádné zohlednění jeho názorů.
- ✓ Podpořit navrácení dítěte do země původu pouze tehdy, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.
- ✓ Upřednostňovat dobrovolný návrat před nuceným návratem a vyžádat si čas na přípravu dítěte, pokud se usuzuje, že navrácení dítěte je v jeho nejlepším zájmu.

- ✓ Požádat, aby rozhodnutí o navrácení nebylo vydáno, pokud nebyly zohledněny názory poručníka a dítěte.
- ✓ Jestliže orgány vydají rozhodnutí o navrácení v rozporu s názory poručníka, vyžádat si písemné vysvětlení, proč nad nejlepším zájmem dítěte převážila jiná hlediska.
- ✓ Požádat o odklad vyhoštění, pokud před vydáním rozhodnutí o navrácení nebyly kromě orgánů vykonávajících navrácení zapojeny i jiné orgány v souladu s článkem 10 [směrnice o navrácení osob](#) (2008/115/ES).
- ✓ Má-li být dítě navraceno, nikoli však členům jeho rodiny, snažit se zabránit navrácení do doby, než bude dokončena příprava bezpečných a konkrétních opatření k zajištění péče poručenství.
- ✓ Před navrácením a posléze dohlížet na přípravu a sledování individuálního plánu opětovného začlenění.
- ✓ Poskytnout dítěti informace o situaci v zemi původu po jeho navrácení a připravit dítě na návrat.
- ✓ V případě, že se to považuje za nezbytné, a po poradě s dítětem doprovázet dítě při návratu nebo zajistit, aby dítě doprovázely jiné osoby, kterým dítě důvěřuje, a aby se po příjezdu setkaly s rodinou.
- ✓ Prosazovat vytvoření mechanismu pro monitorování a poskytování zpětné vazby o situaci dítěte po navrácení.
- ✓ Spolupracovat s mezinárodními organizacemi, jako je Mezinárodní organizace pro migraci nebo jiné instituce, které provádějí programy dobrovolného návratu a opětovného začlenění.

9.2. Integrace v přijímající zemi

Jiným možným trvalým řešením v nejlepším zájmu dítěte může být jeho integrace v přijímající zemi, kde nebude ohroženo zneužíváním a vykořisťováním.

Toto řešení musí vždy zahrnovat bezpečný přechod z dětství do dospělosti. Je-li zjištěno, že v nejlepším zájmu dítěte je integrace, měl by být dítěti vydán průkaz o povolení k trvalému pobytu. Jakmile dítě dosáhne 18 let, a nemá již tudíž nárok na podporu a ubytování nebo povolení setrvat v cílové zemi, zajistí tento průkaz rovněž ochranu dítěte před dlouhým zajištěním, pohřešováním nebo zranitelností vůči sítím obchodníků s lidmi.

Smysluplným nebo trvalým řešením není povolit dítěti, aby v určité zemi setrvalo pouze do 18 let věku. To neřeší budoucí potřeby dítěte ani nebere v úvahu dlouhodobou perspektivu. Nezajišťuje to ani ochranu práv dítěte v dohledné budoucnosti.

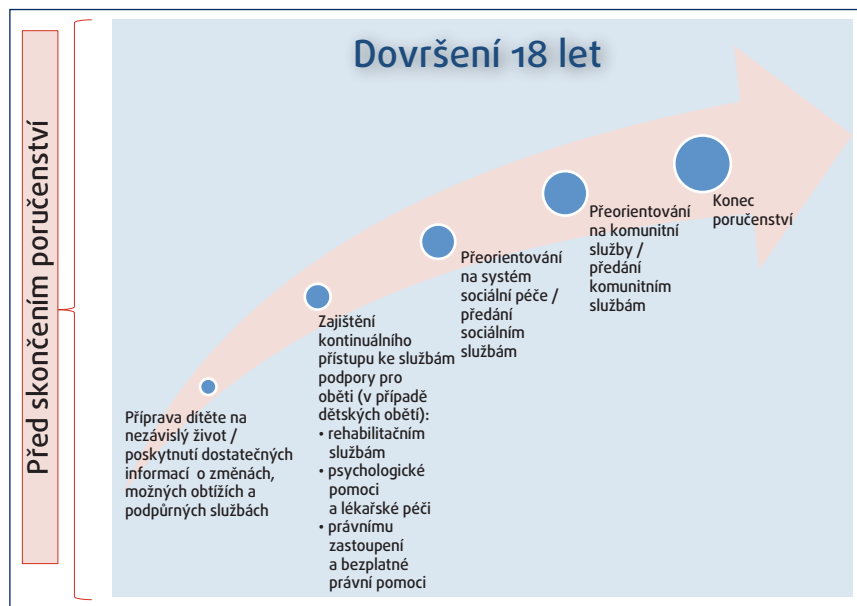
Je-li v nejlepším zájmu dítěte integrace v přijímající zemi, měli by poručníci trvat na tom, aby byly řešeny dlouhodobé potřeby dítěte. To bude vyžadovat, aby příslušné orgány zajistily pobytový status dítěte v zemi, což mu umožní pobývat v zemi legálně i po dosažení zletilosti.

Poručník by měl dítě podporovat při přechodu z dětství do dospělosti a připravit je na nezávislý život (obr. 13; viz rovněž oddíl 4.2).

Poručník by měl poskytnout přiměřené a pravdivé informace a zajistit, aby si dítě případně uvědomilo změnu pobytového statusu, práv a povinností a nároků na ochranu.

Poručník by měl dítě nebo mladého dospělého člověka předat službám sociální péče, navázat vztahy s komunitními službami a obecně pomoci dítěti při vytváření sociální záchranné sítě, která je může podpořit a zajistit bezproblémový přechod k nezávislému životu.

Obr. 13: Příprava dítěte na přechod z dětství do dospělosti

Zdroj: agentura FRA, 2014

Je-li v nejlepším zájmu dítěte integrace do hostitelské společnosti, měl by poručník tento proces plně podporovat a věnovat zvláštní pozornost otázkám, jako jsou možnosti vzdělávání, dostupné jazykové kurzy a kurzy odborné přípravy, poskytování zdravotní péče a rehabilitační služby, sociální kontakty a vztahy s místní komunitou.

Poručník by měl ve spolupráci s dítětem vypracovat individuální plán péče, který má dítě podpořit při rozvoji jeho schopností a umožnit mu osvojení a posílení dovedností, které jsou nezbytné k tomu, aby se stalo nezávislým, odpovědným a aktivním ve společnosti. Užitečné vodítko v tomto ohledu poskytuje koncepce „životních projektů“, kterou podporuje Rada Evropy. Tyto projekty usilují o sociální integraci dětí, jejich osobní a kulturní rozvoj a zabývají se jejich potřebami v oblasti bydlení, zdraví, vzdělání a odborné přípravy a zaměstnání.

Neměly by se podceňovat krátkodobé a dlouhodobé zdravotní důsledky násilí na dětech a týrání dětí. Dětské oběti obchodování s lidmi a jiných forem násilí a zneužívání jsou obzvláště zranitelné. To je nutno vzít v úvahu a poručníci by měli zajistit, aby měly děti přístup k odpovídajícím podpůrným a rehabilitačním službám.

Poručník by měl poskytnout přiměřené a pravdivé informace a podporovat dítě při přechodu k nezávislému životu. V tomto ohledu by měl poručník vyžadovat další specializovanou pomoc a podporu pro mladé dospělé lidi, která je poskytována za stejných podmínek jako v případě mladých dospělých osob, jež jsou státními příslušníky přijímající země.

10. Výkon právního zastoupení a podpora dítěte v právním řízení

Děti bez rodičovské péče mohou být účastníky různých právních řízení. Tato kapitola popisuje nejčastější řízení (kromě řízení o navrácení, které je popsáno v [oddíle 9.1](#)). Poručníci musí hrát v těchto řízeních úlohu bez ohledu na to, zda byl dítěti přidělen zvláštní právní zástupce.

„Pokud nezletilá osoba podílející se na provádění svého životního projektu dosáhne zletilosti a pokud projevuje vážný zájem o své vzdělání nebo profesní dráhu a odhodlání začlenit se do hostitelské země, mělo by jí být vydáno povolení k dočasnému pobytu, aby mohla životní projekt dokončit a aby k tomu získala potřebný čas.“

Zdroj: Rada Evropy, Výbor ministrů (2007), doporučení Výboru ministrů CM/Rec(2007)9 členskými státním týkající se životních projektů pro nezletilé migranty bez doprovodu, 12. července 2007, bod 26, k dispozici na adrese <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1164769>

Poručníci obecně musí:

- informovat dítě o jeho nároku na právní poradenství a zastoupení;
- zajistit, aby byl ustanoven právní zástupce a aby bylo poskytnuto bezplatné právní poradenství, má-li na ně dítě nárok;
- sledovat práci odborníků poskytujících právní pomoc a zastoupení;
- v případě potřeby usnadňovat komunikaci mezi dítětem a těmito odborníky, včetně přijetí opatření k zajištění přítomnosti kvalifikovaného tlumočnicka;
- v případě potřeby dítě doprovázet a aktivně se s dítětem účastnit výsledků a jednání.

Kromě těchto obecných úkolů může poručník hrát konkrétnější úlohu v závislosti na druhu řízení a situaci jednotlivého dítěte. Následující oddíly popisují úkoly poručníka v konkrétních správních, občanskoprávních a trestních řízeních (obr. 14).

Obr. 14: Výkon právního zastoupení, podpora dítěte v právních řízeních a zajištění přístupu k právní pomoci a poradenství

Výkon právního zastoupení, podpora dítěte v právním řízení a zajištění přístupu k právní pomoci a poradenství	10.1. Postupy k určení věku
	10.2. Řízení o povolení k pobytu
	10.3. Řízení o přiznání mezinárodní ochrany
	10.4. Odškodnění a náhrada
	10.5. Občanskoprávní řízení
	10.6. Trestní řízení
	10.7. Policejní vyšetřování

Zdroj: agentura FRA, 2014

10.1. Postupy k určení věku

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) stanoví v **čl. 13 odst. 2** domněnku dětství, kdy „členské státy zajistí, aby osoba, která se stala obětí obchodování s lidmi a jejíž věk není znám a u níž existují důvody domnívat se, že se jedná o dítě, byla považována za dítě, a mohla tak získat okamžitý přístup k ochraně, podpoře a pomoci“.

Obchodníci s lidmi mohli obětem opatřit falešné doklady nebo mohli dětským obětem nařídit, aby tvrdily, že jsou dospělé, nebo naopak dospělým obětem přikázat, aby řekly, že jsou děti. Imigrační nebo soudní orgány mohou požádat o určení věku. Orgány by měly postup k určení věku zahájit nejen tehdy, mají-li pochybnosti o věku dotčené osoby, nýbrž i v případě, existuje-li důvod domnívat se, že osoba, které se představila jako dospělá, může být dětskou obětí.

Azylové právo EU obsahuje určitá ustanovení týkající se postupu určování věku dětí bez doprovodu. V **čl. 25 odst. 5** směrnice o azylovém řízení je stanoveno, že v případě pochybnosti ohledně věku určité osoby by se tato osoba měla považovat za nezletilou. Předpokladem pro provedení postupu k určení věku je souhlas dítěte a/nebo jeho zástupce (čl. 25 odst. 5 písm. b) směrnice o azylovém řízení).

Před zahájením postupu k určení věku by jednotlivci, který o sobě tvrdí, že je dítě, měla být přidělena osoba, která vykonává úkoly poručníka. Podle okolností může dotyčná osoba vykonávat tyto úkoly pouze dočasně, nebo se může jednat o stálého poručníka. Tato osoba by měla dítě připravit na posouzení a během celého procesu by měla dítě doprovázet a podporovat je.

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO) uvádí, že v současnosti neexistuje žádný způsob přesného určení věku osoby. Metody určování věku by měly být k dotčeným osobám uctivé a respektovat jejich lidskou důstojnost; existují obavy ohledně invazivnosti a přesnosti některých používaných metod. Důsledky určení věku jsou závažné, jelikož mohou vést k tomu, že se s dítětem zachází jako s dospělou osobou, nebo naopak s dospělou osobou jako s dítětem. Úřad EASO dále doporučuje, aby byl poručník nebo právní zástupce ustanoven před provedením postupů k určení věku.

Zdroj: Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (2014), EASO Age assessment practice in Europe, k dispozici na adrese <https://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe.pdf>

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k určení věku

- ✓ Ověřit, zda existuje legitimní důvod pro určení věku, a požádat, aby děti, které jsou jednoznačně nezletilé, nemusely toto posouzení podstoupit.
- ✓ Zajistit, aby dítě obdrželo veškeré příslušné informace o postupu k určení věku, včetně jednoznačných informací o jeho účelu, o samotném procesu a o jeho možných důsledcích; informace by měly být poskytnuty způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému dítě rozumí.
- ✓ Zajistit, aby určení věku bylo provedeno s informovaným souhlasem dítěte a poručníka.
- ✓ Ověřit, zda určení věku provádí nezávislí odborníci s náležitými odbornými znalostmi, kteří jsou obeznámeni s etnickým a kulturním původem dítěte, a to bezpečným a citlivým způsobem zohledňujícím pohlaví a s patřičným respektováním důstojnosti dítěte.
- ✓ V případě přetrvávajících pochybností o věku dítěte po provedení postupu k určení věku trvat na tom, aby se dotyčná osoba považovala za dítě.
- ✓ Zajistit, aby byl dítěti výsledek postupu vysvětlen způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému dítě rozumí.
- ✓ Požádat o to, aby byly výsledky postupu k určení věku sděleny poručníkovi a aby byly uvedeny ve spisu dítěte.
- ✓ Přezkoumat spolu s dítětem možnost podání opravného prostředku proti rozhodnutí o určení věku v souladu s vnitrostátními právními předpisy.
- ✓ Se souhlasem dítěte být přítomen postupu k určení věku.

10.2. Řízení o povolení k pobytu

Všechny dětské oběti obchodování s lidmi bez práva pobytu v hostitelské zemi mají nárok na **lhůtu na rozmyšlenou**, během níž nemohou být vyhoštěny, a to podle **článku 6 směrnice o obětech obchodování s lidmi (povolení k pobytu) (2004/81/ES)** a **článku 13 Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi**. Všechny oběti obchodování s lidmi mají bezpodmínečně a bez ohledu na svůj pobytový status nárok na tuto lhůtu na rozmyšlenou, která jim má poskytnout čas na zotavení, vymanění se z vlivu obchodníků s lidmi a přijetí informovaného rozhodnutí o tom, co dělat, včetně rozhodnutí o tom, zda budou či nebudou spolupracovat s orgány pověřenými stíháním obchodníků s lidmi (viz rovněž **směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)**, 18. bod odůvodnění).

Směrnice o obětech obchodování s lidmi (povolení k pobytu) (2004/81/ES) se vztahuje na všechny státní příslušníky třetích zemí, ačkoli její uplatňování může být omezeno na dospělé osoby, jak učinilo několik členských států. V případě uplatňování směrnice na děti musí členské státy respektovat nejlepší zájem dítěte a s ohledem na státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou nezletilými osobami bez doprovodu, přijmout mimo jiné „nezbytná opatření k okamžitému zajištění, v souladu s vnitrostátním právem, jejich právního zastoupení a případně zejména zastoupení v trestním řízení“ (čl. 10 písm. c)).

Článek 8 směrnice o obětech obchodování s lidmi (povolení k pobytu) (2004/81/ES) vyžaduje, aby členské státy EU vydaly obětem obchodování s lidmi, které spolupracují s orgány, **povolení k pobytu**, pokud jsou splněny určité podmínky. Povolení musí být platné po dobu alespoň šesti měsíců a lze je prodloužit. **Článek 14 Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi** stanoví, že příslušný orgán může vydat obnovitelné povolení k pobytu obětem, pokud se domnívá, že jejich pobyt je potřebný z důvodu jejich osobní situace nebo za účelem trestního vyšetřování. V případě dětských obětí stanoví, že povolení k pobytu se vydává v souladu s nejlepším zájmem dítěte a podle potřeby je za stejných podmínek obnovitelné (čl. 14 odst. 2). Vnitrostátní právní předpisy mohou stanovit i jiné přístupy k vydávání povolení k pobytu dětským obětem obchodování s lidmi.

Rozhodnutí o poskytnutí lhůty na rozmyšlenou nebo o vydání povolení k pobytu obvykle přijímají imigrační orgány, často po konzultaci se soudními orgány a/nebo orgány příslušnými pro sociální věci. Poručník by měl u imigračních orgánů zasáhnout a požádat o vydání povolení, je-li to stanoveno ve vnitrostátních právních předpisech, a měl by dítě v tomto ohledu podpořit.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k povolení k pobytu

- ✓ Informovat dítě o jeho pobytovém statusu a o existujících možnostech legalizace jeho pobytu.
- ✓ Ověřit, zda byla dětská oběť náležitě informována způsobem vhodným pro děti a v jazyce, kterému rozumí, o svém nároku na lhůtu na rozmyšlenou a o možnosti, aby se povolení k pobytu zakládalo na jejím statusu oběti podle práva EU a vnitrostátního práva.
- ✓ Požádat, aby byl dítěti přidělen právní zástupce, který dítěti a poručníkovi radí a podporuje je poskytováním odborných rad ohledně právních postupů a dotčených záležitostí a který dítě zastupuje, pokud tak stanoví vnitrostátní právní předpisy.

- ✓ Požádat o lhůtu na rozmyšlenou a/nebo vydání povolení k pobytu jménem dítěte, v případě potřeby s pomocí právního zástupce.
- ✓ Doprovádět dítě a být přítomen při pohovoru dítěte u imigračních orgánů s cílem prosazovat nejlepší zájem dítěte a zajistit, aby byly názory dítěte vyslyšeny a řádně zohledněny.
- ✓ Během celého procesu pomoci zajistit, aby mělo dítě přístup k odpovídajícím překladatelským a tlumočnickým službám.

10.3 Řízení o přiznání mezinárodní ochrany

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) vydal **doporučení** o aplikaci článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967 na oběti obchodování s lidmi a osoby takto ohrožené.

Zdroj: UNHCR, doporučení v oblasti mezinárodní ochrany č. 7: Aplikace článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967 na oběti obchodování s lidmi a osoby takto ohrožené, 7. dubna 2006, HCR/GIP/06/07, k dispozici na adrese www.refworld.org/docid/443679fa4.html

I když ne všechny oběti obchodování s lidmi potřebují mezinárodní ochranu, některé oběti mohou být způsobilé pro přiznání postavení uprchlíka a statusu doplňkové ochrany podle **kvalifikační směrnice (2011/95/EU)**.

Právním zástupcem, kterého vyžaduje *acquis* EU týkající se azylu, je osoba, která vykonává jeden z úkolů poručníka, jak jsou popsány v této příručce, a to právní

zastoupení. Toto by měl přednostně zajišťovat poručník dítěte, pokud existuje, jelikož je obvykle se situací dítěte nejlépe obeznámen. Vzhledem ke složitosti azylového řízení by si poručník měl v souladu s vnitrostátními právními předpisy o poskytování právní pomoci v azylových řízeních vyžádat podporu ze strany odborníka na azylové právo.

Článek 25 směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU) vyžaduje, aby dítě bylo v azylovém řízení zastoupeno, a obsahuje obecný popis úkolů tohoto zástupce.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka nebo v případě, že nebyl ustanoven, právního zástupce ve vztahu k azylu

- ✓ Informovat dítě o jeho právu požádat o azyl.
- ✓ Podat žádost o azyl jménem dítěte nebo pomoci dítěti podat takovouto žádost, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.
- ✓ Požádat o podporu kvalifikovaného právníka specializujícího se na azylové právo, pokud již nebyl ustanoven, a případně sledovat úkony právníka.

- ✓ Usnadňovat komunikaci mezi dítětem a právníkem.
- ✓ Požádat, aby byly dítěti poskytnuty veškeré příslušné informace o azylovém řízení a o jeho úkolech a povinnostech, a to způsobem vhodným pro děti a odpovídajícím věku dítěte.
- ✓ Požádat o bezpečné přijetí oběti s přihlédnutím ke zvláštním potřebám dítěte, včetně výjimky z povinného místa ubytování, pokud by to ohrozilo bezpečnost dítěte.
- ✓ Doprovázet dítě k pohovorům o azylu a v případě potřeby podporovat právníka.
- ✓ Podpořit dítě a připravit je emocionálně a psychicky na pohovor(y) o azylu a v případě potřeby požádat po pohovoru o dodatečné psychologické poradenství.
- ✓ Zajistit, aby mělo dítě možnost být vyslyšeno a aby byly jeho stanoviska a názory řádně zohledněny, a zastupovat a prosazovat nejlepší zájem dítěte.
- ✓ Zajistit, aby byl dítěti poskytnut odpovídající překlad a aby mělo v případě potřeby přístup k bezplatným tlumočnickým službám.
- ✓ S odbornou podporou ze strany právníka zajistit, aby byl proti negativnímu rozhodnutí o azylu podán opravný prostředek, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.
- ✓ Projednat rozhodnutí o azylu s dítětem a vysvětlit mu jeho význam pro budoucnost dítěte; v případě potřeby revidovat po poradě s dítětem odpovídajícím způsobem individuální plán pro dítě.
- ✓ Zajistit pokračování řízení poté, co dítě dosáhne 18 let.

Dodatečné aspekty týkající se dublinského řízení

Acquis EU týkající se azylu zavádí mechanismus, na nějž se obvykle odkazuje jako na dublinské řízení, pro určení členského státu EU, který je příslušný pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu.

Článek 6 dublinského nařízení (nařízení (EU) č. 604/2013), který se zabývá dětmi, vyžaduje, aby členské státy měly především na mysli nejlepší zájem dítěte. Dětem bez doprovodu musí být nápomocen zástupce, který má potřebné kvalifikace a odborné znalosti, aby zajistil, že v každé fázi dublinského řízení je zohledněn nejlepší zájem nezletilé osoby.

Kontrolní seznam: další možná opatření poručníka nebo v případě, že nebyl ustanoven, právního zástupce ve vztahu k dublinskému řízení

- ✓ Přezkoumat příslušné dokumenty obsažené v azylovém spisu dítěte.
- ✓ Ověřit, zda je zajištěno, aby azylové orgány respektovaly všechny záruky obsažené v dublinském nařízení, které se týkají ochrany dětí bez doprovodu.
- ✓ Prosazovat rozhodnutí, která se řídí aspekty týkajícími se sloučení rodiny, blaha dítěte a sociálního rozvoje dítěte a jeho bezpečnosti a rovněž názory dítěte.
- ✓ Zajistit, aby bylo dítě náležitě informováno, a usnadnit účast dítěte.
- ✓ Usnadňovat styky s rodinnými příslušníky, pokud to dítě požaduje.
- ✓ Vystupovat proti zbavení svobody a požadovat opatření týkající se přijetí, která jsou bezpečná a zohledňují zvláštní potřeby dítěte.
- ✓ Podporovat předání do jiných členských států EU vhodným způsobem a doprovázet dítě, pokud to vyžaduje situace, nebo se zasadit o to, aby k předání došlo pouze tehdy, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.

10.4. Odškodnění a náhrada

Článek 17 směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) vyžaduje, aby oběti obchodování s lidmi měly přístup ke stávajícím systémům odškodnění obětí násilných trestných činů. V **čl. 15 odst. 2** téže směrnice se vyžaduje, aby měly dětské oběti neprodleně přístup k bezplatnému právnímu poradenství a bezplatnému právnímu zastoupení, a to mimo jiné za účelem uplatňování nároku na odškodnění. V **čl. 4 odst. 1 písm. e)** směrnice o obětech (2012/29/EU) je mimoto stanoveno, že oběti mají od prvního kontaktu s příslušným orgánem právo na poskytnutí informací o nároku na odškodnění a o tom, jak a za jakých podmínek mohou odškodnění získat.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k nárokům na odškodnění

- ✓ Poskytnout dítěti informace o jeho právu požadovat odškodnění.
- ✓ Zajistit, aby bylo dítěti poskytnuto právní poradenství týkající se možnosti požádat o odškodnění a konkrétních právních postupů, které vyžaduje vnitrostátní právo.

- ✓ Pokud dítě podá žádost o odškodnění, napomáhat dítěti během celého procesu, včetně získání potřebné dokumentace a vyžádání si pomoci ze strany kvalifikovaného právníka.
- ✓ Spravovat částky odškodnění, které dítě získalo.
- ✓ Zajistit pokračování řízení poté, co dítě dosáhlo 18 let.

10.5. Občanskoprávní řízení

V případech zneužívání a vykořisťování dětí, včetně obchodování s dětmi, může být zahájeno občanskoprávní řízení, pokud z hodnocení rodičů vyplývá, že se jeden z nich či oba rodiče podíleli na zneužívání dítěte a/nebo na obchodování s dítětem. V tomto řízení se rozhodne o tom, zda by rodičům měl být znemožněn výkon rodičovských práv a zda je zapotřebí ustanovit poručníka.

Je-li dítě zbaveno rodinného prostředí a nepředstavuje-li jednu z možností navrácení nebo opětovné sloučení rodiny nebo bylo-li zjištěno, že to není v nejlepším zájmu dítěte, mohou příslušné orgány ochrany dětí zahájit občanskoprávní řízení za účelem umístění dítěte do zařízení ústavní péče nebo do pěstounských rodin na podporu jeho integrace nebo s cílem předejít rizikům. Poručník by se měl tohoto řízení plně účastnit, zastupovat nejlepší zájem dítěte a zajistit, aby přijatá rozhodnutí byla v nejlepším zájmu dítěte, aby byly zohledněny názory dítěte a aby jim byla věnována náležitá pozornost odpovídající věku a zralosti dítěte.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka a/nebo právního zástupce v rámci občanskoprávního řízení

- ✓ Informovat dítě o řízení a rozhodovacím procesu.
- ✓ Informovat dítě o dostupných možnostech a vysvětlit mu případné výsledky řízení.
- ✓ Zajistit, aby mělo dítě přístup k právní pomoci.
- ✓ Zajistit, aby mělo dítě možnost uplatnit své právo být vyslyšeno a aby byly jeho názory řádně zohledněny.
- ✓ Připravit dítě na jednání a pohovory u příslušných orgánů a podporovat je během celého řízení.
- ✓ Prosazovat v rozhodovacím procesu nejlepší zájem dítěte.

- ✓ Ve všech případech zajistit, aby nejdůležitějším hlediskem byl nejlepší zájem dítěte, aby byly dodrženy všechny procesní záruky a aby byl získán souhlas dítěte.
- ✓ Být přítomen při pravidelných přezkumech umístění dítěte.

10.6. Trestní řízení

Směrnice o obětech (2012/29/EU) obsahuje řadu ustanovení o ochraně obětí trestného činu (viz zejména článek 24). Záruky týkající se ochrany dětí v trestním řízení jsou obsaženy rovněž ve směrnici o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí (2011/93/EU). Obě směrnice odrážejí normy stanovené v pokynech Rady Evropy o justici vstřícné k dětem (2010).

V roce 2010 přijala Rada Evropy pokyny o justici vstřícné k dětem, které mají zlepšit přístup dětí k soudnímu systému a zacházení s nimi v rámci tohoto systému. K otázkám, jimiž se pokyny zabývají, patří právo na informace, zastoupení a účast, ochrana soukromí, bezpečnost, víceoborový přístup a vzdělávání, záruky ve všech fázích řízení a zbavení svobody.

Rada Evropy, pokyny o justici vstřícné k dětem přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 17. listopadu 2010, k dispozici na adrese <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

Obchodování s lidmi představuje závažný trestný čin. Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) proto obsahuje řadu ustanovení na ochranu obětí před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu a posléze. Dětské oběti obchodování s lidmi mohou být účastníky trestního řízení. Poručník musí být připraven dítě v tomto ohledu podpořit. Směrnice obsahuje zvláštní záruky pro oběti obchodování s lidmi při vyšetřování a trestním řízení obecně (**článek 12**),

a zejména pro dětské oběti (**článek 15**). **Článek 8** směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU) stanoví zásadu netrestání obětí:

„Členské státy v souladu se základními zásadami svého právního systému přijmou opatření nezbytná k zajištění toho, aby příslušné vnitrostátní orgány měly pravomoc trestně nestíhat oběti obchodování s lidmi nebo jim neukládat tresty za jejich účast na trestné činnosti, kterou byly přinuceny spáchat v přímém důsledku toho, že byly oběťmi obchodování s lidmi.“

Tato ustanovení jsou obzvláště důležitá v případě dětských obětí obchodování s lidmi pro účely využívání k trestné činnosti.

Systém trestního soudnictví obvykle přiděluje dětské oběti právníka, který dítěti poskytuje právní poradenství a pomoc. Úkolem poručníka je zajistit, aby mělo dítě

přístup k právní pomoci v souladu s vnitrostátními právními předpisy. Není-li právník ustanoven, měl by poručník požádat o jeho ustanovení příslušné orgány.

Poručník by měl v úzké spolupráci s právníkem, který byl dítěti přidělen, prosazovat možnost dítěte využít plně ustanovení obsažená ve [směrnici o boji proti obchodování s lidmi \(2011/36/EU\)](#) a/nebo ve vnitrostátních právních předpisech, a trvat na ochraně práv dítěte jako oběti a jako svědka v trestním řízení vedeném proti obchodníkovi s lidmi.

V trestním řízení je úlohou poručníka především dítě podporovat, jelikož hlavní právní pomoc mu poskytne právník.

Kontrolní seznam: možná opatření poručníka ve vztahu k trestnímu řízení

- ✓ Zajistit, aby mělo dítě přístup k náležité právní pomoci: aby byl neprodleně ustanoven kvalifikovaný právník, který mu poskytne právní poradenství a který bude dítě zastupovat v souladu s vnitrostátními právními předpisy.
- ✓ Pomoci dítěti přijmout informované rozhodnutí o účasti a spolupráci v trestním řízení: zajistit, aby byla dětská oběť informována o bezpečnostních otázkách a o příslušných rizicích a aby těmito informacím jednoznačně porozuměla, než se rozhodne, zda se zúčastní trestního řízení vedeného proti obchodníkům s lidmi a zda bude v tomto řízení svědčit.
- ✓ Zajistit, aby bylo dítě plně informováno o tom, které nároky na pomoc a ochranu jsou podmíněny jeho ochotou účastnit se trestního řízení a které nikoli, a aby mělo právo revidovat rozhodnutí o spolupráci se systémem soudnictví v budoucnu.
- ✓ Vybízet dítě, aby plně využilo lhůtu na rozmyšlenou, než se v dané záležitosti rozhodne, je-li to v nejlepším zájmu dítěte.
- ✓ Pomoci dítěti porozumět sdělením, včetně sdělení právního zástupce.
- ✓ Doprovázet dítě a zúčastnit se s ním všech výsledků a soudních jednání.
- ✓ Připravit dítě před výsledkem a soudním jednáním emocionálně a psychicky a zajistit, aby náležitě rozumělo řízení a jeho výsledku.
- ✓ Projednat s dítětem výsledek řízení a rozhodnutí soudu a vysvětlit mu jeho význam pro konkrétní situaci dítěte a budoucí možnosti a dostupná opatření.
- ✓ Ve spolupráci s osobou, která dítěti poskytuje právní pomoc, zajistit, aby dítě nebylo trestně stíháno a/nebo aby mu nebyl uložen trest za trestnou činnost spáchanou v důsledku vykořisťování dítěte, jak je stanoveno v článku 8 [směrnice o boji proti obchodování s lidmi \(2011/36/EU\)](#).

Poručník by měl během celého řízení celkově prosazovat nejlepší zájem dítěte jako prvořadé hledisko a chránit práva dítěte s cílem zabránit sekundární viktimizaci. Za tímto účelem by měl poručník spolupracovat s právním zástupcem v zájmu plného využití všech existujících procesních záruk.

„Poručník by měl mít právo odmítnout svědectví týkající se dítěte, je-li vyzván k podání svědecké výpovědi. Poručníci by se měli řídit rovněž zásadou, že nesmějí dítěti, za něž mají zodpovědnost, „způsobit újmu“, a to buď svým jednáním, nebo rozhodnutími, na nichž se jménem dítěte podílí. Je důležité, aby byly policejní orgány a státní zastupitelství informovány o těchto ustanoveních a rozuměly tomu, že nemohou na poručníka vyvíjet nátlak, aby přijal opatření, o němž se domnívá, že je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.“

Zdroj: UNICEF (2008), Reference guide on protecting the rights of child victims of trafficking in Europe, Ženeva, s. 54, k dispozici na adrese www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf

10.7. Policejní vyšetřování

Členské státy EU se vybízejí, aby v případě, že se dítě dostane do kontaktu s právem a je zapojeno do soudních systémů, včetně policejního vyšetřování, uplatňovaly *pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem* (2010).

Činnosti v rámci policejního vyšetřování týkající se dětí, jako jsou výslechy, jednání nebo prohlídky, by se neměly uskutečnit, dokud dítě nemá poručníka (třeba jen dočasného) a právníka nebo jiného kvalifikovaného odborníka v oboru práva (pokud tak stanoví právní předpisy). Totéž by mělo platit i v případě soudního vyšetřování.

Příloha 1: Právní zdroje

Nástroje EU	
Listina základních práv EU	Listina základních práv Evropské unie, Úř. věst. C 83, 30. 3. 2010
Směrnice o podmínkách přijímání (2013/33/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, Úř. věst. L 180, 2013, s. 96–116
Směrnice o azylovém řízení (2013/32/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro příznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany, Úř. věst. L 180, 2013, s. 60–95
Dublinké nařízení (EU) č. 604/2013	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, Úř. věst. L 180, 29. 6. 2013, s. 31–59
Směrnice o obětech (2012/29/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, Úř. věst. L 315, 2012, s. 57–73
Kvalifikační směrnice (2011/95/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, Úř. věst. L 337, 2011, s. 9–26
Směrnice o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí (2011/93/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/93/EU ze dne 13. prosince 2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV, Úř. věst. L 335, 2011, s. 1–14
Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV, Úř. věst. L 101, 2011, s. 1–11
Směrnice o navrácení osob (2008/115/ES)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navrácení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, Úř. věst. L 348, 2008, s. 98–107
Nařízení Brusel II	Nařízení Rady (ES) č. 2116/2004 ze dne 2. prosince 2004, kterým se s ohledem na smlouvy se Svatým stolcem mění nařízení (ES) č. 2201/2003 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, kterým se zrušuje nařízení (ES) č. 1347/2000, Úř. věst. L 367, 2004, 14. 12. 2004, s. 1–2
Směrnice o povolení k pobytu pro oběti obchodování s lidmi (2004/81/ES)	Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběti obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány, Úř. věst. L 261, 2004, s. 19–23

Směrnice o volném pohybu (2004/38/ES)	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Úř. věst. L 158, 2004, s. 77–123
Mezinárodní nástroje	
Úmluva OSN o právech dítěte, Organizace spojených národů	Úmluva OSN o právech dítěte, Organizace spojených národů, New York, 20. listopadu 1989, Sbírka smluv, sv. 1577, s. 3
Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi	Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, Varšava, 2005
Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951	Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951, Organizace spojených národů, Sb. smluv, sv. 189, s. 137
Haagská úmluva z roku 1993	Úmluva ze dne 29. května 1993 o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení
Haagská úmluva z roku 1996	Úmluva ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí
Jiné nezávazné právní zdroje	
Obecná připomínka Výboru OSN o právech dítěte č. 6	Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 6 o zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu, 1. září 2005, CRC/GC/2005/6
Obecná připomínka Výboru OSN pro práva dítěte č. 12	Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 12 o právu dítěte být vyslyšeno, 1. července 2009, CRC/C/GC/12
Obecná připomínka Výboru OSN pro práva dítěte č. 13	Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 13 o právu dítěte na to, aby nepodléhalo žádné formě násilí, 18. dubna 2011, CRC/C/GC/13
Obecná připomínka Výboru OSN pro práva dítěte č. 14	Výbor OSN pro práva dítěte, obecná připomínka č. 14 (2013) o právu dítěte na prvořadé zohlednění jeho zájmů, 29. května 2013, CRC/C/GC/14
Rezoluce č. 64/142, Směrnice o náhradní péči o děti	Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 64/142, Směrnice o náhradní péči o děti, 24. února 2010, A/RES/64/142
Rada Evropy, pokyny o justici vstřícné k dětem	Rada Evropy, Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem přijaté Výborem ministrů dne 17. listopadu 2010 na 1098. zasedání zástupců ministrů – verze ze dne 31. května 2011
Rada Evropy, Životní projekty pro nezletilé migranty bez doprovodu	Rada Evropy, Výbor ministrů, Doporučení Výboru ministrů CM/Rec(2007)9 členským státům o životních projektech pro nezletilé migranty bez doprovodu, 12. července 2007

Příloha 2: Vybraná literatura

Defence for Children – ECPAT The Netherlands (2011), *Core standards for guardians of separated children in Europe*, Leiden, <http://www.corestandardsforguardians.eu/>

EASO (Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu) (2014), *EASO Age assessment practice in Europe*, <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe.pdf>

ENGI (European Network for Guardianship Institutions) (2011), *Care for unaccompanied minors: Minimum standards, risk factors and recommendations for practitioners*, Guardianship in practice, závěrečná zpráva, Utrecht, <http://engi.eu/about/documentation/>

Evropská komise (2013), *Missing children in the European Union: Mapping, data collection and statistics*, Rotterdam, http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf

Evropská komise (2013), *Práva EU přiznaná obětem obchodování s lidmi*, Lucemburk, Úřad pro publikace Evropské unie (Úřad pro publikace), http://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_rights_of_victims_of_trafficking_cs_1.pdf

Evropská komise (EK) (2010), *sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Akční plán pro nezletilé osoby bez doprovodu (2010–2014)*, 6. května 2010, KOM(2010) 213/3, Brusel, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:CS:PDF>

Evropská komise (EK) (2012), *zpráva Komise Radě a Evropskému parlamentu, zpráva o provádění Akčního plánu pro nezletilé osoby bez doprovodu v polovině prováděcího období*, Brusel, 28. září 2012, COM(2012) 554 final, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/uam/uam_report_20120928_en.pdf

FRA (Agentura Evropské unie pro základní práva) (2009), *Child trafficking in the European Union: Challenges, perspectives and good practices*, Lucemburk, Úřad pro publikace, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/529-Pub_Child_Trafficking_09_en.pdf

FRA (2011), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, srovnávací zpráva*, Lucemburk, Úřad pro publikace, http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) (2007), *The IOM handbook on Direct Assistance for Victims of Trafficking*, Ženeva, Švýcarsko, http://publications.iom.int/bookstore/free/IOM_Handbook_Assistance.pdf

Mezinárodní výbor Červeného kříže (MVČK) (2004), *Inter-agency Guiding Principles on Unaccompanied and Separated Children*, Ústřední pátrací služba a divize ochrany, Ženeva, Švýcarsko, http://www.unicef.org/violencestudy/pdf/IAG_UASCs.pdf

OBSE (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě) (2004), *National Referral Mechanisms – Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons: A Practical Handbook*, Úřad pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR), <http://www.osce.org/odihr/13967>

OSN (2011), *Joint UN Commentary on the EU Directive – A Human Rights-Based Approach, Prevent Combat Protect Human Trafficking*, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2011/UN_Commentary_EU_Trafficking_Directive_2011.pdf

OSN, Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva (2008), *Recommended principles and guidelines on human rights and human trafficking: commentary*, http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Commentary_Human_Trafficking_en.pdf

Rada Evropy (2009), *Pokyny Rady Evropy o integrovaných národních strategiích na ochranu dětí před násilím*, Štrasburk, www.coe.int/t/dg3/children/News/Guidelines/Adoption_guidelines_en.asp

Rada Evropy (2011), Parlamentní shromáždění, Výbor pro migraci, uprchlíky a demografii, *Migrant Children: What rights at 18?*, (zpráva/Doc. 13505/23. dubna 2014), <http://website-pace.net/documents/19863/168397/20140313-MigrantRights18-EN.pdf/ea190a6e-1794-4d30-b153-8c18dc95669f> <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20589&lang=en>

Rada Evropy (2010), *Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem a jejich důvodová zpráva*, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 17. listopadu 2010, http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_CS.pdf

UNHCR (Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky) (2006), *Doporučení v oblasti mezinárodní ochrany č. 7: Aplikace článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967 na oběti obchodování s lidmi a osoby takto ohrožené*, HCR/GIP/06/07, www.refworld.org/docid/443679fa.html

UNHCR (2008), *Směrnice UNHCR o určování nejlepšího zájmu dítěte*, květen 2008, <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/prirucky-doporuceni-a-stanoviska-unhcr/smernice-unhcr-k-urcovani-nejlepsiho-zajmu-ditete-2008.html>

UNHCR a Mezinárodní záchranný výbor (IRC) (2011), *Field handbook for the implementation of UNHCR BID Guidelines*, www.refworld.org/pdfid/4e4a57do2.pdf

UNHCR a Rada Evropy (2014), *Unaccompanied and separated asylum-seeking and refugee children turning eighteen: What to celebrate?*, Štrasburk, Francie, www.refworld.org/DOCID/53281A864.HTML

UNICEF (Dětský fond OSN) (2008), *Reference guide on protecting the rights of the child victims of trafficking in Europe*, Ženeva, www.unicef.org/ceecis/UNICEF_Child_Trafficking_low.pdf

UNICEF (2008), *UNICEF Child Protection Strategy*, E/ICEF/2008/5/Rev.1, 20. května 2008, www.unicef.org/protection/files/CP_Strategy_English.pdf

UNICEF (2013), *Age assessment: a technical note* (Smith, T. a Brownless, L.), New York, [http://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_\(English\).pdf](http://www.unicef.org/protection/files/Age_Assessment_Note_final_version_(English).pdf)

JAK ZÍSKAT PUBLIKACE EU

Bezplatné publikace:

- jeden výtisk:
prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- více výtisků, plakáty či pohlednice:
na zastoupeních Evropské unie (http://ec.europa.eu/represent_cs.htm)
a na delegacích Evropské unie v zemích mimo EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_cs.htm);
můžete se také obrátit na síť Europe Direct na adrese http://europa.eu/europedirect/index_cs.htm
nebo na telefonní lince 00 800 6 7 8 9 10 11 (zdarma v rámci EU) (*).

(*) Informace jsou poskytovány zdarma, stejně jako většina telefonních hovorů (někteří operátoři, telefonní automaty nebo hotely však mohou telefonické spojení zpoplatnit).

Placené publikace:

- prostřednictvím stránek EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Poručení dětí bez rodičovské péče má posílit ochranu dětí a zabývat se zejména zvláštními potřebami dětských obětí obchodování s lidmi. *Strategie EU pro vymýcení obchodu s lidmi 2012–2016* uznává význam komplexních systémů ochrany s ohledem na děti, jejichž základním prvkem je spolehlivý poručenský systém. Účinné poručenské systémy mají zásadní význam pro prevenci zneužívání, zanedbávání a vykořisťování. Úlohy, kvalifikace a kompetence poručníků se však mezi jednotlivými členskými státy liší. Tato příručka, společná publikace Evropské komise a Agentury Evropské unie pro základní práva, má pomoci standardizovat postupy v oblasti poručení a zajistit, aby byli poručníci lépe připraveni na řešení zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi. Obsahuje pokyny a doporučení pro členské státy EU na posílení jejich poručenských systémů prostřednictvím stanovení hlavních zásad, základní struktury a řízení těchto systémů. Prosazováním společného chápání hlavních znaků poručenského systému usiluje o zlepšení podmínek pro děti v poručení a podporuje dodržování jejich základních práv.

FRA-AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko

Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699

fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

facebook.com/fundamentalrights

linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

twitter.com/EURightsAgency

Úřad pro publikace

ISBN 978-92-9239-979-5